පදසාධනං

ධම්මවිචය

පටුන

"ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා."

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මවිහාරී

(ඡට්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

පදසාධනං

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

බුද්ධම්බුජං නමස්සිත්වා සද්ධම්මමධු භාජනං,
ගුණමොපදපදං සඞ්ඝමධුබ්බතනිසෙවිතං;

මොග්ගල්ලායනාචරිය චරඤ්ච යෙන ධීමතා,
කතං ලසුමයන්දිද්ධමනුනං සද්දලක්ඛණං;

ආරභිස්සං සමාසෙන බාලත්ථං පදසාධනං,
මොග්ගල්ලායනසද්දත්ථරතනාකරපද්ධතිං;

සඤ්ඤාපරිග්ගහෙනෙව ලක්ඛණෙසු සරාදයො,
ඤායන්තිති තමෙවාදො දස්සයිස්සං විභාගතො;

අආදයො තිතාළීස වණ්ණා.

ජිනවචනානුරූපා අකාරදෙයො නිග්ගහිතන්තා තෙචත්තාළී සක්ඛරා පච්චෙකං වණ්ණා නාම හොන්ති යථා - අ ආ ඉ ඊ උ ඌ එ ඔ ක ඛ ග ඝ ඞ ච ඡ ජ ඣ ඤ ට ඨ ණ ත ථ ද ධ න ප ඵ බ භ ම ය ර ල ව ස හ ළ අං ඉති- කකාරාදිස්වකාරො උච්චාරණත්ථො = වණ්ණියති අත්ථො එතෙහීති වණ්නා- අආදි මරියාදා භූතො යෙසන්තො අආදයො.

අආදයොති වත්තතෙ යාව ‘‘බින්දුනිග්ගහීත’’න්ති-තඤ්චබොඅත්ථ වසා විහත්තිවිපරිනාමොති සත්තමායන්තමභිසම්බන්ධියතෙ.

දසාදො සරා

අආදිස්වාදිම්හි නිද්දිට්ඨා ඔදන්තා දසවණ්ණා සරා නාම හොන්ති-යථා-අ ආ ඉ ඊ උ ඌ එ ඔ = සරන්ති පවත්තන්තීති සරා-දසා දොති වත්තතෙ තීසු චක්කමානෙසු.

ද්වෙ ද්වෙ සවණ්ණා.

අආස්වාදිමෙසු දස්සු ද්වෙ ද්වෙ සවණ්ණා නාම හොන්ති. යථාක්කමං-යථා- අආ ඉති, උඌ ඉති, එ ඉති, ඔ ඉති = සමානා සාදිසා වණ්ණා සවණ්ණා- සමානත්තඤ්ච ඨානතො.

ඡ වණ්ණානංහි උප්පත්තිට්ඨානානි කණ්ඨතාලුමුද්ධදන්තඔට්ඨානා සිකාවසෙන-තෙසු අවණ්ණකවග්ගහානං කණ්ඨොඨානං-ඉවණ්ණ චවග්ගයානං තාලු-ටවග්ගරළානං මුද්ධා-තවග්ගලසානං දන්තා-උ වණ්ණපවග්ගානං ඔට්ඨා-එවණ්ණස්ස කණ්ඨතාලු-ඔවණ්ණස්ස කණ්ඨොට්ඨං-වකාරස්ස දන්තොට්ඨං-නිග්ගහිතස්ස නාසිකා-ඞඤණනමානං සකට්ඨානං නාසිකා ච-ද්වෙද්වෙති වත්තතෙ.

පුබ්බො රස්සො

තෙස්වෙව දසසු යෙ ද්වෙ ද්වෙ සවණ්ණා තෙසු යො යො පුබ්බො සො සො රස්සසඤ්ඤො හොති-යථා-අ ඉ උ එ ඔ-තෙසු සංයොග පුබ්බාව දිස්සන්ති ද්වෙ පනන්තිමා දීපෙතුං තත්ථ සාධුත්තං තෙසම්පි ඉධ සඞ්ගහො = රස්සකාලයොගා තබ්බන්තතාය වා රස්සා-තථා දීඝා-ඉධාපිද්වෙද්වෙති වත්තතෙ.

පරො දීඝො.

අආදිස්වාදිභූතෙසු දසසු යෙ ද්වෙ ද්වෙ සවණ්ණා තෙසු යො යො පරො සො සො දීඝසඤ්ඤො හොති-යථා-ආ ඊ ඌ.

කාදයො බ්‍යඤ්ජනා.

අආදිසු කාදයො නිග්ගහීතපරියන්තා තෙත්තිංස බ්‍යඤ්ජනානාම හොන්ති-යථා-ක ඛ ග ඝ ඞ ච ඡ ජ ඣ ඤ ට ඨ ඩ ඪ ණ ත ථ ද ධ න ප ඵ බ භ ම ය ර ල ව ස හ ළ අං = බ්‍යඤ්ජීයති අත්ථො එතෙහීති බ්‍යඤ්ජනා-කාදයොති වත්තතෙ.

පඤ්ච පඤ්චකා වග්ගා.

අආදසු කකාරාදයො මකාරන්තා පඤ්ච පඤ්චකා වග්ගා නාම හොන්ති-යථා-කඛගඝඞ, චඡජඣඤ, ටඨඩඪණ, තථදධන, පඵබභම. = වජ්ජෙන්ති යකාරාදයොති වග්ගා.

බින්දු නිග්ගහිතං

අකාරාදීසුයවායං වණ්ණො බින්දුමත්තො සො නිග්ගහිතසඤ්ඤොහොති = රස්සසරං නිස්සාය ගහිතමුච්චාරිතං නිග්ගහීතං.

සඤ්ඤා විධානං.

සන්ධි වුච්චතෙ-පුරිස උත්තමො, පඤ්ඤා ඉන්ද්‍රියං. සතිආරක්ඛො,භොගි ඉන්දො, චක්ඛු ආයතනං, අභිභූ ආයතනං, ධනම්මෙ අත්ථි, කුතො එත්ථා' තිධ-සරො ලොපො සරෙ.

සරො සරො ලොපනීයො හොති-සරෙතොපසිලෙසිකාධාරසත්තමී තතො වණ්ණකාලව්‍යවධානෙ කාරියං න හොති-ත්වමසි, කතමා චානන්ද අනිච්චසඤ්ඤා'ති-අඤ්ඤත්ථාපි සංහතායමොපසිලෙසකාධා රෙයෙව සත්තමී-විධීති වත්තමානෙ.

සත්තමියං පුබ්බස්ස.

සත්තමීනිද්දෙසෙ පුබ්බස්සෙව විධිති පුබ්බසරලොපො-පුරිසුත්තමො,පඤ්ඤින්ද්‍රියං, සතාරක්ඛො, හොගින්දො, චක්ඛායතනං. අභිභායතනං, ධනම්මත්ථී, කුතෙත්ථ. පුබ්බස්ස කාරියවිධානා සත්තමීනිද්දිට්ඨස්ස පරතාව ගම්‍යතෙති පරෙතුපරිවචනම්පි සටතෙ-සො අහං, චත්තාරො ඉමෙ, යතො උදකං, පාතො එවං'තීධ-''සරො ලොපො සරෙ''ති වත්තතෙ.

පරො ක්වචි.

සරම්හා පරො සරො ක්වචි ලොපනීයො හොති-සොහං, චත්තාරොමෙ, යතොදකං. පාතොච-ක්වචිතිකිං?-පඤ්ඤින්ද්‍රියං-අස්සාධිකාරො සබ්බසන්ධිසු-තස්ස ඉදං, තස්ස ඉදං, වාත ඊරිතං, වාත ඊරිතං, සීත උදකං, සීත උදකං, වාම ඌරු,වාම ඌරු, ඉතිධ-පුබ්බසර ලොපෙ-සරෙ චෙති ච වත්තතෙ.

යුවණ්ණානමෙඔ ලුත්තා.

ලුත්තා සරාපරෙසං ඉවණ්ණුවණ්ණානං ඵෙඔ හොන්ති වායථාක්කමං.

වණ්ණපරෙන සවණ්ණොපි.

වණ්ණසද්දො පරො යස්මා තෙන සවණ්ණොපි ගය්හති සයං චෙති ඊ ඌ නම්පි එ ඔ-තස්සෙදං, තස්සිදං-වාතෙරිතං. වාතිරිතං-සීතොදකං, ''බ්‍යඤ්ජනෙ දීඝරස්සා''ති දීඝෙ-සීතුදකං-වාමොරු,වාමූරු-ලුත්තෙතිකිං-දස ඉමෙ.

අතිප්පසඞ්ගබාධකස්ස ක්වචිසද්දස්සානුවත්තනතො න විකප්පවිධී නියතා-තෙන උපෙතො'ති එවමාදීසු විකකෙප්පා නාරකිතාදිසු විධි ච න හොති-චි අකාසි, චි අකාසි. සු ආගතං, සු ආගතං'තිධයුවණ්ණානං චෙ'ති ච වත්තතෙ.

යවා සරෙ.

සරෙ පරෙ ඉව ණ්ණුවණ්ණානං යකාරවකාරා හොන්ති වා යථාක්කමං-අකාරස්ස දීඝෙ-ව්‍යාකාසි, ''වනතරගාවා ගාමා''ති යාගමෙ-වියාකාසි-ස්වාගතං. සාගතං-ක්වචිත්වෙව-යානීධ.

තෙ අජ්ජ, තෙ අජ්ජ, සො අයං, සො අයං, ඉතීධ-''යවාසරෙ'' 'වෙ'ති ච වත්තතෙ.

ඣෙදානං

ඣෙදානං යකාරවකාරා හොන්ති වා සරෙ පරෙ යථාක්කමං.

ත්‍යජ්ජ, තෙජ්ජ-''බ්‍යඤ්ජනෙ දීඝරස්සා''තිදීඝෙ-ස්වායං, සොයං.

ක්වචීත්වෙව-ධනම්මත්ථී-ගො එළකමිතිධ-සරෙ'ති වත්තතෙ.

ගොස්සාවඞ.

සරෙ පරෙ ගොස්ස අවඞ ආදෙසො හොති-සච''ටනුබන්ධානෙක වණ්ණාසබ්බස්සා''ති සබ්බස්සප්පසඞ්ගෙ-අන්තස්සෙ'ති වත්තමානෙ.

ඞනු බන්ධො.

ඞකාරොනුබන්ධො යස්ස සො නෙකවණ්ණොපි අන්තස්ස හොතිති औකාරස්සෙව හොති,-''සඞ්කෙතොනවයවොනු බන්ධො''තිවචනා ඞකාරස්සාප්පයොගො-පයොජනං''ඞනුබන්ධො''ති සඞ්කෙතො-ගවෙළකං.

ඉති එව, ඉති එවා ''තීධ-

විතිස්සෙවෙ වා

එවසද්දෙ පරෙ ඉතිස්ස වො හොති වා-සච.

ඡට්ඨීයන්තස්ස.

ඡට්ඨීනද්දිට්ඨස්ස යං කාරියං තදන්තස්ස විඤ්ඤෙයාන්ති ඉකාරස්සාදෙසො හොති = ඨානීනමාමද්දියදිස්සති උච්චාරියති'ති ආදෙසො-ඉත්වෙව, අඤ්ඤත්‍ර යාදෙසෙ-''තවග්ගවරණනං යෙ චවග්ගබයඤා''ති තකාරස්ස චො-''වග්ගලයෙහි තෙ''ති යස්ස ච චකාරො, ඉච්චෙව-දූ අඞ්ගිකං, චි ඉත්වා, අජ්ජ අග්ගෙ, පාතු අහෙසුං, පා එව, ඉධ ඉජ්ඣති, පරි අන්තං, අත්ත අත්ථමිතිධ-''මයදාසරෙ''ති වත්තතෙ.

වතතරගා චාගමා.

එතෙ මයදා වාගමා හොන්ති වා සරෙ ක්වචි,-ආගමිනො අනියමෙපි සරොයෙවාගමී හොති වනාදිනන්තු ඤාපකා-අඤ්ඤථාහි පදාදීනං යුක්විධාන මනත්ථකං-දුවඞ්ගිකං, චිනිත්වා, අජ්ජතග්ගෙ, පාතුරහෙසුං, -

‘‘බ්‍යඤ්ජනෙදීඝරස්සා’’ති රස්සෙ-පගෙව, ඉධමිජ්ඣති, පරියන්තං, අත්තදත්ථං-වාත්වෙව-අත්තත්ථං.

ඡ අභිඤ්ඤා, ඡ අභිඤ්ඤා,’තීධ-වා සරෙ ආගමො’ති ච වත්තතෙ.

ඡා ළො.

ඡ සද්දා පරස්ස සරස්ස ළකාරො ආගමො හොති වා-ඡළභිඤ්ඤා, ඡඅභිඤ්ඤා.

සරසන්ධි.

කඤ්ඤා ඉව-කඤ්ඤා ඉවා තීධ-පුබ්බපරසරානං ලොපෙ සම්පත්තෙ-සරො පරොති ච වත්තතෙ.

නද්වෙවා.

පුබ්බපරසරා ද්වෙපි වා ක්වචි න ලුපායන්තෙ-කඤ්ඤාඉව, කඤ්ඤෙව, කඤ්ඤාව.

සරසන්ධි නිසෙධො.

තත්‍ර අභිරති, ඛන්ති පරමං, සම්මා අක්ඛාතො’තීධ-

බ්‍යඤ්ජනෙ දීඝරස්සා.

රස්සදීඝානං ක්වචි දීඝරස්සා හොන්ති බ්‍යඤ්ජනෙ-තත්‍රාභිරති, ඛන්තීපරමං,’ සම්මදක්ඛාතො’ තිදාගමෙ රස්සො-ක්වචීත්වෙව-ත්‍යජ්ජ-කථං යානිව අන්තලික්ඛෙ’ති -දීඝරස්සාති යොගවිභාගා.

වි ගහො, තතිය ඣානං. වි ඛොපො, ඉතිධ-බ්‍යඤ්ජනෙ’ති වත්තතෙ.

සරම්හා ද්වෙ.

සරම්හා පරස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ක්වචි ද්වෙරූපානි හොන්ති-විග්ගහො.

චතුත්ථ දුතියෙස්වෙසං තතිය පඨමා.

චතුත්ථදුතියෙසු පරෙස්වෙසං චතුත්ථදුතියානං තබ්බග්ගෙ තතිය පඨමා හොන්ති පච්චාසත්‍යාති පුබ්බඣකාරඛකාරානං ජකාරකකරා-තතියජ්ඣානං, වික්ඛෙපො-සරම්හා’තිකිං?-තං වනං. අකරම්හසෙතෙ, අකරම්හසෙතෙ, එසො අත්ථො, එසො අත්ථො, ඉතිධ-චෙ’තිවත්තතෙ.

එ ඔ න ම වණ්ණෙ.

එ ඔ නං වණ්ණෙ ක්වචි අ හොති වා-අකරම්හසනෙ, අකරම්හ සෙතෙ-එසඅත්ථො, එසොඅත්ථො-වණ්ණෙතිකිං?-සො.

සරබ්‍යඤ්ජනසන්ධි.

අත යන්තං. තථ යං. මද යං, බුධි යති, ධන යං. සෙව යො, පයෙසනා, පොක්ඛරණී යො, ඉතිධ-

තවග්ගවරණනංයෙ චවග්ගබයඤා.

තවග්ගවරණනං චවග්ගබයඤා හොන්ති යථාක්කමං යකාරෙ, ''වග්ගලසෙහි තෙ''ති වග්ගා පරස්ස යස්ස පුබ්බරූපං-අච්චන්තං. තච්ඡං, මජ්ජං, බුජ්ඣති, ධඤ්ඤං, සෙබ්බො, පයොසනා, පොක්ඛරඤ්ඤො-ක්වචීත්වෙව, මත්‍යා-යෙති වත්තතෙ වක්ඛමානෙසු තීසු. සක යතෙ, රුච යතෙ, පට්‍යතෙ, ලුප්‍යතෙ, සල්‍යතෙ, දිස්‍යතෙ'තීධ.

වග්ගලසෙහි තෙ

වග්ගලසෙහි පරස්ස යකාරස්ස ක්වචි තෙ වග්ගලසා හොන්ති.

සක්කතෙ, රුච්චතෙ,පට්ටතෙ, ලුප්පතෙ, සල්ලතෙ, දිස්සතෙ. ක්වචිත්වෙව-ක්‍යාහං-මුහ = යති'තීධ-

හස්ස විපල්ලාසො

හස්ස විපල්ලාසො හොති යකාරො-මුය්හති,

බහුආබාධො, බහු ආබාධො'තීධ-උස්සවකාරෙ ''හස්ස විපල්ලාසො''ති වත්තතෙ.

වෙවා.

හස්ස විපල්ලාසො හොතිවා වකාරෙ-බව්හාබාධො, බහ්වාබාධො.

බ්‍යඤ්ජන සන්ධි.

අක්ඛිරුජති. අක්ඛිරුජතී'තීධ-වෙති වත්තතෙ යාව''මයදාසරෙ''ති.

නිග්ගහිතං.

නිග්ගහීතමාගමො හොතිවා ක්වචි = ඨානීනමාලිඞ්ගිය ගච්ඡති පවත්තතී'ති ආගමො-අක්ඛිං රුජති,අක්ඛි රුජති-''යාවද්විධා''ති ආදො නිච්චං වවත්ථිත විභාසත්තා වාධිකාරස්ස-වාසද්දො හි අත්ථවයෙ වත්තතෙ කත්ථචි විකප්පෙ කත්ථචි යථාවවත්ථිතරූප පරිග්ගහෙති-යදා පච්ඡිමෙ තදා නච්චමනිච්චමසන්තඤ්ච විධිං දීපෙති-එත්ථ පන ක්ව විසද්දස්සානු වත්තනතො තෙනෙවාසන්තවිධි සිද්ධො'ති වාසද්දෙ නිතරද්වයං-සං රම්භො, සංරම්භො, පුං ලිඞ්ගං,පුං ලිඞ්ගමිතීධ-නිග්ගහීතාධිකාරො ආ ''මයදා සරෙති''.

ලොපො.

නිග්ගහීතස්ස ලොපො හොති වා ක්වචි-දීසදිත්තානි, සාරම්භො, සාරම්භො-පුල්ලිඞ්ගං, පුංලිඞ්ගං-පටිසල්ලාණෙ පාතුකාමො'තිආදිසු නිච්චං-පුප්ඵං අස්සා, පුප්ඵං අස්සා, කිං ඉති, කිං ඉතී'තීධ-

පරසරස්ස.

නිග්ගහීතම්හා පරස්ස සරස්ස ලොපො හොති වා ක්වචි.

සංයොගාදි ලොපො.

අනන්තරා බ්‍යඤ්ජනා සංයොගො-අත්‍ර යො ආදභූතාවයවො තස්ස වා ක්වචි ලොපො හොතී'ති සස්සාදිස්ස ලොපො-පුප්ඵංසා, ''මයදා සරෙ''ති නිග්ගහීතස්ස මකාරො-පුප්ඵමස්සා, ''වග්ගෙ වග්ග'න්තො''ති නො නග්ගහීතස්ස-කින්ති, කිමිති.

තං බ ණං, තං ඛණං, ධම්මං චරෙ, ධම්මං චරෙ, තං ඛහති, තං ඛහති, තං දානං, තං දානං, තං ඵලං, තං ඵලමිතීධ-

වග්ගෙ වග්ගන්තො.

නග්ගහීතස්ස ඛො වග්ගෙ වග්ගන්තො වා හොති පච්චාසත්‍යා-තඞ්කණං,තංඛණං-ධම්මඤ්චරෙ, ධම්මංචරෙ-තණ්ඩහති, තංඩහති-තන්දානං, තංදානං-තම්ඵලං, තංඵලං-ගන්ත්වා සම්මතොති'ආදිසු නිච්චං-ආනන්තරිකං යමාහු, ආනන්තරිකං යමාහු, පච්චත්තං එව, පච්චත්තං එව, තඤ්හි. තඤ්හි, ඉතිධ-

යෙවහිසුඤ්ඤො.

යථවහිසද්දෙසු නිග්ගහීතස්සඤො වා හොති-‘‘වග්ගලසෙහි තෙ’ති යස්ස ඤකාරෙ-ආනන්තරිකඤ්ඤ මාහු. ආනන්තරිකං යමාහු, ඤස්ස ද්විත්තෙ-පච්චත්තඤ්ඤෙව, පච්චත්තංඑව-තඤ්හි, තංහී-එව සද්දසහචරියායෙති යසද්දස්සෙව ගහණං-සංයතො, සංයතො’තීධ

යෙ සංස්ස

සංසද්දස්ස යං නිග්ගහීතං තස්ස වා ඤො හොති යකාරෙ-

සඤ්ඤතො, සංයතො-ඉධයකාරමත්තොව ගය්හතෙ පුනබ්බචනා.

තං එව, තං එව, තං ඉදං, තං ඉදං, තං ඉමිනා, තං ඉමිනාතීධ-

මයදාසරෙ.

නිග්ගහීතස්ස මයදා හොන්ති වා සරෙ ක්වචි-තමෙව, තංඑව-තයිදං’ තංඉදං-තදමිනා, තං ඉමිනා එත්ථ-‘‘තදමිනාදීනී’’තිනිපාතනා ඉකාරස්ස අකාරො-ලක්ඛණන්තරෙනාවිහිතාදෙසලොපාගමවිපල්ලාසා සබ්බත්ථ ඉමිනාව දට්ඨබ්බා-තෙන නිජකො. නියකො,’තිආදි සිද්ධං-බුද්ධම සරණමිච්චාදිසු යොගවිභාගා.

නිග්ගහිත සන්ධි.

අථ නාමානි වුච්චන්තෙ.

තානි විවිධානි සලිගාලිගවසෙන-තත්ථ සලිගෙයු තාව අකාරන්තතො පුල්ලිඞ්ගා බුද්ධසද්දා සත්තවිභත්තියො පරා යොජීයන්තො-බුද්ධ ඉති ඨිතෙ.

ද්වෙ ද්වෙ කානෙකෙසු නාමස්මා සියො අංයො නාහි යනං ස්මාසනං ස්මිංසු

එතෙසං ද්වෙද්වෙ හොන්ති එකානෙකත්ථෙසු වත්තමානතො නාම ස්මාති යථාක්කමං එකම්හි වත්තබ්බො එකවචනානං බහුම්හි වත්තබ්බෙ බහුවචනානං චාතියමෙනප්පයඞ්ගෙ-නාමස්මා’තිඅධිකාරො.

පඨමාත්ථමත්තෙ

සකත්ථදබ්බලිඞ්ගානි සඞ්ඛ්‍යාකම්මාදිපඤ්චකං

නාමත්ථො තස්ස සාමඤ්ඤමත්තමත්තං පවුච්චතෙ.

නාමස්සාභිධෙය්‍යා මත්තෙ පඨමාවිභත්ති හොති’ති වත්තිච්ඡාවසා පඨමායෙකවචනබහුවචනානි.

සියොඉති පඨමා, සිස්සිකාරස්සානුබන්ධත්තප්පෙයොගො-පයොජනං‘‘කිං සීසූ’’ති සඞ්කෙතො-තථා අං වචනස්සකාරස්ස-සි-අතො’ති වත්තතෙ-තස්ස නාමවිසෙසනත්තා ‘‘විධිබ්බිසෙසනන්තස්සා’’ති තදන්තතො විධි.

සිස්සො.

අකාරන්තතො නාමස්මා පරස්ස සිස්ස ඔහොති-පුබ්බසරලොපො බුද්ධො තිට්ඨති-යො.

අතො යොනං ටාටෙ.

අකාරන්තතො නාමස්මා පරෙසං පඨමාදුතියායොනං ටාටෙ හොන්ති යථාක්කමං-ටකාරානුබන්ධත්තා‘‘ටනුබන්ධානෙකවණ්ණා සබ්බස්සා’’ති සබ්බාදෙසො-බුද්ධා තිට්ඨන්ති. ‘පඨමාත්ථමත්තෙ’’තිවත්තතෙ.

ආමන්තණෙ.

සද්දෙනාභිමුඛී කාරො විජ්ජමානස්ස වත්ථුනො
ආමන්තණං විධාතබ්බෙ නත්ථි රාජා භවෙති තං;

ආමන්තණධිකෙ අත්ථමත්තෙ පඨමා විභත්ති හොතී’ති එකස්මිං එකවචනං සි.

ගොස්‍යාලපණෙ.

ආලපණෙ සි ගසඤ්ඤො හොති-ලොපො’ති වත්තතෙ

ගසීනං.

නාමස්මාගසීනංලොපොහොති-භොබුද්ධමංපාලය-ගෙ’තිවත්තතෙ.

අයුනං වා දීඝො.

ඒඋ ඉච්චෙසං වා දීඝො හොති ගෙපරෙ තිලිඞ්ගෙ’තිදීඝො-බුද්ධා, කෙචි දීඝං දූරාලපණෙ යෙවිච්ඡන්ති සමීපාලපණෙපි දස්සතො තං න ගහෙතබ්බං-යොම්හි,-බුද්ධා මං පාලෙථ.

කම්මෙ දුතියා

කත්තුක්‍රියාභිසම්බන්ධං කාරකං කම්මමුච්චතෙ;
නිබ්බත්ති විකතිප්පත්ති භෙදා තං තිවිධං භවෙ.

අස්මිං දුතියා විභත්තිහොති-අංයො ඉති දුතියා-අං-බුද්ධංපණමාමි, යොස්සටෙ-බුද්ධෙ.

කත්තුකරණෙසු තතියා.

ක්‍රියං යො කුරුතෙ මුඛ්‍යො ස කත්තා යොජිතො න වා කරණං තං විසෙසෙන යං ක්‍රියාසිද්ධිහෙතුකං.

තෙසු කාරකෙසු තතියා විභත්ති හොති-නාහි ඉති තතියා-නා-නාස්සා’ති වත්තතෙ.

අතෙන

අකාරන්තතො නාමස්මා පරස්ස නාවචනස්ස එනාදෙසො හොති-බුද්ධෙන දෙසිතො ධම්මො-හි-

සුහිස්වසෙස.

අකාරන්තස්ස සුහීස්වෙහොති-බුද්ධෙහි-වෙ’ති වත්තතෙ.

ස්මාහිස්මින්නං ම්හාභිම්හි.

නාමස්මා පරෙසං ස්මාහිස්මින්නං ම්හාභිම්හි වා හොන්ති යථාක්කමං-හිස්ස භියාදෙසො-බුද්ධෙභි, කරණෙ-බුද්ධෙන ලොකො සුචරති, බුද්ධෙහි, බුද්ධෙහි, වා.

චතුත්ථී සම්පදානෙ.

අනුමන්ත්වනිරාකත්තුජ්ඣෙසකානං වසා තධා;
දදාති කම්මනා යුත්තං සම්පදානමුදිරිතං.

තස්මිං සම්පදානකාරකෙ චතුත්ථී සියා-සනං ඉති චතුත්ථී-ස.

සුඤ්සස්ස.

නාමස්මා පරස්ස සස්ස සුඤ්හොති-සච-ඡට්ඨියා’තිවත්තමානෙ

ඤකානුබන්ධාදයන්තා.

ඡට්ඨීනිද්දිටාඨස්ස ඤානුබන්ධකානුබන්ධාදයන්තා හොන්තී'තිආදිභූතො හොති-උකාරො උච්චාරණත්ථො-ඤාකාරො එත්ථෙව සඞ්කෙතත්ථො-බුද්ධස්ස පුජ්ඡං දෙහි.-අතො වා බහුලමිතිව වත්තතෙ.

සස්සාය චතුත්ථීයා

අකාරන්තතො පරස්ස සස්ස චතුත්ථීයා ආයො හොති වා බහුලං-බුද්ධාය, යෙභුයොන තාදත්ථෙ යෙවායමායො දිස්සතී'ති ඉතොපරං නොදාහරීයතෙ-නං-දීඝො'තිවත්තතෙ.

සුනංහිසු

එසු නාමස්ස දීඝො හොති-බුද්ධානං.

පඤ්චමාඨවධිස්මා.

සීමාභූතො පදත්ථානං යො චලො නිච්චලො'ථ වා;
අච්චුතො පුබ්බකා රූපා නමාහුරවධිම්බුධා.

එතස්මා කාරකා පඤ්චමීවිභත්ති හොති-ස්මා හී ඉති පඤ්චමී-ස්මා-අතො යොනං ටාටෙ වෙති ද්ව වත්ත තෙ.

ස්මාස්මින්තං.

අකාරන්තතො නාමස්මා පරෙසං ස්මාස්මින්නං ටාටෙ වා හොන්ති යථාක්කමං.

බුද්ධා පභා නිච්ඡරති. බුද්ධම්හා, බුද්ධස්මාවා-හි-බුද්ධෙහි, බුද්ධෙභි.

ඡට්ඨී සම්බන්ධෙ

ක්‍රියාකාරකසඤ්ජාතො අස්සෙදම්භාවහෙතුකො;
සම්බන්ධො'ති පවුත්තො සො සම්බන්ධිද්වයනිස්සිතො.

සම්බන්ධිත්තාවිසෙසෙපි ඡට්ඨී භෙදකතො සියා;
තතො හි ජාතා සම්බන්ධං වදෙය්‍ය න පනඤ්ඤතො.

සම්බන්ධෙ ඡට්ඨී විභත්ති හොති-ස නං ඉති ඡට්ඨී-ස-බුද්ධස්ස විහාරො-නං-බුද්ධානං.

සත්තමාාධාරෙ.

කිරියා කත්තුකම්මට්ඨා ආධාරීයති යෙන සො;
ආධාරො චතුධා වුත්තො ව්‍යාපකාදිප්පභෙදතො.

ආධාරකාරකෙ සත්තමී විභත්ති හොති-

ස්මිං සු ඉති සත්තමී-ස්මිං-බුද්ධෙ පසන්නො-බුද්ධම්හි, බුද්ධස්මිං, වා-සු බුද්ධෙසු.

බුද්ධො සබ්බත්ථදායී භවති හි භජතං බුද්ධ බුද්ධං න තං කිං දින්නං බුද්ධෙන ලොකෙ සිවපදමපි තෙ යන්ති බුද්ධෙන යස්මා අස්මා බුද්ධස්ස පීතිං පරහිතවිධයංදෙති බුද්ධානපෙතො මඤ්ඤො බුද්ධස්ස නිච්චං සටයති මතිමා කොනු භත්තිං න බුද්ධෙ.

එවමඤ්ඤෙයම්පි සටපටාදීනමකාරන්තානං පුල්ලිඞ්ගානං රූපනයො ක්‍රියාභිසම්බන්ධො ච-විසෙසනම්පන වක්ඛාම-ඉතො පරං ඡට්ඨීයා චතුත්ථීසමත්තා පඤ්චමීබහුවචනස්ස ච තතියාසමත්තා න තා දස්සීයන්තෙ-ගුම්බසි-අතො සිස්සාති ච වත්තතෙ.

ක්වචෙ වා.

අකාරන්තතො නාමස්මා පරස්ස සිස්ස එ හොති වා ක්වචී-ගුම්බෙ, ගුම්බො-සෙසං බුද්ධසමං-එවං වත්තබ්බෙ, වත්තබ්බො ඉච්චාදි.

යොස්ස ටෙ'ති ච වත්තතෙ.

එකච්චාදීහතො.

අකාරන්තෙහි එකච්චාදීහි යොනං ටෙ හොති-එකච්චෙ,(හො)එකච්චෙ, එකච්චෙ-එවං පඨමසද්දස්ස-නාස්ස සා වෙ'ති ච වත්තතෙ.

කොධාදීහි.

එහි නාස්ස සා හොති වා-කොධසා, කොධෙන, අත්ථසා, අත්ථෙනෙච්චාදි-වෙති වත්තතෙ.

මනාදීහි ස්මිංසන්නාස්මානං සිසොඔසාසා.

මනාදීහි ස්මමාදිනං සිසොමසාසා හොන්ති වා යථාක්කමං-මනො, මනං-මනසා, මනෙන-මනසො, මනස්ස-මනසා, මනා, මනම්හා, මනස්මා-මනසි, මනෙ, මනම්හි, මනස්මිං.

තම තප තෙජ උර සිරප්පභුතයො මනාදයො.

ගච්ඡන්තසි-සිස්ස වෙ'ති ච වත්තතෙ-පරතො හියො නානු වත්තයිස්සාම වුත්තියායෙවානුවුත්තස්සගම්‍යමානත්තා.

න්තස්සං.

සිම්හි න්තප්පච්චයස්ස අං හොති වා-''ගසීන''න්ති සිලොපෙ-ගච්ඡං-අඤ්ඤත්‍ර-ගච්ඡන්තො.

න්තන්තූනං න්තො යොම්හි පඨමෙ.

පඨමෙ යොම්හි න්තන්තූනං සවිභත්තීනං න්තො ඉච්චාදෙසො වා හොති-බහුලාධිකාරා පුමෙයෙව-ගච්ඡන්තො, ගච්ඡන්තා.

ටටාඅං ගෙ.

ගෙ පරෙ න්තන්තූනං සවිභත්තීනං ටටාඅං ඉච්චාදෙසා හොන්ති බහුලං-(භො)ගච්ඡ, ගච්ඡා, ගච්ඡං, ගච්ඡන්තො, ගච්ඡන්තා.

න්තස්ස ච ට වංසෙ.

අංසෙසු න්තප්පච්චයස්ස ට හොති වා න්තුස්ස ච-වවත්ථිතවිභාසායායං-ගච්ඡං, ගච්ඡන්තං.

තොතාතිතා සස්මාස්මිංනාසු.

සාදිසු න්තන්තූනං සවිභත්තීනං තොතාතිතා හොන්ති වා යථාක්කමං-ගච්ඡතා, ගච්චන්තෙන-ගච්ඡතො, ගච්ඡස්ස, ගච්ඡන්තස්ස.

නං නම්හි.

නම්හි න්තන්තූනං සවිභත්තීනං තං වා හොති-ගච්චතං. ගච්ඡන්තානං-ගච්ඡතා, ගච්ඡන්තා, ගච්ඡන්තම්හා,ගච්ඡන්තස්මා-ගච්ඡති,ගච්ඡන්තෙ, ගච්ඡන්තම්හි, ගච්චන්තස්මිං-එවං තපන්ත ජපන්තාදයො-භවන්තසි.

භූතො.

භූධාතුතො න්තස්ස අං හොති සිම්හි නිච්චම්පුනබ්බිධානා-භවං.

භවතො වා භොන්තො ගයොනාසෙ.

භවන්තසද්දස්ස භොන්තාදෙසො වා හොති ගයොනාසෙ-භොන්තො, භොන්තා, භවන්තො, භවන්තා-එවමාලපනෙපි-ගෙ පන-(භො) භොන්ත, භොන්තා, භව, භවා, භවං-භවං, භවන්තං, භොන්තෙ, භවන්තෙ-භොතා, භොන්තෙන, භවතා, භවන්තෙන-භොතො, භොන්තස්ස, භවතො, භවස්ස, භවන්තස්ස.

සතොසබ්භෙ.

සන්තසද්දස්ස සබ්භවති භකාරෙ-සබ්භි.

මහන්තාරහන්තානං වා ටා

සිම්හි මහන්තාරහන්තානං නතස්ස ටා වා හොති-මහා, මහං, මහන්තො-අරහා, අරහං, අරහන්තො-භවන්තාදීනං සෙසං ගච්ඡන්තසමං-අස්මසි.

රාජාදියුවාදිත්වා.

රාජාදිහි යුවාදීහි ච පරස්ස සිස්ස ආ හොති-අස්මා.

යොනමානො.

රාජාදීහි යුවාදීහි ච යොනමානො වා හොති-අස්මානො, අස්මා-(භො)අස්ම, අස්මා, අස්මානො, අස්මා.

වාම්හා නඩ.

රාජාදිනං යුවාදනං වානඩභොති වාම්හි-අස්මානං, අස්මිං, අස්මානො, අස්මෙ.

නාස්සෙනො

කම්මාදිතො නාවචනස්ස එනො වා හොති-අස්මෙන, අස්මනා.

කම්මාදිතො.

කම්මාදිතො ස්මිනො නි හොති වා-අස්මනි, අස්මෙ, අස්මම්හි, අස්මස්මිං-සෙසං බුද්ධසද්දසමං-මුද්ධ ගාණ්ඩීවධත්ව අනිම ලසිමාදයො අස්මාසමා-එවං

රාජා කාලද්ධානවාචී අද්ධාව පඨමාදුතියාසු අත්තාතු මානො තතියාසත්තමෙ‍්‍යාකවචනෙසුච.

රාජස්සි නාම්හි.

රාජස්සි වා හොති නාම්හි-රාජිනා-අඤ්ඤත්‍ර-

නාස්මාසුරඤ්ඤා.

නාස්මාසු රාජස්ස සවිභත්තිස්ස රඤ්ඤා හොති-රඤ්ඤා.

සුනං හිසු.

රාජස්ස ඌ හොති වා සුනංහිසු-රාජූහි, රාජෙහි, රාජූහි, රාජෙහි.

රඤ්ඤො රඤ්ඤස්ස රාජිනො සෙ.

සෙ රාජස්ස සවිභත්තිස්ස එතෙ ආදෙසා හොන්ති-රඤ්ඤො රඤ්ඤස්ස, රාජිනො, රාජූනං.

රාජස්ස රඤ්ඤං.

නම්හි රාජසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස රඤ්ඤං හොති වා-රඤ්ඤං, රාජානං-රඤ්ඤා.

ස්මිම්හි රඤ්ඤෙරාජිනි.

ස්මිම්හි රාජස්ස සවිභත්තිස්ස රඤ්ඤෙරාජිනී හොන්ති-රඤ්ඤෙ, රාජිනි, රාජුසු, රාජෙසු ''සමාසෙ වා''ති රාජස්ස නාසස්මාස්මිංසු යං වුත්තං තං වා හොති-යථා-කාසිරඤ්ඤා, කාසිරාජෙන = කාසිරඤ්ඤො, කාසිරඤ්ඤස්ස, කාසිරාජිනො, කාසිරාජස්ස-කාසිරඤ්ඤා, කාසිරාජා, කාසිරාජම්හා, කාසිරාජස්මා-කාසිරඤ්ඤෙ, කාසිරාජිනි, කාසිරාජෙ, කාසිරාජම්හි, කාසිරාජස්මිං-අද්ධතො නාම්හි.

පුමකම්මථාමද්ධානං වා සස්මාසුච පුමාදිනමුහොති වා සසමාසුනාම්හි චෙති උත්තෙ-අද්ධුනා-අඤ්ඤත්‍ර කම්මාදිත්තා වා එනෙ-අද්ධෙන-අද්ධනා-සෙ උකාරෙ ච.

ඉයුවණ්ණාජ්ඣලා නාමස්සනෙක.

නාමස්සන්තෙ වත්තමානා ඉවණ්ණුවණ්ණාඛලසඤ්ඤා හොන්ති යථාක්කමං.

ඛලා සස්ස නො.

ඛලතො සස්ස නො වා හොති-අද්ධුනො, අද්ධුස්ස, අද්ධස්ස.

නා ස්මාස්ස

ඛලතො ස්මාස්ස නා හොති වා-අද්ධුනා, අද්ධුම්හා, අද්ධුස්මා, අද්ධා, අද්ධම්හා, අද්ධස්මා-අද්ධනි, අද්ධෙ, අද්ධම්හි, අද්ධස්මිං-අත්තසද්දනොහම්හි

සුහිසු නක.

අත්තආතුමානං සුහිසු වා නක හොති-කකාරො අන්තාවයවත්ථො. අත්තනෙහි, අත්තනෙහි, අත්තෙහි, අත්තෙහි.

නොතතාතුමා.

අත්තආතුමෙහි සස්ස නො හොති වා-අත්තනො, අත්තස්ස.

ස්මාස්ස නා බ්‍ර මා ච.

බ්‍රහ්මා අත්තආතුමෙහි ච පරස්ස ස්මාස්ස නා හොති-අත්තනා-අත්තනෙසු, අත්තෙසු-ආතුමා අත්තාව-බ්‍රහ්ම ගෙ.

සබ්‍රහ්මාදිතෙ

සසඤ්ඤතො බ්‍රහ්ම කත්තු ඉසි සඛාදීහි ච ගස්සෙ වා හොති-බ්‍රහ්මෙ, බ්‍රහ්ම, බ්‍රහ්මා.

නාම්හී.

බ්‍රහ්මස්සු හොති නාම්හි-බ්‍රහ්මුනා.

බ්‍රහ්මසසු වා.

බ්‍රහ්මස්සු වා හොති සනංසු-බ්‍රහ්මුනො, බ්‍රහමුස්ස, බ්‍රහ්මස්ස, බ්‍රහ්මූනං,බ්‍රහ්මානං-බ්‍රහමුනා-''අම්බාදිහී''ති ස්මිනො නිහොති වා-බ්‍රහ්මනි. බ්‍රහ්මෙ, බ්‍රහ්මම්හි, බ්‍රහ්මස්මිං-සෙසං අස්මසමං.

සඛා-රාජාදිත්තා සිස්ස ආ.

ආයොනො ච සඛා.

සඛතො යොනමායො නො හොන්ති වා ආනො ච-සඛායො, සඛානො.

නොනාසෙස්මි.

සඛස්ස ඉ හොති නොනාසෙසු-සඛිනො-අඤ්ඤත්‍ර-

යොස්වංහිසු චාරඞ.

සඛස්ස වා ආරඞ හොති යොස්වංහිසු ස්මානංසු ච.

ආරඞ්ස්මා

ආරඞාදෙසතො පරෙසං යොනං ටො හොති-සඛාරො-ආරද්ධාදො.

සහාවෙ-සඛා-එවමාලපනෙ-ගෙතු-සඛො, සඛ, සඛා-අම්හි-සඛානං, සඛාරං, සඛං, සඛායො, සඛා නො, සඛිනො.

ටොටෙ වා.

ආරඞාදෙසම්හා යොනං ටොටෙ වා හොන්ති යථාක්කමන්ති ටෙ-පක්ඛෙ-''ආරඞ්ස්මා'' තිටො-සඛාරෙ, සඛාරො, සඛෙ-සඛීනා, සඛාරෙහි, සඛෙහි, සඛාරෙහි, සඛෙහි-සඛිනො, සඛිස්ස, සඛාරානං.

සමානංසු වා.

සඛස්ස වා ඉ හොති ස්මානංසු-සඛීනං, සඛානං.

ටා නාස්මානං.

ආරඞාදෙසම්හා නාස්මානං ටා හොති-සඛාරා-බහුලාධිකාරා සඛාරස්මා-සඛීනා, සඛීම්හා,සඛිස්මා, සඛා, සඛම්හා, සඛස්මා.

ටෙ ස්මිනො.

සඛතො ස්මිනො ටෙ හොති නිච්චං-සඛෙ, සඛාරෙසු, සඛෙසු-''ධම්මොවාඤ්ඤත්ථෙ'ති රාජාදීයු පාඨා දළ්හධම්මාදයො වා අස්මසමා.

යොනං නොනෙ වා.

යුවාදිහි යොනං නොනෙ වා හොන්ති යථාක්කමං.

නොනානෙස්මා.

එසු යුවාදිනමා හොති-යුවානො, යුවා-යුවානං, යුවං, යුවානෙ, යුවෙ-යුවානා.

යුවාදිනං සුහිස්වානඞ්.

සුහිසු යුවාදිනමානඞ්හොති-යුවානෙහි, යුවානෙහි.

යුවා සස්සිනො.

යුවා සස්ස වා ඉනො හොති-යුවනො, යුවස්ස.

සමාසමින්නං නානෙ.

යුවාදිහි ස්මාස්මින්නං නානෙ හොන්ති යථාක්කමං-යුවානං-යුවානෙ,යුවානෙසු-රූපසිද්ධියං පනස්ස අඤ්ඤථා රූපනයො දස්සිතො නෙසො ගහෙතබ්බො-අමූලත්තා-නහි තත්ථාගමාදිමූලමත්ථි-එවම්දී සමඤ්ඤම්පි-මඝවපුමවත්තහසද්දා යුවසද්දසමා-අයන්තු විසෙසො.

ගස්සං.

පුමසද්දතො ගස්ස අං වා හොති-පුමං, පුම, පුමා.

නාම්හි.

නාම්හි පුමස්ස වා ආ හොති-පුමානා-අඤ්ඤත්‍ර-වා උත්තෙ = පුමුනා, පුමෙන-පුමුනො, පුමුස්ස, පුමස්ස-පුමුනා, පුමානා-''පුමා''ති ස්මිනො නෙ වා හොති-පුමානෙ, පුමෙ, පුමම්හි, පුමස්මිං.

සුම්හා ච.

පුමස්ස සුම්හි යං වුත්තං තං ආ ච වා හොතීති ආනඞ් ආ ච හොති-පුමානෙසු පුමාසු පුමෙසු.

වත්තහා සනන්නං නොනානං.

වත්තහා සනන්නං නොනානං හොන්ති යථාක්කමං-වත්තහානො වත්තහානානං.

අකාරන්තං.

සාසි

එකවචනයොස්වඝොනං.

එකවචනෙ යොසු ච සඝකාරන්තවජ්ජිතානං නාමානං රස්සො හොති තිලිඞ්ගෙ'ති රස්සෙ සම්පත්තෙ-''සිස්මින්නානපුංසකස්සා''ති අනපුංසකස්ස සිම්හි තුන හොති-සා-යුවාදිත්තා සිස්ස ආ-සානො, නොත්තාභාවපක්ඛෙ-''යොනමානො''ති වාධිකාරස්ස වවත්ථිත විභා සත්තානිච්චමානො-සානො-තථා නොත්තාභාව පක්ඛෙ.

සාස්සංසෙ චානඞ්.

සාසද්දස්ස ආනඞ් හොති අංසෙ ගෙ ච-(හො)සාන, සානා, සානො, සානං, සානෙ, සානො-සෙසං යුවසද්දසමං-සෙතු-සානස්ස-සුවායුවාච-''එකවචනයොස්වඝොනං''තිර- ස්සත්තංච විසෙසො-ගෙතු.

ගෙ වා.

අඝොනං ගෙ වා රස්සො හොති තිලිඞ්ගෙ-(හො)සුව, සුවා.

ආකාරන්තං.

මුනි.

යොසුජ්ඣිස්ස පුමෙ.

ඣසඤ්ඤස්ස ඉස්ස යොසු වා ට හොති පුල්ලිඞ්ගෙ-මුනයො-අතො'ති සාමඤ්ඤනිද්දෙසා අතො යොනං ටාටෙ සම්පත්තාපි අවිධාන සාමත්ථියා න හොන්ති-අඤ්ඤත්‍ර-

ලොපො.

ඣලතො යොනං ලොපො හොතී'ති යො ලොපෙ.

යොලොපනිසු දීඝො.

යොනං ලොපො නිසු ච දීඝො හොති-මුනී-(හො)මුනී, මුනයො, මුනී-මුනිං මුනයො මුනී = මුනිනා මුනීහි මුනීභි-යොලොප නීසු වී මන්තුවන්තුනම්ච්චාදි ඤාපකා ඉකාරා කාරානං ''සුනංහිසූති''දීඝ ස්සානිච්චත්තා මුනිහච්චාදීපි හොති-මුනිනො, මුනිස්ස මුනීනං, මුනිනා මුනිම්හාමුනිස්මා, මුනිම්හි මුනිස්මිං මුනීසු-එවං කවිකපිගිරි ආදයො-අග්ගිඉසීනං අයං වසෙසො.

සස්සාග්ගි තො නි.

අග්ගිස්මා සිස්ස නි හොති වා-අග්ගිනි. අග්ගි, අග්ගයො, අග්ගී.

ටෙ සිස්සිසිස්මා.

ඉසිස්මා සිස්ස ටෙ වා හොති-ඉසෙ, ඉසි-බ්‍රහ්මාදිත්තා ගස්සෙ වා-(හො)ඉසෙ ඉසි ඉසී.

දුතියස්ස යොස්ස.

ඉසස්මා පරස්ස දුතියා යොස්ස ටෙ වා හොති-ඉසෙ, ඉසයො, ඉසී, සෙසංමුනිසද්දසමං-ආදිසද්දනො ස්මිම්හි-රත්‍යාදිහි ටො ස්මිනො.

රත්‍යාදීහි ස්මිනො ටො හොති වා-ආදො, ආදිම්හි, ආදිස්මිං. සමාසෙ ඉකාරන්තතො යොස්මිංසු විසෙසො.

ඉතොඤ්ඤත්ථෙ පුමෙ.

අඤ්ඤපදත්ථෙ වත්තමානා ඉකාරන්තතො නාමස්මා යොනං නො නෙ වා හොන්ති යථාක්කමං පුල්ලිඞ්ගෙ-අරියවුත්තිනො, අරියවුත්තයො, අරියවුත්ති-එවමාලපනෙ-අරියවුත්තිනෙ, අරියවුත්තයො අරියවුත්තී.

නෙ ස්මිනො ක්වචි.

අඤ්ඤපදත්ථෙ වත්තමානා ඉකාරන්තතො නාමස්මා ස්මිනො නෙ හොති වා ක්වචි-අරියවුත්තිනෙ, අරියවුත්තිම්හි, අරියවුත්තිස්මිං, ''ක්වචී''ති වුත්තත්තා යථාදස්සනං න සබ්බත්ත නෙ ආදෙසො.

ඉකාරන්තං.

දද්ධි, සිලොපො, අනපුංසකත්තා න රස්සො.

යොනං නොනෙ පුමෙ.

ඣසඞ්ඤිතො යොනං නොනෙවාහොන්ති යථාක්කමං පුල්ලිඞ්ගෙ. දද්ධිනො.

ජන්තුහෙත්වීසපෙහි වා.

ජන්තුහෙතුහි ඊකාරන්තෙහි සපසඤ්ඤෙහි ච පරෙසං යොනං වා ලොපො හොති-දද්ධී, දද්ධියො-එවමාලපනෙ-ගෙතු-දද්ධි, දද්ධී.

න ඣිකො.

ඣසඤ්ඤිතො අංවචනස්ස නං වා හොති-දණ්ඩිනං, දණ්ඩිං, දණ්ඩිනෙ.

නො.

ඣිතො යොනං නො වා හොති පුල්ලිඞ්ගෙහි දුතියා යොස්ස නො දණ්ඩිනො, දණ්ඩි, දණ්ඩිනා, දණ්ඩීහි, දණ්ඩීහි-දණ්ඩිනො, දණ්ඩිස්ස, දණ්ඩිනං-දණ්ඩිනා, දණ්ඩිම්හා, දණ්ඩිස්මා.

ස්මිනො නි.

ඣිතො ස්මිංවචනස්ස නි හොති වා-දණ්ඩිනි. දණ්ඩිම්හි, දණ්ඩිස්මිං, දණ්ඩීසුඑවං සඞ්සි ගණි ගාමණිප්පභුතයො.

ඊකාරන්තං.

භික්ඛු.

ලා යොනං වො පුමෙ.

ලතො යොනං වො හොති වා පුල්ලිඞ්ගෙ.

වෙවොසු ලුස්ස

ලසඤ්ඤස්ස උස්ස වෙවොසු ට හොති-භික්ඛවො-අඤ්ඤත්‍ර-යො ලොපෙ දීඝො-භික්ඛු (හො)භික්ඛු.

පුමාලපනෙ වෙවො.

ලසඤ්ඤතො උතො යොස්සාලපනෙ වෙවො හොන්ති වා පුල්ලිඞ්ගෙ-භික්ඛවෙ, භික්ඛවො, භික්ඛු-භික්ඛුං, භික්ඛවො, භික්ඛු-භික්ඛුනා, භික්ඛුහි,භික්ඛුහි-භික්ඛුනො, භික්ඛුස්ස, භික්ඛූනං-භික්ඛුනා, භික්ඛුම්හා.

භික්ඛුස්මා-භික්ඛුම්හි. භික්ඛුස්මිං, භික්ඛූසු-එවං සෙතු කෙතු භානු ආදයො-ජන්තුහෙතූනං යොස්වයම්හෙදො-ජන්ත්වාදිනා වා යොස්ස ලොපෙ-ජන්තූ.

චන්ත්වාදිතො නො ච.

ජන්ත්වාදිතො යොනං නො හොති වො ච වා පුල්ලිඞ්ගෙ-ජන්තුනො, ජන්තවො, ජන්තුයො-එවං දුතියායොම්හි-(හො) ජන්තූ, ජන්තූ, ජන්තුනො ජන්තවො-''පුමාලපනෙ වෙවො''තිවා වෙ වො ච ජන්තවෙ, ජන්තවො, ජන්තුයො-හෙතූ, හෙතවො, හෙතූ. හෙතුයො-''යොම්හිවා ක්වචී''ති යොසුලසඞ්ඛ්‍යස්ස උස්ස වා ටා දෙසො හෙතයො, හෙතුයො-(හො)හෙතූ, හෙතූ, හෙතවෙ, හෙතවො, හෙතයො, හෙතුයො-හෙතුං, හෙතූ, හෙතවො, හෙතයො, හෙතුයො බහුසද්දා නම්හි.

බහුකතින්නං

නම්හී බහුනො කතිස්ස ච නුක හොති තිලිඞ්ගෙ-බහුන්නංසෙසං භික්ඛුසමං-බහූ. බහවො, බහූ-(හො) බහූ, බහූ, බහවෙ, බහවො, බහු බහුං, බහවො, බහු-බහුනා. බහුභි,බහූභි-බහුනො, බහුස්ස, බහුන්නං-බහුනා, බහුම්හා. බහුස්මා-බහුම්හි, බහුස්මිං, බහුසු-චත්තුසි.

ලතුපිතාදිනමා සිම්හි.

ලතුප්පච්චයන්තානං පිතු මාතු භාතු ධීතු දුහිතු ජාමාතු නත්තු හොතු පොතුනඤ්චා හොති සිම්හි-චත්තා.

ලතුපිතාදිනමසෙ.

ලතුප්පච්චයන්තානං පිතාදිනං චාරඞි හොති සතොඤ්ඤත්‍ර-''ආරඞිස්මා''ති ටො-චත්තාරො.

ගෙ ආ ච.

ලතුපිතාදීනං අ හොති ගෙ ආ ච-(හො) චත්ත, චත්තා. චත්තාරො, චත්තාරං. චත්තාරෙ, චත්තාරො-නාවචනස්ස ''ටානාස්මාන''න්ති ටා-චත්තාරා.

සුහිස්වාරඞි

සුහිසු තුපිතාදීනමාරඞි වා හොති-චත්තාරෙභි, චත්තාරෙහි, චත්තූභි, චත්තූහි.

සලොපො.

ලතුපිතාදීහිසස්ස ලොපො වා හොති-වත්තු, නවත්තුනො, වත්තුස්ස.

නම්හි වා.

නම්හි ලතුපතාදිනමාරඩ් වා හොති-වත්තාරානංඅඤ්ඤත්‍ර.

ආ

නම්හි ලතුපිතාදීනමාවා හොති-වත්තානං. වත්තුනං-ස්මාස්ස වා-වත්තාරා.

ටිස්මිනො.

ආරඩාදෙසම්හාස්මනො ටි හොති.

රස්සාර ඞි.

ස්මිම්හි ආරෝ රස්සො හොති-වත්තරි, වත්තාරෙසු, වත්තුසු-එවං හත්තු හොත්තු ආදයො-සත්ථුසද්දස්ස පන නම්හි බහුලාධිකාරා වා ආරඩාදෙසෙ-සත්ථාරා, සත්ථුනා-පිතා.

පිතාදිනමනත්වාදිනං

නත්වාදිවජ්ජිතානං පිතාදිනමාරො රස්සො හොති සබ්බාසු විභත්තිසු-පිතරො ඉච්චාදි වත්තුසමං-රස්සොව විසෙසො-නත්වාදි නන්තු රස්සාභාවා නත්තාරො ඉච්චාදි ගුණවන්තුසි.

න්තුස්ස.

සිම්හි න්තුස්ස ටා හොති-ගුණවා-න්තුව වන්ත්වාදි සම්බන්ධියෙව ගය්හතෙ න්තුවන්තුමන්ත්වාවන්තුතවන්තුසම්බන්ධි’ති වචනතො න ජන්තුතනත්වාදිනං-යො-න්තන්තුනමාදිනාවාන්තො-ගුණවන්තො අඤ්ඤත්‍ර.

ය්වාදො න්තුස්ස.

යවාදිසු න්තුස්ස අ හොති-අකාරන්තත්තා ටා-ගුණවන්තා-න වෙ හ අවිධානසාමත්ථියා අප්ත්ති අවිධානස්ස චරිතත්ථතාය ගුණවන්තස්සාති-(හො) ගුණව,ගුණවා, ගුණවං, ගුණවන්තො, ගුණවන්තා-ගුණවං, ගුණවන්තං, ගුණවන්තෙ-ගුණවතා, ගුණවන්තෙන, ගුණවන්තෙහි, ගුණවන්තෙහි-ගුණවතො, ගුණවස්ස, ගුණවන්තස්ස, ගුණවතං. ගුණවන්තානං-ගුණවතා, ගුණවන්තා, ගුණවන්තම්හා, ගුණවන්තස්මා-ගුණවති, ගුණවන්තෙ,

ගුණවන්තම්හි. ගුණවන්තස්මිං, ගුණවන්තෙසු-එවං මඝවන්තු භගවන්තුප්පභුතයො.

හිමවතො වා ඔ.

හිමවතො සිම්හි න්තුස්ස ඔ වා හොති-හිමවන්තො, හිමවා-සෙසං ගුණවාව.

උකාරන්තං.

වෙස්සභූ. වෙස්සභුවො, වෙස්සභූ-(හො) වෙස්සභූ, වෙස්සභුවෙ, වෙස්සභුවො, වෙස්සභූ-සෙසං භික්ඛුසද්දසමං-එවං සයම්භූ පරාභිභූ අභිභූආදයො-ගොත්‍රභූ සහභූ සද්දෙහිපනයොනං''ජන්ත්වාදිතො නො වෙ''ති නො වො වා-ගොත්‍රභුනො, ගොත්‍රභුවො, ගොත්‍රභූ-සහභුනො, සහභුවො. සහභූ-සබ්බඤ්ඤුසද්දස්සයොස්වෙව විසෙසො.

කුතො.

කුප්පච්චයන්තතො යොනං නො වා හොති පුල්ලිඞ්ගෙ-සබ්බඤ්ඤුනො-අඤ්ඤත්‍ර ලොපො ච-''ලා යොනං වො පුමෙ''ති න වො ''කුතො''ති ජන්ත්වාදීහි පුථක්කරණ-සබ්බඤ්ඤු-එවං විඤ්ඤුවිදූ වෙදගූ පාරගූ ආදයො කුප්පච්චයන්තා.

ඌකාරන්තං.

ගො.

ගොස්සාගයිහිනංසු ගාවගවා.

ගසිහිනංවජ්ජිතාසු විභත්තිසු ගොසද්දස්ස ගාවගවා හොන්ති.

අභගොහි ටො

උභගොහි යොනං ටො හොති-ගාවො, ගවො-(හො) ගො, ගාවො, ගවො.

ගාවුම්හි.

අංවචනෙගොස්ස ගාවුවාහොති-ගාවුං, ගාවං, ගවං, ගාවො, ගවො.

නාස්සා.

ගොතො නාස්ස ආ හොති වා-ගාවා, ගාවෙන, ගවා, ගවෙන ගොහි, ගොහි.

ගවං සෙන

ගොස්ස සෙ වා ගවං හොති සහ සෙන-ගවං, ගාවස්ස, ගවස්ස.

ගුන්නඤ්ච නන්තා.

නංවචනෙන සහ ගොස්ස ගුන්නං හොති ගවඤ්ච වා-ගුන්නං ගමං, ගොනං-ගාවා, ගාවම්හා, ගාවස්මා, ගවා, ගවම්හා, ගවස්මා-ගාවෙ, ගාවම්හි, ගාවස්මිං, ගවෙ, ගවම්හි, ගවස්මිං.

සුම්හි වා.

ගොස්ස සුම්හි ගාවගවා හොන්ති වා-ගාවෙසු, ගවෙසු, ගොසු.

ඔකාරන්තං-පුල්ලිඞ්ගං.

කඤ්ඤා.

සා.

ඉත්ථියං වත්තමානස්ස නාමස්සන්තෙ වත්තමානො ආකාරො සසඤ්ඤො හොති-ජන්ත්වාදිනා වායොලොපො-කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො-''සබ්‍රහ්මාදිතෙ''ති ගස්සෙවා-කඤ්ඤෙ, කඤ්ඤා-යොම්හි-කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො.

ඝො ස්සංසසාසසායංතිංසු

ස්සමාදිසු ඝො රස්සො හොති-කඤ්ඤං, කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො-

ඝපතෙකස්මිං නදීනං යයා.

ඝපතො නදීනමෙකස්මිං යයා හොන්ති යථාක්කමං-කඤ්ඤාය, කඤ්ඤාහි, කඤ්ඤාහි-කඤ්ඤාය, කඤ්ඤානං, -ස්මිම්හි-

යං.

ඝපතො ස්මිනො යං වා හොති-කඤ්ඤායං. කඤ්ඤාය, කඤ්ඤාසු. එවං සද්ධා සුධා සුඛාආදයො-''නාම්මාදීහී''ති අම්මා අන්නා අම්බාහි ගස්ස එකාරාභාවෙ.

රස්සො වා.

අම්මාදිනං ගෙ රස්සො වා හොති-අම්ම, අම්මා ඉච්චාදි-සෙසංකඤ්ඤාව-සභාපරිසාහි ස්මිනො''ති සභාපරිසායා''ති තිං වා හොති ''සොස්ස'' මිච්චාදිනා රස්සෙ-සභතිං-අඤ්ඤත්‍ර-සභායං, සභාය-පරිසතිං, පරිසායං, පරිසාය.

ආකාරන්තං.

මති-යොම්හි-

පිත්ථියං.

ඉත්ථියං වත්තමානස්ස නාමස්සන්තෙ වත්තමානා ඉවණ්ණුවණ්ණා පසඤ්ඤා හොන්ති.

යෙපස්සවණ්ණස්ස.

පසඤ්ඤස්ස ඉවණ්ණස්ස ලොපො වා හොති යකාරෙ-වචත්ථිතවි භාසායං-මත්‍යො-අඤ්ඤත්‍ර-ජන්ත්වාදිනා වා යොලොපෙ-මතී, මතියො-(හො)මති, මත්‍යො, මති, මතියො-මතිං, මත්‍යො, මතී, මතියො ''සප''ඉච්චාදිනා යාදෙසෙ-මත්‍යා, මතියා, මතීහි, මතිහි-මත්‍යා, මතියා, මතීනං-ස්මිම්හි-මත්‍යං, මතියං, මත්‍යා, මතියා, මතීසු-එවං කිත්ති කන්ති තන්තිප්පභුතයො-රත්තියා ස්මිනො ''රත්‍යාදීහිටො ස්මිනො''රත්‍යාදීහිටො ස්මිනො''ති ටො වා-රත්තෙ-අඤ්ඤත්‍ර-රත්‍යං, රත්තියං, රත්‍යා, රත්තියා-සෙසං මතියා සමං.

ඉකාරන්තං.

දාසී, දාසෙ‍්‍යා, දාසී, දාසියො-(හො)දාසි, දාසී, දාසෙ‍්‍යා, දාසී, දාසියො.

යං පීතො.

පසඤ්ඤිතො අංවචනස්ස යං වා හොති-දාස්‍යං, දාසියං, දාසිං, දාසෙ‍්‍යා, දාසී, දාසියො-දාස්‍යා, දාසියා, දාසීහි, දාසීහි-දාස්‍යා, දාසියා, දාසීනං-දාස්‍යං, දාසියං, දාස්‍යා, දාසියා, දාසීසු-එවමොසධී පොක්ඛරණී ආදයො-නදිසද්දා යොසු-

නජ්ජා යොස්වාම.

යොසු නදිසද්දස්ස ආම වා හොති-සච.

මනුබන්ධො සරානමන්තා පරො.

මකාරොනුබන්ධො යස්ස සො සරානමන්තා සරා පරො හොතී'ති ඊකාරා පරො-''යවා සරෙ''ති යකාරෙ දස්ස චවග්ගො යස්ස පුබ්බ රූපං-නජ්ජායො-අඤ්ඤත්‍ර-වා පලොපයොලොපෙසු-නජ්ජො, නදී, නදියො ඉච්චාදි.

ඊකාරන්තං.

යාගු, යාගු, යාගුයො-(හො)යාගු, යාගු, යාගුයො-යාගුං, යාගු, යාගුයො-යාගුයා, යාගුහි, යාගුහි-යාගුයා, යාගුනං-යාගුයං, යාගුයා, යාගුසු-එවං ධෙනු සස්සු පියඞ්ගුප්පභුතයො-මාතු ධීතු දුහිතු සද්දා පිතුසද්දසමා-සලොපාභාවපක්ඛෙ යාදෙසෙ මාතුසද්දස්ස පන ''යෙ පස්සා''ති යොගවිභාගා වා පලොපො-මත්‍යා, මාතුයා.

උකාරන්තං.

වධූ, වධූ, වධුයො-(හො)වධු, වධූ, වධුයො-වධුං, වධූ, වධුයො-වධුයා, වධූහි, වධූහි-වධුයා, වධූනං-වධුයං, වධුයා, වධූසු-එවං ජම්බු වාමොරූ සරභූ ආදයො.

ඌකාරන්තං.

ගො ඉච්චාදි පුමෙන සමං.

ඉත්ථිලිඞ්ගං.

චිත්තසි.

අං නපුංසකෙ.

අකාරන්තතො නාමස්මා සිස්ස අං හොති නපුංසකලිඞ්ගෙ-මිත්තං-යොම්හි.

යොනන්ති.

අකාරන්තතො නාමස්මා යොනං නී හොති නපුංසකෙ'ති නි ආදෙසො.

නීනං වා.

අකාරන්තතො නාමස්මා නීනං ටාටෙ වා හොන්ති යථාක්කමං-චිත්තා, අඤ්ඤත්‍ර-''යොලොපනීසු දීඝො''තිදීඝෙ-චිත්තානි-(හො) චිත්ත, චිත්තා, චිත්තා, චිත්තානි-චිත්තං, චිත්තෙ, චිත්තානි-චිත්තෙනෙච්චාදි බුද්ධසද්දසමං-එවං පානදානප්පභුතයො-එකච්චාදිනං තු පඨමානිම්හි විසෙසො.

න නිස්ස ටා.

එකච්චාදීහි පරස්ස නිස්ස ටා න හොති-එකච්චානි, පඨමානි-පදාදීහි නාස්මිංසු.

නාස්ස සා.

පදාදිහි නාස්ස සා හොති වා-පදසා, පදෙස-බිලසා, බිලෙන.

පදාදිහි සි.

එහි ස්මිනො සි හොති වා-පදසි, පදෙ, පදම්හි, පදස්මිං-කම්ම සද්දතො නාස්ස''නාස්සෙනො''ති එනො වා-කම්මෙන-අඤ්ඤත්‍ර පුමාදිනා වා උත්තෙ-කම්මුනා, කම්මනා-ඉමිනාව සස්මාසු උත්තං-තස්ස ලසඞ්ඛායං-සස්මානං යථායොගං නොනා නිච්චං-වවත්ථිතවිභාසායං-කම්මුනො, කම්මස්ස-කම්මුනා, කම්මා, කම්මම්හා, කම්මස්මා-''කම්මාදිතො''ති ස්මිනො වා නිම්හි-කම්මනි, කම්මෙ, කම්මම්හි, කම්මස්මිං-සෙසං චිත්තසමං-වම්ම වෙස්ම භස්මාදයො කම්මස්මා උත්තතොඤ්ඤත්‍ර-ගච්ඡන්තසි-''න්තස්සං''ති වා අම්හිසිලොපො-ගච්ඡං-අඤ්ඤත්‍ර සිස්ස අං-ගච්ඡන්තං, ගච්ඡන්තා ගච්ඡන්තානි-(හො)ගච්ඡ, ගච්ඡා, ගච්ඡං, ගච්ඡන්තා, ගච්ඡන්තානි-ගච්ඡං, ගච්ඡන්තං, ගච්ඡන්තෙ, ගච්ඡන්තානි-නාදිසු පුල්ලිඞ්ගස්මං-එවං යජන්ත වජන්තාදයො.

අකාරන්තං.

අට්ඨී

ඣලා වා.

ඣලතො යොනං නි හොති වා නපුංසකලිඞ්ගෙ-අට්ඨීනි-යො ලොපදිසෙසු-අට්ඨී-(හො)අට්ඨි, අට්ඨීනි, අට්ඨී-අට්ඨිං, අට්ඨීනි, අට්ඨී = තතියාදිසු මුනිසද්දසමං-එවමච්ඡි අක්ඛි දධි සත්ථි ආදයො.

ඉකාරන්තං.

දණ්ඩී-''එකවචනෙ''ච්චාදිනා රස්සො-සිලොපො-දණ්ඩීනි, දද්ධී-(හො)දණ්ඩි, දණ්ඩී, දණ්ඩීනි, දද්ධී-දණ්ඩිනං,දණ්ඩිං, දණ්ඩීනි, දණ්ඩී-සෙසං පුල්ලිඞ්ගස්මං-එවං සුඛකාරී සීඝයායී ආදයො.

ඊකාරන්තං.

චක්ඛු, චක්ඛුනි, චක්ඛු-අට්ඨිසද්දසම-එවමායු මධු මත්ථු ධනු චිත්තගුප්පභුතයො-ආයුසාති කොධාදිත්තා නාස්ස සා වා-අම්බුසද්දා ස්මිනො''අම්බවාදීහී''ති වා නි ආදෙසා-අම්බුනි, අම්බුම්හි, අම්බුස්මිං.

ගුණවන්තුසි.

අද්ධංනපුංසකෙ.

න්තුස්ස අද්ධං හොති සිම්හි නපුංසකෙ-ගුණවං, ගුණවන්තං-යොම්හි-''යවාදොන්තුස්සා''ති අකාරෙ''යොනං නී''ති නි තස්ස වා ටාදෙසෙ-ගුණවනතානිච්චාදි-ගච්ඡන්තසමං-එවං යසවන්තු ධනවන්තු ගොමන්ත්වාදයො.

උකාරන්තං.

ගොත්‍රභූ, ගොත්‍රභූනි, ගොත්‍රභූ-(හො)ගොත්‍රභූ, ගොත්‍රභූනි, ගොත්‍රභූ-ගොත්‍රභූං, ගොත්‍රභූනි, ගොත්‍රභූ-ගොත්‍රභූනා ඉච්චාදි පුල්ලිඞ්ගෙ වෙස්සභූසද්දසමං-එවං අභිභූ සයම්භූ ධම්මඤ්ඤූ ආදයො.

ඌකාරන්තං-නපුංසකලිඞ්ගං.

අථ සබ්බාදීනං රූපනයො නිද්දිසීයතෙ-සබ්බ කතර කතම උභය ඉතර අඤ්ඤ අඤ්ඤතර අඤ්ඤතම පුබ්බ පරාපර දක්ඛිණුත්තරාධ රානිචවත්ථායමසඤ්ඤායං-ය ත්‍යා ත එත ඉම අමු කිං එක තුම්හඅම්හ ඉච්චෙතෙ සබ්බාදයො-සබ්බො.

යොනමෙට.

අකාරන්තෙහි සබ්බාදිහි යොනමෙට හොති-සබ්බෙ-එවමාලපන දුතියායොසු.

සබ්බාදීනං නම්හි ච.

අකාරන්තානං සබ්බාදීනං එ හොති නම්හි සුහිසු ච.

සංසානං.

සබ්බාදිතො නංවචනස්ස සංසානං හොන්ති-සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං-සෙසං බුද්ධසමං-ඉත්ථියං ''ඉත්ථියමත්වා''ති ආප්පච්චයෙ සරලොපෙ ච කතෙ ආකාරස්ස සසඤ්ඤායං කඤ්ඤාසද්දස්සෙව රූපනයො, අයන්තු විසෙසො.

සපා සස්ස ස්සා වා.

සබ්බාදීනං සපතො සස්ස ස්සා වා හොති-''සොස්ස''මිච්චාදනා රස්සෙ-සබ්බස්සා. සබ්බාය-නම්හි-සබ්බාසං. සබ්බාසානං.

ස්මිනො ස්සං.

සබ්බාදිනං සපතො ස්මිනො ස්සං වා හොති-සබ්බස්සං, සබ්බායං, සබ්බාය-නපුංසකෙ-සබ්බං-යොස්ස නිම්හි-

සබ්බාදීහි.

සබ්බාදිහි පරස්ස නිස්ස ටා න හොති-සබ්බානි-(හො)සබ්බ, සබ්බා, සබ්බානි-සබ්බං, සබ්බෙ, සබ්බානි-නාදිසු පුමෙව-කතරාදයො තයො තීසු ලිඞ්ගෙසු සබ්බසමා-එවං ඉතර අඤ්ඤසද්දා-ස්සාස්සංසු විසෙසො.

ස්සංස්සාසායායෙස්විතරෙකඤ්ඤෙතිමානමි.

ස්සමාදිසු ඉතරඑකඅඤ්ඤඑත ඉමෙඤ්ඤෙසං ඉ හොති-ඉතරිස්සා, ඉතරිස්සං-අඤ්ඤිස්සා, අඤ්ඤිස්සං-අඤ්ඤතරඅඤ්ඤතමසද්දා ලිඞ්ගත්තයෙ සබ්බසමා-පුබ්බො-යො.

පුබ්බාදීහි ඡහි.

එතෙහි ඡහි සවිසයෙ එට වා හොති'ති යොස්සෙට-පුබ්බෙ, පුබ්බා-(හො)පුබ්බ, පුබ්බා, පුබ්බෙ, පුබ්බා-පුබ්බං, පුබ්බෙ, පුබ්බා-සෙසං සබ්බලිඞ්ගෙ සබ්බසමං-එවං පරාදයො පඤ්ච-යො, යා, යමිච්චාදි සබ්බසමං-යාදිනමාලපනෙ රූපං න සම්භවති-ත්‍යසි.

ත්‍යතෙතානං තස්ස සො.

ත්‍යතෙතානමනපුංසකානං තස්ස සො හොති සිම්හි-ස්‍යො, ස්‍යාත්‍යමිච්චාදි-සො.

ත තස්ස නො සබ්බාසු.

තසද්දස්ස තස්ස නො වා හොති සබ්බාසු විභත්තිසු-නෙ, තෙ-නං තං, නෙ, තෙ-නෙන, තෙන, නෙහි, තෙහි, නෙහි, තෙහි-

ට සස්මාස්මිංස්සායස්සංස්සාසංම්හාම්හිස්මිමිමස්ස ච.

සාදස්විමස්ස තසද්දතකාරස්ස ච ටො වා හොති-පුබ්බසර ලොපෙ-අස්ස, නස්ස, තස්ස-නෙසං, නෙසානං, තෙසං, තෙසානං-අම්හා, අස්මා, නම්හා, නස්මා, තම්හා, තස්මා-අම්හි, අස්මිං, නම්හි, නස්මිං, තම්හි, තස්මිං, නෙසු. තෙසු-ඉත්ථියං-සා, නා, නායො, තා, තායො-නං, තං, නා, නායො, තා, තායො-නාම්හි කතෙ-

ස්සා වා තෙතිමාමූහි.

සපසඤ්ඤෙහි තා එතා ඉමා අමූහි නාදනමෙකස්මිං ස්සා වා හොති-වා ටා දෙසෙ-අස්සා, නස්සා, නාය.

තාය වා.

ස්සංස්සාස්සායෙසු තස්ස වා ඉ හොති-තිස්සා, තස්සා, තාය-නාහි, නාහි, තාහි, තාහි-සස්ස වා ස්සාම්හි-අස්සා, නස්සා, තිස්සා, තස්සා, ස්සාදෙසාභාවපක්ඛෙ.

තෙතිමාතො සස්ස ස්සාය.

තා එතා ඉමාතො සස්ස ස්සායො හොති වා-අස්සාය, නස්සාය,

තිස්සාය, තස්සාය-ද්විහි මුත්තපක්ඛෙ-තාය තාය-නංවචනස්ස සමාදෙසෙ තකාරස්ස ච වා ටාදෙසෙ ''සුනංහිසු''ති දීඝෙ ච කතෙ-ආසං, නාසං, නාසානං, තාසං, තාසානං-සත්තමියං-අස්සං, අස්සා, නස්සං, නස්සා, නායං, නාය, තිස්සං, තිස්සා, තස්සං, තස්සා, තායං, තාය, නාසු, තාසු-නපුංසකෙ-නං, තං, නානි, තානි, නං, තං,නෙ, නා, නි, තෙ, තානි-නාදිසු පුමෙව-එවමෙතසද්දස්ස තීසු ලිඞ්ගෙසු-ටනාදෙසාභාවො'ව විසෙසො-ඉමසි.

සිම්හි නපුංසකස්සායං.

ඉමසද්දස්සානපුංසකස්සායං හොතිසිම්හි-අයං, ඉමෙ, ඉමං, ඉමෙනා.

නාම්හිනිමි.

ඉමසද්දස්සානිත්ථියං නාම්හි අනිමිච්චාදෙසා හොන්ති-අනෙන, ඉමිනා-හි-

ඉමස්සා නිත්ථියං ටෙ.

ඉමසද්දස්සානිත්ථියං ටෙ හොතිවා සුනංහිසු-එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි-ස-ටසස්මාස්මි මිච්චාදිනා සබ්බස්සිමස්ස වා ටාදෙසෙ-අස්ස, ඉමස්ස, එසං, එසානං. ඉමෙසං, ඉමෙසානං-අම්හා, අස්මා, ඉමම්හා, ඉමස්මා-අම්හි, අස්මිං, ඉමම්හි, ඉමස්මිං, එසු, ඉමෙසු-ඉත්ථියං-අයං, ඉමා, ඉමායො-ඉමං, ඉමා, ඉමායො-නා-''ස්සා වා තෙතිමාමූහී''ති ස්සා වා, ටාදෙසෙ ස්සමිච්චාදිනා ඉ ආ දෙසෙ ච-අස්සා, ඉමිස්සා-අඤ්ඤත්‍ර = ඉමාය, ඉමාහි, ඉමාහි-ස-අස්සා, ඉමිස්සා, අස්සාය, ඉමිස්සාය, ඉමාය, නංවචනස්ස සමාදෙසෙ ඉමස්ස ච ටාදෙසෙ ''සුනංහසූ''ති දීඝෙ ච කතෙ-ආසං, ඉමායං-සානමාදෙසෙ-ඉමාසානං-සත්තමියං-අස්සං, ඉමිස්සං. අස්සාය, ඉමිස්සාය, ඉමායං, ඉමාය, ඉමාසු-නපුංසකෙ.

ඉමස්සිදං වා.

අංසිසු සහ තෙහි ඉමස්සිදං වා හොති නපුංසකෙ-ඉදං, ඉමං, ඉමා, ඉමානි-ඉදං, ඉමං, ඉමෙ, ඉමානි-තතියාදිසු පුල්ලිඞ්ගස්මං-අමුසි.

මස්සාමුස්ස.

අනපුංසකස්සාමුස්ස මකාරස්ස සො හොති සිම්හි-අසු-යො-

ලොපො මුස්මා.

අමුසද්දතො යොනං ලොපො වා හොති පුල්ලිඞ්ගෙ'ති නිච්චංයො ලොපෙ දීඝො-අමු-අමුං, අමූ-අමුනා, අමූහි, අමූහි-

න නො සස්ස.

අමුස්මා සස්ස නො න හොති-අමුස්ස, අමූසං, අමූසානං-අමුනා, අමුම්හා, අමුස්මා-අමුම්හි,අමුස්මිං, අමූසු-ඉත්ථියං-අසු, අමූ, අමූයො-

අමුං, අමූ, අමූයො-නා-''ස්සාවා, තෙතිමාමූහී''ති ස්සා වා-අමුස්සා, අමුයා, අමූහි, අමූහි-අමුස්සා, අමුයා, අමූසං, අමූසානං-සත්තමියංඅමුස්සා. අමුස්සං. අමුයං, අමුයා, අමූසු-නපුංසකෙ-

අමුස්සාදුං.

අංසිසු සහ තෙහි අමුස්ස අදුං හොති වා නපුංසකෙ-අදුං-අඤ්ඤ

ත්‍ර සිලොපෙ-අමු, අමුන, අමූ, අදුං, අමුං, අමුනි, අමූ-සෙසං පුමෙව-කිංසි.

කිස්ස කො සබ්බාසු.

සබ්බාසු විභත්තීසු කිස්ස කො හොති-සිස්සො-කො, කෙ, කං, කෙ, කෙන, කහි, කෙහි.

කි සස්මිංසු වා නිත්ථියං.

අනිත්ථියං කිස්ස කි වා හොති සස්මිංසු-කිස්ස, කස්ස, කෙසං, කෙසානං, කම්හා, කස්මා, කිම්හි, කිස්මිං, කම්හි, කස්මිං, කෙසු-ඉත්ථියං-කආදෙසෙ අකාරන්තත්තා ආප්පච්චයො-කා, කා, කායො ඉච්චාදි සබ්බාව-නපුංසකෙ.

කිමංසිසු සහ නපුංසකෙ.

අංසිසු සහ තෙහි කිංසද්දස්ස කිං හොති නපුංසකෙ-කිං, කානි, කිං, කෙ, කානි-කෙනෙච්චාදි පුමෙව-එකසද්දො සඞ්ඛ්‍යාතුල්‍යඤ්ඤා සහායවචනො-අත්‍ර සඞ්ඛ්‍යාසද්දො සංඛෙය්‍යවාචි-යදා සඞ්ඛෙය්‍ය වාචී තදෙකවචනන්තො අඤ්ඤත්‍ර බහුවචනන්තොපි-එකො එකා එකම්ච්චාදි-සබ්බසමං තිලිඞ්ගෙසු-ස්සාස්සංසු පන-ස්සමාදිනා ඉම්හි එකිස්සා එකිස්සං-තුම්හ අම්හසද්දා අලිඞ්ගා-තථා උභ කතිඤ්චි සද්දා පඤ්චාදයො අට්ඨාරසන්තා ච-තුම්හසි අම්හසි.

තුම්හස්ස තුවං ත්වමම්හි ච.

අම්හිසිම්හි ච තුම්හස්ස සවිහත්තිස්ස තුවං ත්වං හොන්ති-තුවං ත්වං.

සිම්හි හං.

සිම්හි අම්හස්ස සවිහත්තිස්ස අහං හොති-අහං-යො-තුම්හෙ.

මයමසමාම්හස්ස.

යොස්වම්හස්ස සවිහත්තිස්ස මයමස්මා වා හොන්ති යථාක්කමං-මයං, අස්මා, අම්හෙ-අං-තුවං. ත්වං.

අම්හි තං මං තවං මමං.

අම්හි තුම්හඅම්හසද්දානං සවිහත්තීනං තං මං තවං මමං හොන්ති යථාක්කමං-තං, තවං, මං, මමං.

දුතියෙ යොම්හි වා.

තුම්හඅම්හසද්දානං සවිහත්තීනං පච්චෙකං ඞං ඞාකං වා හොන්ති දුතියෙ යොම්හි-තුම්හාකං තුම්හෙ, අම්හං, අම්හාකං, අස්මා, අම්හෙ.

නාස්මාසු තයා මයා.

නාස්මාසු තුම්හඅම්හසද්දානං සවිහත්තීනං තයා මයා හොන්ති යථාක්කමං.

තයාතයිනං ත්ව වා තස්ස.

තුම්හස්ස තයාතයීනං තකාරස්ස ත්ව හොති වා-ත්වයා, තයා, මයා, තුම්හෙහි, තුම්හෙභි. අම්හෙහි, අම්හෙභි.

තව මම තුය්හං මය්හං සෙ.

සෙ තුම්හඅම්හසද්දානං ස්විහත්තීනං තව මම තුය්හං මය්හං හොන්ති යථාක්කමං-තව තුය්හං මම මය්හං.

නංසෙස්ව සමාකං මමං.

නංසෙස්වම්හස්ස සවිහත්තිස්ස අස්මාකං මමං හොන්ති යථාක්කමං-මමං.

ඩං ඩාකං නම්හි.

නම්හි තුම්හඅම්හසද්දානං සවිහත්තීනං ඩං ඩාකං හොන්ති පච්චෙකං-තුම්හං තුම්හාකං අම්හං අම්හාකං අස්මාකං.

ස්මාම්හි ත්වම්හා.

ස්මාම්හි තුම්හස්ස සවිහත්තිස්ස ත්වම්හා හොති වා-ත්වම්හා ත්වයාතයා මයා.

ස්මිම්හි තුම්හාම්හානං තයි මයි.

ස්මිම්හි තුම්හ අම්හසද්දානං සවිහත්තීනං තයි මයි හොන්ති යථාක්කමං-ත්වයි තයි මයි, තුම්හෙසු.

සුම්හාම්හසයාස්මා.

අම්හස්ස අස්මා හොති වා සුම්හි-අස්මාසු අම්හෙසු.

''අපාදාදො පදතෙකවාකායෙ''ති අධිකාරො.

යොනං හිස්වපඤ්චම්‍යා වො නො.

අපඤ්චමියා යොනං හිස්වපාදාදො වත්තමානානං පදස්මා පරෙස මෙකවාකෙ‍්‍යා ඨිතානං තුම්හඅම්හසද්දානං සවිභත්තීනං වො නො හොන්ති වා යථාක්කමං-තිට්ඨථ වො, තිට්ඨථ තුම්හෙ, තිට්ඨාම නො, තිට්ඨාම මයං-පස්සති වො, පස්සති තුම්හෙ, පස්සති නො, පස්සති අම්හෙ-දියතෙ වො, දියතෙ තුම්හං, දියතෙ නො, දියතෙ අම්හං-ධනං වො, ධනං තුම්හං,ධනං නො, ධනං අම්හං-කතං වො, කතං තුම්හෙහි, කතං නො, කතං අම්හෙහි.

තෙ මෙ නා සෙ.

නාම්හි සෙ ච අපාදාදො වත්තමානානං පදස්මා පරෙසං එකවාකෙ‍්‍යා ඨිතානං තුම්හඅම්හසද්දානං සවිභත්තීනං තෙ මෙ වා හොන්ති යථාක්කමං-කතං තෙ, කතං තයා, කතං මෙ, කතං මයා-දියතෙ තෙ, දීයතෙ තව, දීයතෙ මෙ, දියතෙ මම-ධනං තෙ, ධනං තව, ධනං මෙ, ධනං මම.

නචවාහාහෙවයොගෙ.

චවාහඅහඑවෙහියොගෙ තුම්හඅම්හසද්දානමාදෙසාන හොන්ති. ගච්ඡාම තුම්හෙ ච, මයඤ්ච-පස්සති තුම්හෙ ච, අම්හෙ ච-කතං තුම්හෙහි ච, අම්හෙහි ච-දියතෙ තුම්හඤ්ච, අම්හඤ්ච-ධනං තුම්හඤ්ච, අම්හඤ්ච-කතං තයා ච, මයා ච-දීයතෙ තව ච, මම ච-ධනං තව ච මම ච-වාදියොගෙපෙ‍්‍යවං ඤෙයාං-උභ කති සද්දා බහුවචනත්තා-''උභගොහි ටො''ති යොනං ටො-උභො, උභො-සුහිසුහස්සො.

උභස්ස සුහිස්වො හොති-උභොහි උභොහි-

උභින්නං.

උභා නංවචනස්ස ඉන්නං හොති-උභින්නං, උභොසු.

ටි කතිම්හා

කතිම්හායොනංටි හොති-කති,කති,කතීහි,කතීහි, කතින්නං කතීසු.

අථ සඞ්ඛ්‍යාසද්දා වුච්චන්තෙ.

එකාදයො අට්ඨාරසන්තා සඞ්ඛෙය්‍යවචනා-වීසතිආදයො පන සඞ්ඛ්‍යානවචනාච-එකසද්දො සබ්බාදිසු වුත්තොව-ද්වාදිනමට්ඨාරසන්තානං බහුවචනන්තත්තා එකවචනාභාවො-ද්විසද්දා යොම්හි.

යොම්හි ද්වින්නං දුවෙ ද්වෙ.

යොම්හි ද්විස්ස සවිභත්තිස්ස දුවෙ ද්වෙ හොන්ති පච්චෙකං-දුවෙ ද්වෙ, ද්වීහි ද්වීහි.

දුවින්නං නම්හි වා.

නම්හි ද්විස්ස සවිභත්තිස්ස දුවින්නං හොති වා-දුවින්නං-අඤ්ඤත්‍ර.

නම්හි නුක ද්වාදීනං සත්තරසන්තං.

ද්වාදීනං සත්තරසන්නං සඞ්ඛ්‍යානං නුඬොති නම්හි විභත්තිම්හි. උකාරොඋච්චාරණත්ථො-කකාරො අන්තාවයවත්ථො-තෙන නම්හීන දීඝො-ද්වින්නං,ද්වීසු-තිසද්දා යොම්හි.

පුමෙ තයො චත්තාරො.

යොම්හි සවිභත්තීනං තිචතුන්නං තයො චත්තාරො හොන්ති යථාක්කමං පුල්ලිඞ්ගෙ-තයො, තයො, තීහි, තීහි.

ණ්ණං ණ්ණන්නං තිතොජ්ඣා.

ඣසඤ්ඤතො තිතො නංවචනස්ස ණ්ණං ණ්ණන්නං හොන්ති-තිණ්ණං තින්ණන්නං,තීසු-ඉත්ථියං.

තිස්සො චතස්සො යොම්හි සවිභත්තීනං.

විභත්තිසහිතානං තිචතුන්නං යොම්හි තිස්සො චතස්සො හොන්තිත්ථියං යථාක්කමං-තිස්සො, තිස්සො, තීහි තීහි.

නම්හි තිචතුන්නමිත්ථියං තිස්සචතස්සා.

නම්හි තිචතුන්නං තිස්ස චතස්සා හොන්තිත්ථියං යථාක්කමං-තිස්සන්නං, තීසු-නපුංසකෙ.

තීණි චත්තාරි නපුංසකෙ.

යොම්හි සවිභත්තීනං තිචතුන්නං යථාක්කමං තීණි චත්තාරි හොන්ති නපුංසකෙ-තීණි තීණි-සෙසං පුල්ලිඞ්ගසමං-චතු යො.

චතුරො වා චතුස්ස.

චතුසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස යොම්හි චතුරො වා හොති පුල්ලිඞ්ගෙ-චතුරො, චතුරො-අඤ්ඤත්‍ර-චත්තාරො, චත්තාරො-චතූහි චතූහි.

ට පඤ්චාදීහි චුද්දසහි.

පඤ්චාදීහි චුද්දසහි සඞ්ඛ්‍යාහි යොනං ටො හොති-පඤ්ච, පඤ්ච.

පඤ්චාදීනං චුද්දසන්නම.

පඤ්චාදීනං චුද්දසන්නං සුනංහිස්ව හොති-එත්තාපවාදොයං-පඤ්චහි පඤ්චහි, පඤ්චන්නං පඤ්චසු-එවං ඡාදයො අට්ඨාරසන්තා-එකො ච ද ස චාති චත්ථසමාසෙ එකෙන අධිකා දසාති තතියාසමාසෙ වා කතෙ ''එකත්ථතාය''න්ති විභත්තිලොපො-එවමුපරි ච.

එකට්ඨානමා.

එකඅට්ඨානං ආ හොති දසෙ පරෙ.

ර සඞ්ඛ්‍යාතො වා.

සඞ්ඛ්‍යාතො පරස්ස දසස්ස ර හොති විභාසා-සච''පඤ්චමියං පරස්සෙ''ති අනුවත්තමානෙ ''ආදිස්සා''ති දකාරස්සෙව හොති-එකා රස, එකාදස.

ආ සඞ්ඛ්‍යායාසතාදො'නඤ්ඤත්ථෙ.

සඞ්ඛ්‍යායමුත්තරපදෙ ද්විස්ස ආ හොතසතාදො'නඤ්ඤත්ථෙ-ද්වාදස.

බා චත්තාළීසාදො.

ද්විස්ස බා වා හොතචත්තාළීසාදො'නඤ්ඤත්ථෙ-බාරස.

තිස්සෙ.

සඞ්ඛ්‍යායමුත්තරපදෙ තිස්ස එ හොතසතාදො'නඤ්ඤත්ථෙ.

ඡතීහි ළො ච.

ඡතිහි පරස්ස දසස්ස ළො හොති රො ච-තෙළස-තෙරස.

චතුස්ස චුචො හොන්ති වා දසසද්දෙ පරෙ-ද්විත්තෙ-චුද්දස චොද්දස චතුද්දස.

වීසතිදසෙසු පඤ්චස්ස පණ්ණුපණ්ණා.

වීසතිදසෙසු පරෙසු පඤ්චස්ස පණ්ණුපණ්ණා හොන්ති වා යථාක්කමං-පණ්ණරස පඤ්චදස.

ඡසස සො.

ඡස්ස සො ඉච්චයමාදෙසො හොති දසසද්දෙ පරෙ-සොළස සොරස, සත්තරස සත්තදස, අට්ඨාරස අට්ඨාදස-එකෙන ඌනා වීසතීති විසෙසනසමාසගබ්භෙ තතියාසමාසෙ.

ඉත්ථියම්භාසිතපුමිත්ථී පුමෙවෙකත්ථෙ.

ඉත්ථියං වත්තමානෙ එකත්ථෙ සමානාධිකරණෙ උත්තරපදෙ පරෙ භාසිතපුමිත්ථී පුමෙව හොතීති පුම්භාවා ආප්පච්චයො නිවත්තතෙ-එකූනවීසති-ඉත්ථිලිඞ්ගෙකවචනන්තො-වීසතිආදයො හි ආනවුතියා එකවචනන්තා ඉත්ථිලිඞ්ගා-(හො) එකූනවීසති එකූනවීසතිමිච්චාදි-එවං වීසති එකවීසති ද්වාවිසති බාවීසති තෙවීසතිප්පභූතයො.

වීසතයං පඤ්චස්ස වා පණ්ණආදෙසෙ-පණ්ණුවීසති, පඤ්චවීසති-එකෙන ඌනා තිංසති තිංසා වා එකූනතිංසති එකූනතිංසා-මතිකඤ්ඤා සමා-එවං තිංසති තිංසාප්පභූතයො-තිංසාසද්දස්ස පන සිලොපෙ-දීඝරස්සාති යොගවිභාගා රස්සෙ-තිංස-නිග්ගහීතාගමෙ ච තිංසන්තිපි හොති-එවමුපරි ච යථාසම්භවං-ද්වත්තිංසතිආදිනං රස්සඤ්චත්තානි-චත්තාළීසාය සම්හි-චත්තාළීසා චත්තාළීස චත්තාළීසං වා,එවං චත්තාරීසා චත්තාරිස චත්තාරීසං.

ද්විස්සා ච.

අසතාදො’නඤ්ඤත්ථෙ චත්තාළීසාදො ද්විස්ස එ හොති වා ආ ච-ද්වෙ චත්තාළීස ද්වාචත්තාළීස ද්වීචත්තාළීස-එවං ද්වෙචත්තාරිස ද්වාචත්තාරීස ද්විචත්තාරීස, ද්වෙචත්තාළීසති ද්වාචත්තාළීසති ද්විචත්තාළීසති.

චත්තාළීසාදො වා.

අසතාදො’නඤ්ඤත්ථෙ චත්තාළීසාදො තිස්සෙ වා හොති-තෙචත්තාළීස තිචත්තාළීස තෙචත්තාළීසති තිචත්තාළීසති-තෙචත්තාරීස තිචත්තාරීස-ද්වෙපඤ්ඤාස ද්වාපඤ්ඤාස ද්විපඤ්ඤාස ද්වෙපණ්ණාසති පණ්ණාස, ද්වෙසට්ඨී ද්වාසට්ඨී ද්විසට්ඨී, තෙසට්ඨී තිසට්ඨී, ද්වෙසත්තති ද්වා සත්තති ද්වීසත්තති ද්වෙසත්තරි ද්වාසත්තරි ද්විසත්තරි, තෙසත්තති තිසත්තති

තෙසත්තරි තිසත්තරි, ද්වාසීති ද්වාඅසීති ද්වීයාසීති-යාගමො-ත්‍යාසීති තියාසීති, ද්වෙනවුති ද්වානවුති ද්විනවුති, තෙනවුති තිනවුති-සතං, නපුංසක මෙකවචනන්තං-එවං සහස්සදයො-කොටි පකොටි කොටිප්පකොටි අක්ඛොහිණියො ඉත්ථිලිඞ්ගෙකවචනන්තා-වග්ගභෙදෙ තු සබ්බාසම්පි සඞ්ඛ්‍යානං බහුවචනඤ්ච හොතෙව-යථා-ද්වෙ විසතියො, තිස්සො වීසතියො ඉච්චාදි-දස අසකං සතං නාම,දසසතං සහස්සං, දසසහස්සං නහුතං, දසනහුතං ලක්ඛං, සතසහස්සන්තිපි වුච්චති-ලක්ඛසතං කොටි, කොටිලක්ඛසතං පකොටි, පකොටිලක්ඛසතං කොටිප්පකොටි-එවං නහුතං නින්නහුතං අක්ඛොහිණී බින්දු අබ්බුදං නිරබ්බුදං අහකහං අබබං අටටං සොගන්ධිකං උප්පලං කුමුදං පුණ්ඩරිකං පදුමං කථානං මහාකථානං අසඞ්ඛෙය්‍යාන්ති යථාක්කමං සතලක්ඛගුණං වෙදිතබ්බං.

අථාසඞ්ඛ්‍යමුච්චතෙ.

තං දුවිධං පාදිචාදිභෙදෙන-තත්ථ-ප පරා අප සං අනු අව ඔ නි දු වි අධි අපි අති සු උ අභි පති පරි උප ආ-ඉමෙ වීසති පාදයො-චාදයො පන-ච වා හ අහ එව එවමිච්චාදයො-ඉමෙ ද්වෙපි ලිඞ්ගසඞ්ඛ්‍යාරහිතා-එතෙහි පන යථාසම්භවං විහිතානං විභත්තිනං.

අසඞ්ඛ්‍යෙහි සබ්බාසං.

අවිජ්ජමානසඞ්ඛ්‍යෙහි පරාසං සබ්බාසං විභත්තීනං ලොපො හොතීති ලොපො ච.

විභත්තියා තතො භෙදො සලිඞ්ගානං භවෙ තථා තුම්හාදිනං ත්වලිඞ්ගෙසු නෙවත්ථි පාදිචාදිනං.

වුත්තානි ස්‍යාද්‍යන්තානි.

අථෙකත්ථමුච්චතෙ-උපසද්දා පඨමෙකවචනං සි-තස්ස ''අසඞ්ඛ්‍යෙහි සබ්බාසං''ති ලොපො-කුම්භසද්දා ඡට්ඨියෙකවචනං ස-උප කුම අස ඉති ඨිතෙ ''අවිග්ගහො නිච්චසමාසො පදන්තරවිග්ගහො වෙ''ති සමීපං කුම්භස්සෙති පදන්තරවිග්ගහෙ-''ස්‍යාදි ස්‍යාදිනෙකත්ථ''න්ති සබ්බත්ථෙකත්ථෙ වත්තතෙ.

අසඞ්ඛ්‍යං විභත්ති සම්පත්ති සමීප සාකල්‍යාභාව යථාපච්ඡා යුගපදත්ථෙ.

අසඞ්ඛ්‍යං ස්‍යාද්‍යන්තං විභත්‍යාදිනමත්ථෙවත්තමානං ස්‍යාද්‍යන්තෙන සහෙකත්ථම්භවති.

එකත්ථතායං.

ඊයාදිණාදිසමාසෙහි එකත්ථීභාවො එකත්ථතා-තස්මිං ස්‍යාදි ලොපො හොති-''තං නපුංසක''මිතිනපුංසකලිඞ්ගං-තතො ස්‍යාදි-''පුබ්බස්මාමාදිතො''ති ලොපෙ සම්පත්තෙ.

නාතො මපඤ්චමියා.

අමාදෙකත්ථා පුබ්බං යදෙකත්ථමකාරන්තං තතො පරාසං සබ්බාසං විභත්තීනං ලොපො න හොති අංතු භවත්‍යපඤ්චමියා-උපකුම්භං තිට්ඨති-කුම්භස්ස සමීපං තිට්ඨතීති අත්ථො-උපකුම්භං පකස්ස.

වා තතියාසත්තමීනං.

අමාදෙකත්ථා පුබ්බං යදෙකත්ථමකාරන්තං තතො පරාසං තතියා සත්තමීනං අං හොති වා-උපකුම්භං කතං, උපකුම්භෙන වා, උප කුම්භං දෙහි-පඤ්චමියං අමභාවා-උපකුම්භා අපෙහි-උපකුම්භමායත්තං-උපකුම්භං නිධෙහි, උපකුම්භෙ වා-එවමුපනගරමිච්චාදි-සමීපං අග්ගිනොඋපග්ගි-එත්ථපන-''පුබ්බස්මාමාදිතො''ති සබ්බස්‍යාදි ලොපොව-එවමුපගුරු-වෙති සබ්බත්ථ වත්තතෙ.

අමාදි.

අමාදි ස්‍යාද්‍යන්තං ස්‍යාද්‍යන්තෙන සහ බහුලමෙකත්ථං හොති-ගාමං ගතො ගාමගතො, මුහුත්තං සුඛං මුහුත්තසුඛං-වුත්තියෙවොපපදස මාසෙ-කුම්භකාරො, එත්ථ බහුලාධිකාරා අස්‍යාද්‍යන්තෙනාපි සමාසො. න්තමානක්තවන්තූහි වාක්‍ය-ධම්මං සුණන්තො, ධම්මං සුණමානො, ඔදනං භුත්තවා, රඤ්ඤ්ගඤා හතො රාජහතො, අසිනා ඡින්නො අසිච්ඡින්නො, පිතරාසදිසොපිතුසදිසො, දධිනා උපසිත්තං භොජනං දධිභොජනං, ගුළෙන මිස්සො ඔදනො ගුළොදනො-ඉහ පන වුත්ති පදෙනෙවොපසිත්තාදි ක්‍රියායාඛ්‍යාපනතො න තත්ථායුත්තත්ථතා-ක්වචිවුත්තියෙව-උරගො-ක්වචි වාක්‍යමෙව-එරසුනා ඡින්නවා, දස්සනෙන පහාතබ්බා, බ්‍රාහ්මණස්ස දෙයය්‍යංබ්‍රාහ්මණදෙයය්‍යංයුපාය දාරු යුපදාරු, ඉධ නහොති සඞ්ඝස්ස දාතබ්බං-ගාමා නිග්ගතො ගාම නිග්ගතො, ක්වචිවුත්ති යෙව-කම්මජං-ඉධ න හොති රුක්ඛා පතිතො-රඤ්ඤො පුරිසො රාජපුරිසො-බහුලාධිකාරා න්තමානනිද්ධාරියපුරණ භාවති භාවති ත්තත්ථෙහි නහොති-මමානුකුබ්බං, මමානුකුරුකමානො, ගුන්නංකණ්හා සම්පන්නඛීරතමා, සිස්සානං පඤ්චමො, පටස්ස සුක්කතා-ක්වචි හොතෙව-වත්තමානසාමීප්‍යං, ඵලානං තිත්තො, ඵලානං සුහිතො, බ්‍රාහ්මණස්ස කණ්හා දන්තා ඉච්චත්‍ර දන්තාපෙක්ඛා ඡට්ඨීති කණ්හෙනසම්බන්ධාභාවා න සමාසො-අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධානංහි

සමාසොයදා තු කණ්හා ච තෙ දන්තා චෙති විසෙසනස්මාසො තදා ඡට්ඨී කණ්හදන්තාපෙක්කාති බ්‍රාහ්මණකණ්හදන්තාති හොතෙව-රඤ්ඤො මාගධස්ස ධනමිච්චත්‍ර රඤ්ඤොති ඡට්ඨී ධනමපෙක්ඛතෙ න මාගධං රාජා එව මාගධසද්දෙන වුච්චතෙති භෙදාභාවා සම්බන්ධාභාවොති තුල්‍යාධිකරණෙන මාගධෙන සහ රාජා න සමස්‍යතෙ-රඤ්ඤො අස්සො ච පුරිසො චාති එත්ථ රඤ්ඤො අස්සො පුරිසොති ච පච්චෙකං සම්බන්ධතො සාපෙක්කතාය න සමාසො-අස්සො ච පුරිසො චාති චත්ථසමාසෙ කතෙ තු රාජස්සපුරිසාති හොතෙවඤ්ඤානපෙක්ඛත්තා-රඤ්ඤො ගරුපුත්තොති එත්ථ පන රාජාපෙක්ඛිනොපි ගරුනො පුත්තෙන සහ සමාසො ගමකත්තා-ගමකත්තම්පිහි සමාසස්ස නිබන්ධනං-දානෙ සොණ්ඩො දානසොණ්ඩො-ක්වචි වුත්තියෙව-පබ්බතට්ඨො-ක්වචී සමාසෙපි විභත්‍යලොපො-ජනෙ සුතො.

විසෙසනමෙකත්ථෙන.

විසෙසනං ස්‍යාද්‍යන්තං වසෙස්සෙන ස්‍යාද්‍යන්තෙන සමානාධිකාරණෙන සහෙකත්ථං හොති-නීලඤ්ච තං උප්පලං චෙති නිලුප්පලං-වාක්‍යෙ තුල්‍යාධිකරණභාවප්පකාසනත්ථං චතසද්දප්පයොගො-වුත්තියන්තු සමාසෙනෙව තප්පකාසනතො න තප්පයොගො-එව මඤ්ඤත්‍රාපි වුත්තට්ඨානමප්පයොගො-බහුලාධිකාරා ක්වචි උපමානභූතං විසෙසනම්පරං භවති-සීහො'ච සීහො-මුනි ච සො සීහො චාති මුනිසීහො-මුනිසද්දොයෙව වා විසෙසනං-තථාහි-සීහොති වුත්තෙ උපචරිතානුපචරිතසීහානං සාමඤ්ඤප්පතීතියං මුනිසද්දො විසෙසෙති-සීලමෙව ධනං සීලධනං-ධම්මොති සම්මතො ධම්මසම්මතො-මහන්ති ච සා සද්ධා චාති සමාසෙ කතෙ-''ඉත්ථියම්භාසිතපුමිත්ථී පුමෙවෙකත්ථ''ත පුම්භාවා ඊප්පච්චයාභාවො-''ටන්තන්තූනන්ති''න්තස්ස ටෙ-''බ්‍යඤ්ජනෙ දීඝරස්සා''ති දීඝෙ-මහාසද්ධා.

නඤ.

නඤිච්චෙතං ස්‍යාද්‍යන්තං ස්‍යාද්‍යන්තෙන සහෙකත්ථං හොති-ඤකාරො''ටනඤ්ඤස්සා''ති විසෙසනත්ථො-පාමනපුත්තාදීසු මා හොතූති.

ටනඤ්ඤස්ස.

උත්තරපදෙ නඤ්සද්දස්ස ට හොති-න බ්‍රාහ්මණො අබ්‍රාහ්මණො, නඤයං පරියුදාසවුත්ති පසජ්ජප්පටිසෙධවුත්ති ච-පඨමපක්ඛෙ-බ්‍රාහ්මණ අඤ්ඤො බ්‍රාහ්මණන්තානජ්ඣාසිනො ඛත්තියාදි බ්‍රාහ්මණ සදිසොයෙව අබ්‍රාහ්මණෙති වුත්තෙ පතියතෙ-ඉතරස්මිං පන පක්ඛෙ කෙනචි සංසයනිමිත්තෙන ඛත්තියාදො බ්‍රාහ්මණෙති පවත්තස්ස මිච්ඡාඤාණනිවුත්ති කරීයති-බ්‍රාහ්මණෙ යං'න භවති බ්‍රාහ්මණෙති බ්‍රාහ්මණන්තජ්ඣාසිතො න භවතීති අත්ථො-තත්ථ

විනා සදිසත්තං මිච්ඡාඤාණසම්භවා පයොගසාමත්ථියා ච සදිසපටිපත්ති තග්ගතාව ලිඞ්ගසඞ්ඛ්‍යා භවන්ති-අතොයෙවොච්චතෙ නඤිවයුත්ත මඤ්ඤසදිසාධිකරණෙ තථා හි අත්ථසම්පච්චයොති-තදෙවං පක්ඛඤ්චයෙව පුබ්බපදත්ථප්පධානත්තං-එවමනස්සො-ඉහතු.

අන සරෙ.

සරාදො උත්තරපදෙ නඤ්සද්දස්ස අන හොතීති නස්ස අන.

කුපාදයො නිච්චමස්‍යාදිවිධිම්හි.

කුසද්දො පාදයො ච ස්‍යාද්‍යන්තෙන සහෙකත්ථා හොන්ති නිච්චං ස්‍යාදිවිධිවිසයතො'ඤ්ඤත්ථ-කුච්ඡිතො බ්‍රාහ්මණො කුබ්‍රාහ්මණො-එවංකුපුරිසො-''පුරිසෙ වා''ති පක්ඛෙ කාදෙසෙ-කාපුරිසො-ඊසකං උණ්හං කදුණ්හං-''සරෙ කද කුස්සුත්තරත්ථෙ''ති කුස්ස කදාදෙසො-අප්පකං ලවණං කාලවණං-''කාප්පත්ථෙ''ති කාදෙසො.

පාදයො ගතාද්‍යත්ථෙ පඨමාය.

පගතො ආචරියො පාචරියො-එවං පන්තෙවාසී-සුට්ඨුකතං සුකතං-කිච්ඡෙන කතං දුක්කතං.

අච්චාදයො කන්තාද්‍යත්ථෙ දුතියාය.

අතික්කන්තො මාලමතිමාලො.

සපස්සාන්තස්‍යාප්පකානස්ස.

අන්තභූතස්සාප්පධානස්ස සපස්ස ස්‍යාදිසු රස්සො හොතීති රස්සො.

අවචාදයො කුට්ඨාද්‍යත්ථෙ තතියාය.

අවකුට්ඨං කොකිලාය වනමවකොකිලං-අවකුට්ඨන්ති පරිච්චත්තං.

පරියාදයො ගිලානාද්‍යත්ථෙ චතුත්ථියා.

පරිගිලානො'ජ්ඣෙනාය පරියජ්ඣෙනො.

න්‍යාදයො කන්තාද්‍යත්ථෙ පඤ්චමියා.

නික්කන්තො කොසම්බියා නික්කොසම්බි-සපාදිනා රස්සො.

වා නෙකඤ්ඤත්ථෙ.

අනෙකං ස්‍යාද්‍යන්ත මඤ්ඤස්ස පදස්සත්ථෙ එකත්ථං වා හොති-ඔතිණ්ණො හංසො යං සො ඔතිණ්ණහංසො-(ජලාසයො).

ජිතො මාරො යෙන සො ජිතමාරො-(භගවා)-ජින්නොතරු යෙන සො ජින්නතරු(එරසු)දින්නො සුඞ්කො යස්සසො දින්නසුඞ්කො(රාජා)-අපගතං කාලකං යස්මා සො අපගතකාලකො (පටො)පහුතං ධනං යස්ස සො පහුතධනො-(පුරිසො)-නත්ථි සමො යස්ස සො අසමො-නස්ස ටාදෙසො-චිත්තා ගාවො යස්සාති සමාසෙ කතෙ.

ගොස්සු

අන්තභූතස්සාප්පධානස්ස ගොස්ස ස්‍යාදීසු උ හොති-චිත්තගු-(ගොමා)-මත්තානෙකෙ ගජා යස්මිං තං මත්තානෙකගජං-(වනං) සහ පුත්තෙන වත්තමානො සපුත්තො සහ පුත්තො වා-''සහස්ස සො'ඤ්ඤත්ථෙ''ති පක්ඛෙ සහස්ස සො-ධවා ච ඛදිරා ච පලාසා චෙති විග්ගහෙ.

චත්ථෙ.

අනෙකං ස්‍යාද්‍යන්තං චත්ථෙ එකත්ථං වා භවති-සමුච්චයො'න්වාචයො ඉතරීතරයොගො සමාහාරො චෙති චතතාරො චත්ථා-තත්ථ ඉතරීතරයොගෙ සමාහාරෙ ච එකත්ථීභාවො සම්භවති පදානං අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධතො-න සමුච්චයෙ නාප්‍යන්වාචයෙ තදභාවතො, චසද්දනිවුත්ති.

සමාහාරෙ නපුංසකං.

චත්ථෙ සමාහාරෙ යදෙකත්ථං තං නපුංසකලිඞ්ගං භවති-සමාහාරස්සෙකත්තා එකවචනමෙව-ධවඛදිරපලාසං-කත්ථ චි න හොති'සභාපරිසායා'ති ඤාපකා-ආධිපච්චපරිවාරො-ඉතරීතරයොගෙ අවයවප්පධානත්තා බහුවචනං-ධවඛදිරපලාසා-සමාසෙ යං පුබ්බං වුත්තං තදෙව පුබ්බං නිපතති-කමාතික්කමෙ පයොජනාභාවා-ක්වචි විපල්ලාසොපි හොති බහුලාධිකාරතො-දන්තානං රාජා රාජදන්තො-පාපා භූමි යස්මිං පාපා ච සාභූමි චෙති වා විග්ගය්හ සමාසෙ සමාසන්ත්වෙච්චාධිකාරො.

පාපාදීහි භූමියා.

පාපාදීහි පරා යා භූමි තස්සා සමාසන්තො අ හොති-පාපභූමං, (ඨානං)-ඉත්ථියමිච්චාදිනාආප්පච්චයො නිවත්තනෙ-ජාතියා උප ලක්ඛිතා භූමි ජාතිභූමං.

සඞ්ඛ්‍යාහි

සඞ්ඛ්‍යාහි පරා යා භූමි තස්සා සමාසන්තො අ හොති-ද්වෙ භූමියො අස්සාති ද්විභූමං-එවං තිභූමං, චතුභූමං-බහුලාධිකාරා ක්වචි න හොතීති-චතුභූමි.

දීඝාහොවස්සෙකදෙසෙහි ච රත්‍යා.

දීඝාදීහි අසඞ්ඛ්‍යෙහි සඞ්ඛ්‍යාහි ච පරස්මා රත්තිසද්දා අනඤ්ඤාසඞ්ඛ්‍යත්ථෙසු සමසිතා සමාසන්තො අ හොති-දීඝා ච සා රත්ති චාති දීඝරත්තං-අහො ච රත්ති ච අහොරත්තං-අහස්ස අපාදිත්තා ''මනාද්‍යාපාදීනමො මයෙ චා''ති ඔ-වස්සාසු රත්ති වස්සාරත්තං-පුබ්බා ච සා රත්ති චාති පුබ්බරත්තං-එවං අපරරත්තං, අඩ්ඪරත්තං-අතික්කන්තො රත්තිං අතිරත්තො-ද්වින්නං රත්තීනං සමාහාරො ද්විරත්තං-අනඤ්ඤාසඞ්ඛ්‍යත්ථෙසුත්වෙව-දිඝරත්ති-(හෙමන්තො)-උප රත්ති-ක්වචි හොතෙව බහුලං විධානා-යථාරත්තං.

ගොත්ව චත්ථෙ චාලොපෙ.

ගොසද්දා අලොපවිසයා සමාසන්තො අ හොති න වෙ චත්ථෙ

සමාසො අඤ්ඤපදත්ථෙ අසඞ්ඛ්‍යත්තෙ ච-රඤ්ඤො ගො රාජගවො-අවඩ-පඤ්ච ගාවො ධනමස්ස පඤ්චගවධනො-විසෙසනසමාසගබ්භො අඤ්ඤපදත්ථසමාසො-දසන්නං ගුන්නං සමාහාරොදසගවං-අලොපෙති කිං?-පඤ්චහිගොහි කීතො පඤ්චගු-විසෙසනසමාසෙ-''තෙන කතං කීත''මිච්චාදිනා ණිකෙ ''ලොපො''ති තස්ස ලොපෙ ච කතෙ ''ගොස්සූති උකාරො-අචත්ථෙති කිං?-අජස්සගාවො-අනඤ්ඤාසඞ්ඛ්‍යත්ථෙයුත්වෙව-චිත්තගු, උපගු-විසාලානි අක්ඛීනි අස්සාති අඤ්ඤපදත්ථසමාසෙ''අක්ඛිස්මාඤ්ඤත්ථෙ''ති අකාරෙ-විසාලක්ඛො-පධානත්ථතාවසෙන චතුබ්බිධමෙකත්තං තිවිධන්ති කෙචි-වුත්තහි.

පුබ්බුත්තරොභයඤ්ඤත්ථමිච්චෙකත්ථං චතුබ්බිධං විසෙස්සඤ්ඤොභයත්ථතා තිධා වක්ඛන්ති තං පරෙ.

එකත්ථං.

අථ ඉත්ථිප්පච්චයන්තා නිද්දිසීයන්තෙ.

ඉත්ථියමත්වා.

ඉත්ථියං වත්තමානතො අකාරන්තතො නාමස්මා ආප්පච්චයො හොති-දෙවදත්තා, අජා, කොකිලා, ඉච්චාදි.

නදාදිතො ඞී.

ආකතිගණො'යං-නදාදීහි ඉත්ථියං ඞීප්පච්චයො හොති-ඞකාරො ''න්තන්තූනං ඞීම්හි තො වෙ''ති සඞ්කෙතත්ථො-නදී, මහී, කුමාරී, තරුණී, වාරුණී, ගොතමී, ගච්ඡන්ති-''න්තන්තූනං ඞීම්හි තො වෙ''ති වා තකාරෙ-ගච්ඡතී-ගච්ඡතී-එවං ගුණවන්ති, ගුණවතී-''ගොතොවා''ති නදාදිසු පාඨා වා ඞීම්හි ''ගොස්සාවඞ''ති ගොසද්දස්ස ආවඞ-ගාවී, ගො.

යක්ඛාදිත්විනී ච.

යක්ඛාදිතො ඉත්ථියමිනී හොති ඞී ච-යක්ඛිනී,යක්ඛී-නාගිනී,නාගී.

යුවණ්ණෙහි නී.

ඉත්ථියමිවණ්ණුවණ්ණන්තෙහි නී හොති බහුලං-පයතපාණිනී, දණ්ඩිනී, භික්ඛුනී, පරචිත්තවිදූනී.

යුවා ති.

යුවසද්දතො ති හොතිත්ථියං-යුවතී.

ඉත්ථිප්පච්චයන්තා.

අථ ණාදයො වුච්චන්තෙ-රසුස්සාපච්චමීති විග්ගහෙ.

ණො වාපච්චෙ.

ඡට්ඨියන්තා නාමස්මා වා ණප්පච්චයො හොතපච්චෙ'භිධෙයො-ණකාරො ණානුබන්ධකාරියත්ථො-ණෙනෙව අපච්චත්ථස්ස වුත්තත්තා අපච්චසද්දාප්පයොගො-''එකත්ථතාය''මිති ස්‍යාදි ලොපො.

සරානමාදිස්සායුවණ්ණස්සා එ ඔ ණානුබන්ධෙ.

සරානමාදිභූත යෙ අකාරිවණ්ණවණ්ණා තෙසං ආ එ ඔ හොන්ති යථාක්කමං ණානුබන්ධෙති අකාරස්ස අකාරො.

උවණ්ණස්සාවඞ සරෙ

සරාදො ණානුබන්ධෙ උවණ්ණස්ස අවඞ්හොති-තතො ස්‍යාදි-රාසවොච්චාදි-ඉත්ථියං-රාසවච්චාදි-වා විධානා රසුස්සාපච්චං රග්වපච්චන්තිපි හොති.

ණාදයො'භිධෙයාලිඞ්ගා අපච්චෙ ත්වනපුංසකා
නපුංසකෙ සකත්ථෙ ණෙයා භියොා භාවසමූහජා;
තා තුත්ථියමසඞ්ඛ්‍යානෙ ත්වාදි විප්පච්චයන්තකා
නපුංසකෙන ලිඞ්ගෙන සද්දා'දාහු පුමෙනෙ වා
නිද්දිස්සතීති ඤතබ්බමවිසෙසෙ පනිච්ඡිතෙ.

වා අපච්චෙති වාධිකාරො.

වච්ඡාදිතො ණන ණායනා.

වච්ඡාදිතො ගොත්තාදිභූතා ගණතො ච ණන ණායනප්පච්චයා හොන්ති පපුත්තාදො'පච්චෙ-පපුත්තප්පභූති ගොත්තං-වච්ඡස්සා පච්චං වච්ඡානො, වච්ඡායනො-'සංයොගෙ ක්වචී'ති වුත්තත්තා න වුද්ධි-කතිස්සාපච්චං කච්චානො, කච්චායනො-යකාරවවග්ගපුබ්බ රූපානි-යාගමෙ-කාතියානො.

කත්තිකාය අපච්චමිච්චෙවමාදි විග්ගහෙ.

කත්තිකාවිධවාදීහි ණෙයාණෙරා.

කත්තිකාදීහි විධවාදීහි ච ණෙයාණෙරා වා යථාක්කමං, හොන්ත පච්චෙ-කත්තිකෙයොා, වෙණතෙයොා-වෙධවෙරො, සාමණෙරො.

ණ්‍යා දිච්චාදීහි

දිතිප්පභූතීහි ණෙයා වා ගොතපච්චෙ.

සංයොගෙ ක්වචි.

සරානමාදිභූතා යෙ අයුවණ්ණා තෙසං ආ එ ඔ හොන්ති ක්වචි දෙව සංයොගවිසයෙ ණනුබන්ධෙති විසයසත්තමියා නිද්දිට්ඨත්තා සංයොගතො පුබ්බෙව එකාරො.

ලොපො'වණ්ණිවණ්ණානං.

යකාරාදො පච්චයෙ අවණ්ණිවණ්ණානං ලොපො හොති-දිතියා අපච්චං දෙච්චො, කුණ්ඩනියා අපච්චං කොණ්ඩඤ්ඤො-නස්ස ඤෙ පුබ්බරූපං-භාතුනො අපච්චං භාතබ්බො-එත්ථ-

යම්හි ගොස්ස ච.

යකාරාදො පච්චයෙ ගොස්සුවණ්ණස්ස ච අවඩ හොතීති උකාරස්ස අවඩ.

ආ ණි.

අකාරන්තතො ණි වා හොතපච්චෙ බහුලං-දක්කස්සාපච්චං දක්ඛි-එවං වාරුණි-බහුලං විධානා න සබ්බෙහි අකාරන්තෙහි-තෙ නෙව වසිට්ඨස්සාපච්චං වාසිට්ඨො ත්වෙව හොති.

රාජතො ඤ්ඤො ජාතියං

රාජසද්දතො ඤ්ඤො වා හොතපච්චෙ ජාතියං ගම්මමානායං-රඤ්ඤො අපච්චං රාජඤ්ඤො-ජාතියන්ති කිං?-රාජාපච්චං.

ඛත්තා යියා.

ඛත්තසද්දා යෙයා හොන්තපච්චෙ ජාතියං-ඛත්තස්සාපච්චං ඛත්තෙයා, ඛත්තියො-ජාතියන්ත්වෙව-ඛත්ති.

මනුතො ස්ස සණ.

මනුසද්දතො ජාතියං ස්ස සණ හොතපච්චෙ-මකනුනො අපච්චං මනුස්සො, මානුසො-ජාතියන්ත්වෙව-මානවො.

ජනපදනාමස්මා ඛත්තියා රඤ්ඤෙ ච ණො.

ජනපදස්ස යං නාම, තන්නාමස්මා ඛත්තියාපච්චෙ රඤ්ඤෙ ච ණෙ හොති-පඤ්චාලානං අපච්චං රාජා වා පඤ්චාලො, මාගධො-ජනපදනාමස්මාති කිං?-දාසරථී-ඛත්තියාති කිං? පඤ්චාලස්සබ්‍රාහ්මණස්සාපච්චං පඤ්චාලි.

ණ්‍ය කුරුසිවීහි.

කුරුසිවීහපච්චෙ රඤ්ඤෙ ච ණ්‍යො හොති-කුරුනං අපච්චං රාජාවා කොරබ්‍යො, සෙබ්‍යො.

ණ රාගාතෙන රත්තං.

රජ්ජතෙ යෙන සො රාගො-තතො රාගවාචිතතියන්තතො රත්තමිච්චෙතස්මිං අත්ථෙණෙ හොති-කසාවෙන රත්තං කාසාවං, කොසුම්භං-ඉධ කස්මා න හොති’ නීලං පීතන්ති? ගුණවචනත්තා විනාපි ණෙන ණත්ථස්සාභිධානතො.

නක්ඛතො නින්දුයුත්තෙන කාලෙ.

තතියත්තතො නක්ඛත්තා තෙන ලක්ඛිතෙ කාලෙ ණෙ හොති තඤ්චෙ නක්ඛත්තමින්දුයුත්තං හොති-ඵුස්සෙන ඉන්දුයුත්තෙන ලක්ඛිතා පුණ්ණමාසී ඵුස්සී, පුස්සො (අහො)-මඝාය ඉන්දුයුත්තායලක්ඛිතා පුණ්ණමාසී මාඝී, මාඝො (අහො)

යා ස්ස දෙවතා පුණ්ණමාසි.

සෙති පඨමන්තා අස්සෙති ඡට්ඨ්‍යත්ථෙ ණෙ හොති යං පඨමන්තං සා ච්චෙ දෙවතා පුණ්ණමාසී වා-සුගතො දෙවතා අස්සෙති සොගතො-මාහින්දො, යාමො, වාරුණො-ඵුස්සී පුස්ණමාසී අස්ස සම්බන්ධිනීති ඵුස්සො, (මාඝො) එවම්මාඝො.

ව්‍යාකරණමධිතෙ ජානාති වාත්වෙවමාදිවග්ගහෙ.

තමධීතෙ තඤ්ජානාති කණිකා ච.

දුතියන්තතො තමධීතෙ තඤ්ජානාතීති එතෙස්වත්තෙසු ණෙහොති කොණිකො ච-වෙය්‍යාකරණෙ-කතයාදෙසස්සිකාරස්ස''තදා දෙසා තදිව භවන්ති''ති ඤායා සරානමච්චාදිනා එකාරෙ යාගමද්විත්තානි-කෙ-කමකො, පදකො-ණිකෙ-සුත්තන්තිකො, වෙනයිකො-''තෙන නිබ්බත්තෙ''ති තතියන්තා නිබ්බත්තත්ථෙණෙ-කුසම්බෙන නිබ්බත්තා කොසම්බී, (නගරී.)

තත්‍ර භවෙ.

සත්තම්‍යන්තා භවත්ථෙ ණෙ හොති-උදකෙ භවො ඔදකො-''අජ්ජාදීහි තනො''ති භවත්ථෙ තනො-අජ්ජභවො අජ්ජතනො-එවං හීයත්තනො-''ඤොනමවණ්ණෙ''ති අකාරො-''සරම්හා ද්වෙ''ති තස්ස ද්විභාවො.

පුරාතොණො ච

පුරා ඉච්චෙතස්මා භවත්ථෙ ණෙ හොති තනො ච-පුරා භවො පුරාණෙ, පුරාතනො.

අමාත්වච්චො.

අමා සද්දතො අච්චො හොති භවත්ථෙ-අමා භවො අමච්චො.

මජ්ඣාදිත්විමො.

මජ්ඣාදීහි සත්තම්‍යන්තෙහි භවත්‍ථෙ ඉමො හොති-මජ්ඣෙ භවො මජ්ඣිමො, අන්තිමො-කුසිණාරායං භවො ච්චෙවමාදිවිග්ගහෙ.

කණ්ණෙය්‍යා ණෙය්‍යකය්‍යා.

සත්තම්‍යන්තා එතෙ පච්චයා හොන්ති බහුලං භවත්‍ථෙ-කණ-කොසිණාරකො-ණෙය්‍යා-ගඞ්ගෙය්‍යො, වානෙය්‍යො-ණෙය්‍යක-කොලෙය්‍යකො-ය-ගම්මො-රස්සාකාරලොපපු- බ්බරූපානි-ඉය-ගමියො, උදරියං-''ණිකො''ති සත්තම්‍යන්තා භවත්‍ථෙ ණිකො හොති සරදෙ භාවො සාරදිකො, හෙමන්තිකො.

තමස්ස සිප්පං සීලම්පණ්‍යම්පහරණම්පයොජනං.

පඨමන්තා සිප්පාදිවාචකා අස්සෙති ඡට්ඨ්‍යත්‍ථෙ ණිකො හොති-වීණාවාදනං සිප්පමස්ස වෙණිකො. පංජසුකූලධාරණං සීලමස්ස පකංසුකුලිකො, ගන්ධො පණ්‍යමස්ස ගන්ධිකො, චාපො පහරණමස්ස චාපිකො, සතං පයොජනමස්ස සාතිකං''තංහන්තාරහති ගච්ඡතුඤ්ඡතිචරති''ති දුතියන්තා හන්තිච්චෙවමාදිසවත්‍ථෙසු ණිකො හොති-පක්ඛීනොහන්තිති පක්ඛිකො-සාකුණිකො-සතමරහතීති සාතිකං-පරදාරං ගච්ඡතීතිපාරදාරිකො-බදරෙ උඤ්ඡතීති බාදරිකො-ධම්මං චරතීති ධම්මිකො-අධම්මිකො-''තෙන කතං කීතං බද්ධමභියඞ්ඛතං කසංසට්ඨං හතං හන්ති ජිතං ජයති දිබ්බති ඛනති තරති චරති වහති ජීවති''ති තතියන්තා කතාදිස්වත්‍ථෙසු ණිකො හොති-කායෙන කතංවකායිකං-සතෙන කීතං සාතිකං-වරත්තාය බද්ධොවා රත්තිකො-සතෙන අභිසඞ්ඛතං කසංසට්ඨං වා සාතිකං-(අභිසඞ්ඛතං කතාභිසඞ්ඛාරං, කසංසට්ඨං මිස්සිතං)-ජාලෙන හතො හන්තීතිවා චාලිකො-අක්ඛෙහි ජිතමක්ඛිකං-අක්ඛෙහි ජයති දිබ්බතීති වා අක්ඛිකො-ඛනිත්තියා ඛනතීති ඛානිත්තිකො-ඉහ නභවති ''අඞ්ගුලියා ඛන්තී''ති අනභිධානා අභිධානලක්ඛණා හි තබ්බාදි ණාදිසමාසා-උළුම්පෙන තරතීති ඔළුම්පිකො-සකටෙන චරතීති සාකටිකො-ඛන්ධෙන වහතීති ඛන්ධිකො-වෙතනෙන ජීවතීති වෙතනිකො-''තස්ස සංවත්තතී''ති චතුත්‍ථ්‍යන්තා සංවත්තතීති පොනොභවිකො-''මනාද්‍යාපාදිනමො මයෙ චෙ''ති දුතියොකාරො.

තතොසම්භූතමාගතං.

පඤ්චම්‍යන්තා සම්භූ තමාගතන්ති එතෙස්වත්‍ථෙසුණිකො හොති-මාතිතො සම්භූතමාගතං වා මත්තිකං, පෙත්තිකං.

සුරභිතො සමභූතන්ති නවිග්ගහෙ.

දිස්සන්තඤ්ඤෙපි පච්චයා.

වුත්තතො'ඤ්ඤෙපි පච්චයා දිස්සන්ති වුත්තාවුත්තත්ථෙසුතිණොයා-සොරබ්භං-''තත්ථ වසති කච්දිතොහත්තො නියුත්තො''ති ණිකො-රුක්ඛමූලෙ වසතීති රුක්ඛමූලිකො, ලොකෙ විදිතො ලොකිකො, චතුමහාරාජෙසු භත්තා චතුම්මහාරාජිකා-ද්වාරෙ නියුත්තො දොවාරිකො-දස්සොක තදමිනාදිපාඨා.

තස්සිදං.

ඡට්ඨීයන්තා ඉදමිච්චස්මිං අත්ථෙ ණිකො හොති-සඞසස්ස ඉදං සඞ්ඝිකං, පුග්ගලිකං-''ණෙ''ති ඡට්ඨීයන්තා ඉදමිච්චතස්මිං අත්ථෙණෙ-මොග්ගල්ලායනස්ස ඉදං මොග්ගල්ලායනං, (ව්‍යාකරණං)-සොගතං, (සාසනං).

පිතිතො භාතරි රෙය්‍යණ.

පිතුසද්දා තස්ස භාතරි රෙය්‍යණ හොති-රොනු'බන්ධො.

රානුබන්ධෙ'න්තසරාදිස්ස.

අන්තො සරො ආදි යස්සාවයවස්ස තස්ස ලොපො හොති රානුබන්ධෙති උලොපො-පිතු භාතා පෙත්තෙය්‍යො.

මාතිතො ච භගිනියං ඡො.

මාතුතො චෙ පිතුතො ච තෙසං භගිනියං ඡො හොති-මාතුභගිනි මාතුච්ඡා-''ඉත්ථියමත්වා''ති ආ-එවම්පිතුච්ඡා.

මාතාපිතුස්වාමහො.

මාතාපිතූහි තෙසං මාතාපිතුස්වාමහො හොති-මාතු මාතා මාතාමහී-මාතු පිතා මාතාමහො-පිතු මාතා පිතාමහී-පිතු පිතාපි නාමහො.

හිතෙ රෙය්‍යණ.

මාතාපිතූහි හිතෙ රෙය්‍යණ හොති-මාතු හිතො මත්තෙය්‍යො, පිතු හිතො පෙත්තෙය්‍යො.

තමස්‍ය පරිමාණං ණිකො ච.

පඨමන්තා අස්සෙති අස්මිං අත්ථෙ ණිකො හොති කොච තඤ්චෙ පඨමන්තං පරිමාණම්භවති.

දොණෙ පරිමාණමස්ස දොණිකො, (වීහි)-එකම්පරිමාණමස්ස එකකං-ද්විකං, තිකං, චතුක්කං, පඤ්චකමිච්චාදි.

සඤ්ජාතා තාරකාදිත්විතො

තාරකාදිහි පඨමන්තෙහි අස්සෙති ඡට්ඨ්‍යත්ථෙ ඉතො හොති තෙ

වෙ සඤ්ජාතා හොන්ති-තාරකා සඤ්ජාතා අස්ස තාරකිතං-(ගගනං)-පුප්ඵිතො-(රුක්ඛො).

මානෙ මත්තො.

පඨමන්තා මානවුත්තිතො අස්සෙති අස්මිං අත්ථෙ මත්තො හොති-එබලං උම්මානමස්ස බඑලමත්තං. හත්ථො පරිමාණමස්ස හත්ථමත්තං, සතං මානමස්ස සතමත්තං.

ණෙ ච පුරිසා

පුරිසා පඨමන්තා උද්ධමානවුත්තිතො අස්සෙති අස්මිං අත්ථෙ ණෙ හොති මත්ත තග්සා ච-පුරිසො උම්මානමස්ස පොරිසං, පුරිසමත්තං. පුරිසතග්සං.

තස්ස භාවකම්මෙසු ත්ත තා ත්තනණ්‍යණෙය්‍යා ණිස ණියා.

භවන්ති එතස්මා සද්දබුද්ධීති භාවො සද්දප්පවත්ති නිමිත්තං-කම්මං ක්‍රියා-ඡට්ඨියන්තා භාවෙ කම්මෙ ච ත්ත තාදයො හොන්ති බහුලං-සාමඤ්ඤවිධයො පයොගමනුසාරයන්තිති කුතො චි ද්වීසුකුතො චි භාවෙ යෙව-න ච සබ්බෙ සබ්බතො හොන්ති අඤ්ඤත්‍ර ත්තතාහි-නීලස්ස පටාස්ස භාවො නීලත්තං නීලතාති ගුණෙ භාවො-ඉහ ගුණවසා නිලසද්දොනීලගුණයුත්තෙ දබ්බෙ වත්තතෙ නිමිත්තස්සරුපානුගතාඤ්චබුද්ධි-එවමඤ්ඤත්‍රාපි යථානුරූපංඤාතබ්බං නීලස්සගුණස්ස භාවො නීලත්තංනීලතාති නීලගුණජාති-ගොත්තං ගොතාති ගොජාති-පාචකත්තත්ති පචනක්‍රියාසම්බන්ධො-රාජපුරිසත්තන්ති රාජසම්බන්ධො-දෙවදත්තං චන්දත්තං සූරියත්තන්ති තදවත්ථාවිසෙස සාමඤ්ඤං-ආකාසත්තං අභාවත්තන්ති උපචරිතභෙදසාමඤ්ඤං-අලසස්ස භාවො කම්මං වා අලසත්තං අලසතා-ත්තන, පුථුජ්ජනත්තනං-ණ්‍ය, වාපකල්‍යං‘‘සකත්ථෙති‘‘සකත්ථෙපි-අකිඤ්චනමෙව ආකිඤ්චඤ්ඤං-ණෙය්‍ය, සොවෙය්‍යං-ණ, පාටවං-අවඩ-ඉය, නග්ගියං-ණි ය, පොරොහිතියං.

තර තමිස්සිකියිට්ඨාතිසයෙ.

අතිසයෙ වත්තමානනතො හොන්තෙතෙ පච්චයා-අතිසයෙන පාපො පාපතරො, පාපතමො, පාපිස්සිකො. පාපියො. පාපිට්ඨො-අතිසයන්තාපි අතිසයප්පච්චයො-අතිසයෙන පාපිට්ඨො පාපිට්ඨතරො-උදුම්බරස්ස විකාරො'වයවොත්වෙවමාදිවිග්ගහෙ.

තස්ස විකාරාවයවෙසු ණ ණික ණෙය්‍ය මයා.

පකතියා උත්තරමවත්ථන්තරං විකාරො-ඡට්ඨියන්තා නාමස්මා විකාරෙ'වයවෙ ච ණාදයො හොන්ති බහුලං-ණ, ඔදුම්බරං-(භස්මං පණ්ණං වා)-ණික, කප්පාසිකං-ණෙය්‍ය, එණෙය්‍යං-මය. තිණමයං-''අඤ්ඤස්මින්ති'' අත්ථන්තරෙපි-ගුන්නං කරිසං ගොමයං.

මනුස්සානං සමුහොත්වෙවමාදිවිග්ගහෙ.

සමුහෙ කණ්ණණිකා.

ඡට්ඨියන්තා සමූහෙ කණ්ණණිකා හොන්ති-මානුස්සකං. කාකං, ආපූපිකං-''ජනාදීහි තා''ති සමූහෙ තා-ජනානං සමූහො ජනතා. ගජතා, බන්ධුතා.

එකා කාක්‍යසහායෙ.

එකස්මා අසහායත්ථෙ ක ආකී හොන්ති-එකො'ව එකකො, එකාකී.

අයුභද්විතීහංසෙ.

උපද්විතීහි අවයවවුත්තීහි පඨමන්තෙහි අස්සෙති ඡට්ඨත්ථෙ අයො හොති-උභො අංසා අස්ස උභයං. ද්වයං. තයං-චින්තං පූරණෙච්චා දිවිග්ගහෙ-''චතුත්ථදුතියෙස්වෙසං තතියපඨමා''ති නිපාතනා පූරණත්ථෙ ද්විතො තියො ද්විස්ස දු ච තිචතුහි අතියත්තාව-දුතියො. තතියො. චතුත්ථො.

ම පඤ්චාදිහි කතීහි.

ඡට්ඨියන්තාය පඤ්චාදිකාය සඞ්ඛ්‍යාය කතිස්මා ච මො හොති පූරණත්ථෙ-පඤ්චන්නං පූරණෙ පඤ්චමො-එවං සත්තමො, අට්ඨමො, ඉච්චාදි.

ඡාට්ඨ ට්ඨමා.

ඡසද්දා ට්ඨ ට්ඨමා හොන්ති පූරණත්ථෙ-ඡන්නං පූරණෙ ඡට්ඨො, ඡට්ඨමො වා.

තස්ස පූරණෙකාදසාදිතො වා.

ඡට්ඨියන්තායෙකාදසාදිකාය සඞ්ඛ්‍යාය ඩො හොති පූරණත්ථෙ විභාසා-ධිකාරො'නුබන්ධො-එකාදසන්තං පූරණෙ එකාදසො-අඤ්ඤත්‍ර-එකාදසමොච්චාදි-එවං ද්වාදසො ඉච්චාදි-එකූනවීසත්‍යාදිහිතුඩෙ.

සෙ සතිස්ස තිස්ස.

සෙ පරෙ සත්‍යන්තස්ස තිකාරස්ස ලොපො හොතීති තිලොපො. එකූනවීසො.

සතාදීනමි ච.

සතාදිකාය සඞ්ඛ්‍යාය ඡට්ඨියන්තාය පූරනත්ථෙ මො හොති සතා දිනමි චාන්තාදෙසො-සතස්ස පූරණෙ සතිමො, සහස්සිමො. වීසති අධිකා අස්මිං සතෙ සහස්සෙ වාති එවමාදිවිග්ගහෙ.

සඞ්ඛ්‍යාය සච්චුතීසාසදසන්තායාධිකාස්මිං සතසහස්සෙ ඩො.

සත්‍යන්තාය මුත්‍යන්තාය ඊසන්තාය ආසන්තාය දසන්තාය ච සඞ්ඛ්‍යාය පඨමන්තාය අස්මින්ති සත්තම්‍යත්ථෙ ඩො හොති සා චෙ සඞ්ඛ්‍යා අධිකා හොති යදස්මින්ති තඤ්චෙ සතං සහස්සං සතසහස්සං වා හොති-තිලොපෙ-වීසං-සතං, සහස්සං, සතසහස්සං වා-උත්‍යන්තාය-නහුතං-සතං. සහස්සං, සතසහස්සං වා-ඊසන්තාය-චත්තාරීසං-සතං. සහස්සං, සතසහස්සං වා-ආසන්තාය-පඤ්ඤාසං-සතං, සහස්සං. සතසහස්සං වා-දසන්තාය-එකාදසං-සතං, සහස්සං, සතසහස්සං වා-සච්චුතීසාසදසන්තායාති කිං? ඡ අධිකා අස්මිං සතෙ-අධිකෙති කිං? පඤ්චදස හීනා අස්මිං සතෙ-අස්මින්ති කිං?වීසති අධිකා එතස්මා සතා-සතසහස්සෙති කිං? එකාදසාධිකා අස්සං වීසතියං.

තමෙත්ථස්සත්ථීති මන්තු.

පඨමන්තා එත්ථ අස්ස අත්ථීති එතෙස්වත්ථෙසු මන්තු හොති-ඉතිසද්දස්ස විවක්ඛානියමනත්ථත්තා පහුතාදියුත්තෙයෙව අත්ථ්‍යත්ථෙ හොති-වුත්තංහි.

පහුතෙ ච පසංසායං නින්දායද්වාතිසායනෙ;
නිච්චයොගෙ ච සංසග්ගෙ හොන්තිමෙ මන්තුආදයො.

පහුතා ගාවො එත්ථ දෙසෙ අස්ස වා පුරිසස්ස සන්තීති සගොමාපසංසායං. පසත්ථා ජාති අස්ස අත්ථීති ජාතිමා-නින්දායං, වලිමාඅතිසායනෙ, බුද්ධිමා-නිච්චයොගෙ, ජුතිමා-සංසග්ගෙ, හලිද්දිමා. තමෙත්ථස්සත්ථීති අධිකාරො.

වන්ත්වවණ්ණා.

පඨමන්තතො අවණ්ණන්තා මන්ත්වත්පෙ වන්තු හොති-සීලවා, දයාවා-අවණ්ණාති කිං? බුද්ධිමා.

දණ්ඩාදිත්විකඊ.

දණ්ඩාදීහි ඉක ඊ හොන්ති වා මන්ත්වත්පෙ-දණ්ඩිකො, දණ්ඩී-ගන්ධිකො ගන්ධි-ඉතිසද්දස්ස විසසනියමන්ත්ථත්තා කුතො චි ද්වෙ කුතොචෙ කමෙකංච-නාවිකො, සුඛී.

තපාදිහි ස්සී.

තපාදිතො වා ස්සී හොති මන්ත්වත්පෙ-තපස්සී, යසස්සී-වාත්වෙච-යසවා.

සද්ධාදිත්ව.

සද්ධාදීහිමන්ත්වත්ථඅහොතිවා-සද්ධො, පඤ්ඤො-වාත්වෙච-පඤ්ඤවා.

ණෙ තපා.

තපසද්දා ණෙ හොති මන්ත්වත්පෙ-තාපසො-මනාදිත්තා ''මනාදීනං සක''ඉති ණනුබන්ධෙ සක-''මායාමෙධාහි වී''ති මන්ත්වත්පෙ වී-මායාවි, මෙධාවී.

තො පඤ්චමායා.

පඤ්චමායන්තා බහුලං තො හොති-ගාමස්මා ගාමතො-ඉමෙන කිං සද්දෙහි තොම්හි-''ඉතො තෙත්තො කුතො''ති ඉමස්ස ටි නිපච්චතෙ එතස්ස ටඑත කස්ස කුත්තඤ්ච-ඉමස්මා ඉතො, එතස්මා අතො එත්තො, කස්මා කුතො.

අභ්‍යාදිහි.

අභිආදීහි තො හොති-අපඤ්චමායන්තෙහිපි විධානත්තො'යං-අභිතො, පරිතො, පච්ඡතො, හෙට්ඨතො.

ආද්‍යාදීහි.

ආදිප්පභුතීහි තො හොති-ආදො ආදිතො, මජ්ඣෙ මජ්ඣතො, යං යතො.

සබ්බාදිතො සත්තමායා ත්‍රත්ථා.

සබ්බාදීහි සත්තම්‍යන්තෙහි ත්‍රත්ථා හොන්ති-සබ්බස්මිං සබ්බත්‍ර, සබ්බත්ථ-යස්මිං යත්‍ර, යත්ථ-බහුලාධිකාරා න තුම්හාම්හෙහි.

කත්ථෙත්ථ කුත්‍රාත්‍ර ක්වෙහිධ.

එතෙ සද්දා නිපච්චන්තෙ-කස්මිං කත්ථ, කුත්‍ර, ක්ව-එතස්මිං එත්ථ, අත්‍ර-අස්මිං ඉහ, ඉධ.

ධි සබ්බා වා.

සත්තම්‍යන්තතො සබ්බස්මා ධිවා හොති-සබ්බධි-වාතිකිං, සබ්බත්‍ර.

යා හිං.

සත්තම්‍යන්තා යසද්දා හිං වා හොති-යහිං-වාත්වෙව-යත්‍ර.

තා හඤ්ච.

සත්තම්‍යන්තා තතො වාහං හොති හිඤ්ච-තහං, තහිං-වාත්වෙව-තත්‍ර.

කුහිංකහං.

කිංසද්දා සත්තම්‍යන්තා හිං හං නිපච්චන්තෙ කිස්ස කුකා ච-කුහිං කහං-සබ්බස්මිං කාලෙච්චෙවමාදි විග්ගහෙ.

සබ්බෙකඤ්ඤයතෙහි කාලෙ දා.

එතෙහි සත්තම්‍යන්තෙහි කාලෙ දා හොති-සබ්බදා එකදා, අඤ්ඤදා, යදා, තදා.

කදා කුදා සදා ධුනෙදානි.

එතෙ සද්දා නිපච්චන්තෙ-කස්මිං කාලෙ කදා, කුදා-සබ්බස්මිං කාලෙ සදා-ඉමස්මිං කාලෙ අධුනා, ඉදානි.

අජ්ජ සජ්ජවපරජ්ජෙවතරහි කරහා.

එතෙ සද්දා නිපච්චන්තෙ-

පකති පච්චයො ආදෙසො කාලවිසෙසොති සබ්බමෙතං නිපාතනා ලබ්භති-ඉමස්ස ටො ජ්ජො වාහනි නිපච්චතෙ-අස්මිං අහනි අජ්ජ-සමානස්ස සභාවොජ්ජු

වාහති-සමානෙ අහති සජ්ජු-අපරස්මා ජ්ජු වාහති-අපරස්මිං අහති අපරජ්ජු-ඉමස්සෙතො කාලෙරහි ච-ඉමස්මිං කාල්ෙඤතරහි-කිංසද්දස්ස කො රහ වානජ්ජතනෙ-කස්මිං කාලෙ කරහ.

සබ්බාදීහි පකාරෙ ථා.

සාමඤ්ඤස්ස භෙදකො විසෙසො පකාරො, තත්ථ වත්තමානෙහි සබ්බාදීහි ථා හොති-සබ්බෙන පකාරෙන සබ්බථා-යථා, තථා.

කථමිත්ථං.

එතෙ සද්දා නිපච්චන්තෙ පකාරෙති කිම්මෙහි ථංපච්චයොකෙත තෙසං යථාක්කමං-කෙන පකාරෙන කථං, ඉමිනා පකාරෙන ඉත්ථං.

එකෙන පකාරෙන එකං වා පකාරං කරොතිච්චෙවමාදිවිග්ගහෙ.

ධා සඞ්ඛ්‍යාහි.

සඞ්ඛ්‍යාවාචීහි පකාරෙ ධා පරො හොති-එකධා කරොති-ද්විධා,තිධා, චතුධා, පඤ්චධා කරොතිච්චෙවමාදිවිග්ගහො-බහුසද්දා වෙපුල්ලවාචී සඞ්ඛ්‍යාවාචී ච-යදා සඞ්ඛ්‍යාවාචී තදා බහුධා කරොති.

වෙකා ජ්ඣං.

එකස්මා පකාරෙ ජ්ඣං වා හොති-එකජ්ඣං-වාති කිං, එකධා.

ද්විතීහෙධා.

ද්විතීහි පකාරෙ එධා වා හොති-මෙධා, තෙධා-වාත්වෙව-ද්විධා, තිධා-එකං වාරං භුඤ්ජතිච්චෙවමාදිවිග්ගහෙ.

වාර සඞ්ඛ්‍යාය ක්ඛත්තුං.

වාරසම්බන්ධිතියා කතිසඞ්ඛ්‍යාය ක්ඛත්තුං හොති-කතිවාරෙ භුජති කතික්ඛත්තුං භුඤ්ජති.

බහුම්හා ධා ච පච්චාසත්තියං.

වාරසම්බන්ධිනියා බහුසඞ්ඛ්‍යාය ධා හොති ක්ඛත්තුඤ්ච වාරානඤ්චෙ පච්චාසත්ති හොති-බහුවාරෙ බුඤ්ජති බහුධා වා දිවසස්ස බුඤ්ජති, බහුක්ඛත්තුං වා, පච්චාසත්තියන්ති කිං, බහුක්ඛත්තුං මකාසස්ස භුඤ්ජති.

සකිං වා.

එකං වාරමිච්චස්මිං අත්ථෙ සකින්ති වා නිපච්චතෙ එකස්මා කිං එකස්ස ච සාදෙසො-එකං වාරං භුඤ්ජති සකිං භුඤ්ජති-වාති කිං, එකක්ඛත්තුං භුඤ්ජති.

සො වීච්ඡාප්පකාරෙසු.

ක්‍රියාය ගුණෙන දබ්බෙන වා භින්නෙ අත්ථෙ ව්‍යාපිතුමිච්ඡා වීච්ඡාවිච්ඡායම්පකාරෙ ච සො හොති බහුලං-සාමඤ්ඤනිද්දෙසා යථාසම්භවං විභත්‍යන්තා යතො කුතො විසද්දා හොති-විච්ඡායං-ඛණ්ඩං ඛණ්ඩං කරොති ඛණ්ඩසො කරොති-සබ්බෙන පකාරෙන සබ්බසො.

අභූත තබ්භාවෙ කරාසභූයොගෙ විකාරා චී.

අවත්ථාවතො'වත්ථන්තරෙනාභූතස්ස තායාවත්ථාය භාවෙ කරාසභූහි සම්බන්ධෙ සති වකාරවාචකාචී හොති-චකාරො''චී ක්‍රියත්ථෙහී''ති විසෙසනත්ථො-අධවලං ධවලං කරොතීති ධවලීකරොති-අධවලො ධවලො සියා භවති වා ධවලීසියා. ධවලීභවති-අභූතතබ්භා වෙති කිං, සටං කරොති-කරාසභූයොගෙති කිං. අධවලො ධවලො ජාතතෙ-විකාරාති කිං, සුවණ්ණං කුණ්ඩලීකරොති.

ණාද යො.

අථ තබ්බාදයො වුච්චන්තෙ ක්‍රියත්ථෙහි ''ක්‍රියත්ථා''ති අධිකාරතො, ක්‍රියා අත්ථො එතස්සාති ක්‍රියාත්ථො(ධාතු)-සො ච ද්විවිධො සකම්මකා කමක්මකවසෙන-තත්ත යස්මිං ක්‍රියත්ථෙ කත්තුවාචිනි කම්මං ගවෙසීයතෙ, සො සකම්මකො ඉතරො අකම්මකො-තෙසු යථාරහං සකම්ම කතො කම්මාදො කාරකෙ කම්මාවචනිච්ඡායම්භාවෙ ච තබ්බාදයො වෙදිතබ්බා-අකම්මකතො පන භාවො කම්මවජ්ජිතෙ ච කාරකෙ-ක්‍රියාති ච ගමනපචනාදිකො අසත්තසම්මතො කත්තරී කම්මෙවා පතිට්ඨීතො කාරකසමූහසාධියො පදත්ථො වුච්චති, වුත්තංහි.

> ''අද්දබ්බභූතං කත්තාදි-කාරකග්ගාමසාධියං;
> පදත්ථං කත්තුකම්මට්ඨං-ක්‍රියමිච්ඡන්ති තබ්බිදූ''.

කර කරණෙ-අකාරො උච්චාරණත්ථො-එවමුත්තරත්‍රාපි-කරිති යීතෙ-බහුලමිති සබ්බත්ථ වත්තතෙ.

භාවකම්මෙසු තබ්බානීයා.

තබ්බඅනියා ක්‍රියත්ථා පරෙ භාවකම්මෙසු බහුලං භවන්ති-පච්චයෙති පච්චයවිධානතොඤ්ඤස්මිං සබ්බත්ථාධිකාරො.

තුංතුනතබ්බෙසු වා.

තුමාදිසු පච්චයෙසු වා කරස්ස ආ හොති-අඤ්ඤත්‍ර.

පරරූපමයකාරෙ බ්‍යඤ්ජනෙ.

ක්‍රියත්ථානමන්තබ්‍යඤ්ජනස්ස පරරූපං හොති යකාරතො'ඤ්ඤස්මිං බ්‍යඤ්ජනාදො පච්චයෙති පරරූපං-කරණං කාතබ්බං. කත්තබ්බං වා-නපුංසකලිඞ්ගං-භාවස්සෙකත්තාපි තබ්බාද්‍යභිහිතො භාවො දබ්බමිව පකාසතීති බහුවචනඤ්ච හොති-කම්මෙ-කරීයතීති කාතබ්බොක කත්තබ්බො-අභිධෙය්‍යස්සෙව ලිඞ්ගවචනානි.

විසෙස්සලිඞ්ගා තබ්බාදි තත්ථාදො පඤ්ච භාවජා,
නපුංසකෙ සියුං භාවෙ ක්තො චානො අකන්තරී;
භාවස්මිං ඍ්‍යණ පුමෙ එවං ඉයුවණ්ණගහාදිජො,
අප්පච්චයො'පි වාසඞ්ඛ්‍යා තුමාදි කත්වාන්තකා සියුං.

අනීයෙ-

රා නස්ස ණො.

රාන්තතො ක්‍රියත්ථා පරස්ස පච්චයනකාරස්ස ණො හොති-කරණීයං-බහුලාධිකාරා කරණාදිසුපි භවන්තී-සිනා සොචෙය්‍යෙ-දිවා දිසෙසො-සිනායන්තෙ'නෙනාති සිනානීයං(චුණ්ණං)-දා දානෙ-දියතෙ අස්සාති දානීයො-(බ්‍රාහ්මණො)-ඨා ගතිනිවුත්තියං-උප පුබ්බො-උපතිට්ඨතීති උපට්ඨානීයො-(සිස්සො)-ධාතුනමනෙකත්ථත්තායෙව ඨා ඉච්චස්මිං ධාතුම්හි සන්තමෙවොපට්ඨානත්ථං උපසද්දො ජොතෙති-වුත්තංහි.

''සන්තමෙව හි නීලාදි-වණ්ණං දීපාදයො විය;
ධාතුස්මිං සන්තමෙවත්ථං උපසග්ගා පකාසකො''.

වච බ්‍යත්තවචනෙ-

ඍ්‍යණ.

භාවකම්මෙසු ක්‍රියත්ථා පරො ඍ්‍යණ හොති බහුලං-සකාරණකාරානුබන්ධා.

කගා චජානං සානුබන්ධෙ.

සානුබන්ධෙ චකාරජකාරන්තානං ක්‍රියත්ථානං කගා හොන්ති යථාක්කමන්ති වස්ස කො.

අස්සා ණානුබන්ධෙ.

ණකාරානුබන්ධෙ පච්චයෙ පරෙ උපන්තස්ස අකාරස්ස ආ හොති-වුච්චතීති වාක්‍යං-චි වයෙ-ඝ්‍යණ.

යුවණ්ණානමේඔ පච්චයෙ.

ඉවණ්ණුවණ්ණන්තානං ක්‍රියත්තානං එ ඔ හොන්ති යථාක්කමං පච්චයෙති ඉස්සෙකාරෙ''සරම්හා ද්වෙ''ති යස්ස ද්විභාවෙ ච-චයනං චියතීති වා චෙය්‍යං-දා දානෙ.

ආස්සෙ ච.

ආකාරන්තතො ඝ්‍යණ හොති භාවකම්මෙසු ආස්ස එ ච-දානං දීයතීති වා දෙය්‍යං-වද පවනෙ''වදාදීහි යො''ති භාවකම්මෙසු යොවවග්ගපුබ්බරූපෙසු-වදනං වදිතබ්බං වා වජ්ජං-අම ගම ගමනෙ වදාදිත්තා යෙ-ගමනං ගම්‍යතෙති වා ගම්‍යං-ගුහ සංවරණෙ-''ගුහාදීහියක''ඉති භාවකම්මෙසු යක-කකාරො කානුබන්ධකාරියත්ථො.

ලහුස්සුපන්තස්ස

ලහුභූතස්ස උපන්තස්ස යුවණ්ණස්ස එ ඔ හොන්ති යථාක්කමං පච්චයෙති සම්පත්තස්සො කාරස්ස ''නතෙ කානුබන්ධනාගමෙසු''ති පටිසෙධො-ගුහණං ගුහිතබ්බං කවා ගුය්හං-විපල්ලාසො-සාස අනුසට්ඨියං-යක.

සාසස්‍ය සිස වා.

සාසස්ස වා සිස හොති කානුබන්ධෙ-පුබ්බරූපෙ-සාසීයතීති සිස්සො-සිසාදෙසාභාවපක්ඛෙ-

එ ඉ බ්‍යඤ්ජනස්ස.

ක්‍රියත්ථා පරස්ස බ්‍යඤ්ජනාදිප්පච්චයස්ස ඤි වා හොති-ඤකාරො ''ඤි ලස්සෙ''ති විසෙසනත්ථො,සාසියො-වවත්ථිතවිභාසත්තා වාධිකාරස්ස ක්වචි ඤිස්සාභාවො-කත්තබ්බං.

කත්තරි ලතුණකා.

කත්තරි කාරකෙ ක්‍රියත්ථා ලතුණකා හොන්ති-ලකාරො ‘‘ලතුපිතාදනමා සිම්හී’’ති විසෙසනත්ථො-දදාතීති දාතා-ණකෙ-

අස්සාණපිම්හි යුක.

අකාරන්තස්ස ක්‍රියත්ථස්ස යුක හොති ණපිතො’ඤ්ඤස්මිං ණනුබන්ධෙ, දායකො-වධහිංසායං-‘‘ඤිබ්‍යඤ්ජනස්සා’’ති ඤි-වධෙතීතිවධිතා,ණකෙ-‘‘අස්සානනුබන්ධෙ’’ති උපන්තස්ස අස්ස ආත්තෙසම්පත්තෙ-

අඤ්ඤත්‍රාපි.

කානුබන්ධනාගමතො’ඤ්ඤස්මිම්පි තෙ එ ඔ ආ ක්වචි න හොන්තීති පටාසෙධො-වධකො-ලුච්ඡෙදනෙ.

ක්වචණ.

කම්මතො පරා ක්‍රියත්ථා ක්වචි අණ හොති කත්තරි-ඔකාරෙ-

ආයාවා ණනුබන්ධෙ.

ඣොනමායාවා හොන්ති යථාක්කමං සරාදො ණනුබන්ධෙති තස්සා වාදෙසො-සරං ලුණතීති සරලාවො, කුම්භං කරොතීති කුම්භකාරො-ක්වචීති කිං, කම්මකාරො-එත්ථ‘‘භාවකාරකෙස්ව සණසකා’’ති අප්පච්චයො-දිස පෙක්ඛණෙ.

සමානඤ්ඤභවන්තයාදිතුපමානා දිසා කම්මෙ රීරික්ඛකා සමානාදිහි යාදීහි චොපමානෙහි පරා දිසා කම්මකාරකෙ රීරික්ඛකා හොන්ති-‘‘රානුබන්දෙ’න්තසරාදිස්සා’’ති දිසස්ස ඉසභාගස්ස ලොපෙ‘‘රීරික්ඛකෙසූ’’-ති සමානස්ස සාදෙසෙ ච-සමානො විය දස්සතීති සදී, සදික්ඛො-කෙ-

න තෙ කානුබන්ධනාගමෙසු.

තෙ එ ඔ ආ කානුබන්ධෙ නාගමෙ ච න හොන්තීති එත්තාභාවෙ, සදිසො.

සමානා රො රීරික්ඛකෙ.

සමානසද්දතො පරස්ස දිසස්ස ර හොති වා රීරික්කකෙසූති පක්ඛෙ දස්ස රාදෙසෙ-සරී, සරික්ඛො, සරිසො.

සබ්බාදීනමා.

ඊරිත්ථකෙසු සබ්බාදීනමා හොති-අඤ්ඤාදී, අඤ්ඤාදික්ඛො, අඤ්ඤාදිසො.

න්තකිමිමානං ටා කී ටී.

ඊරිත්ථකෙසු න්ත කිං ඉම සද්දානං ටා කී ටී හොන්ති යථාක්කමං ටකාරා සබ්බාදෙසත්ථා-භවාදී, භවාදික්ඛො, භවාදිසො-යාදි, යාදික්ඛො, යාදිසො-තාදි, තාදික්ඛො, තාදිසොච්චාදි-තුම්හාම්හා නන්තු අයං විසෙසො.

තුම්හාම්හානං තා මෙකස්මිං.

ඊරිත්ථකෙසුතුම්හඅම්හානං තා මා හොන්තෙ කස්මිං යථාක්කමං-තාදි, මාදි, තාදික්ඛො, මාදික්ඛො, තාදිසො, මාදිසො-එකස්මින්ති කිං, තුම්හාදිසො, අම්හාදිසො-ච් චයෙ.

භාවකාර කෙස්වඝණසකා.

භවෙ කාරකෙ ච ක්‍රියත්ථා අ ඝණ ස කා හොන්ති බහුලං-අ-ඉස්සෙකාරෙ.

ඤ්ඤානමයවා සරෙ.

සරෙ පරෙ ඤ්ඤානමයවා හොන්ති යථාක්කමන්ති තස්ස අයාදෙසො ච-චයනං චියතීති වාචයො-නීපාපුණනෙ-ච් පුබ්බොවිනයනං විනෙතීති වා විනයො-රු සද්දෙ-රවනං රවො-භූ සත්තායං. භවනං භවො-ගහ උපාදානෙ-ප පුබ්බො-පග්ගණ්හණං පග්ගහො-ගහ මද දප රණ සර වර වරාදයො ගහාදයො-කර කරණෙ, කිච්ඡත්ථෙ දුම්හි අකිච්ඡත්ථෙසු ඊසං සුසු චුප්පදෙසු-දුක්ඛෙන කරීයතීති කරණං වා දුක්කරං-සුඛෙන කරීයතීති කරණං වා ඊසක්කරං, සුකරං-චජ හානියං-ඝණ-චජනං චාගො-පච පාකෙ-නි පුබ්බොස,නිපචතීති නිපකො-ඛිප පෙරණෙ-ක-ඛිපතීති ඛිපකො-පීතප්පණෙ.

යුවණණානමියද්ධුවඩ සරෙ.

ඉවණ්ණුවණ්ණන්තානං ක්‍රියත්ථානමියබුද්ධවඩ හොන්ති සරෙ ක්වචීති ඉයඩ-ණෙතීති පියො-භූ සත්තායං-අභි පුබ්බො.

ක්වි

ක්‍රියත්ථා ක්වි හොති බහුලං භාවකාරකෙසු.

ක්විස්ස.

ක්‍රියත්ථා පරස්ස ක්විස්ස ලොපො හොතීති ක්විලොපෙ-අභිභවතීති අභිභූ-එවං සයම්භූ-අම ගම ගමනෙ-ක්විම්හි-''ක්විම්හි ලොපො'න්තබ්‍යඤ්ජනස්සා''ති මලොපො-උරසා ගච්ඡතීති උරගො-දා දා නෙ-''අනො''ති ක්‍රියත්ථා භාවකාරකෙස්වානො-දත්ති දියතීති වාදානං-සංප පුබ්බෙ-සම්මා පදීයතෙ යස්ස තං සම්පදානං-අප ආ පුබ්බෙ-අපාදදාති එතස්මාති අපාදානං-කර කරණෙ-අධි පුබ්බො-''රා නස්ස ණො''-ති ණෙ-අධිකරීයති එතස්මින්ති අධිකරණං-ගහ උපාදානෙ.

තථනරානං ටඨණළා.

තථනරානං ටඨණළා හොන්ති වා යථාක්කමන්ති නස්ස ණදෙසෙ-ගණ්හිතබ්බං ගහණං-පද ගමනෙ-නිපුබ්බො.

පදාදීනං ක්වචි.

පදාදීනං යුක හොති ක්වචි පච්චයෙ-නීපත්ති නිපජ්ජනං-පී තප්පණෙ-අනම්හි වනාදිනා නාගමෙ ච'න තෙ' ඉච්චාදිනා එ න හොති-පීති පීණනං-විජි භය චලනෙසු-සං පුබ්බො-සංවින්ති සංවෙජනං-''අඤ්ඤත්‍රාපී''ති එත්තාභාවෙ-සංවිජනං-කුධ කොපෙ-කුජ්ඣති සීලෙනාති කොධනො-භික්ඛ යාචනෙ.

ඉත්ථියම ණ ක්ති ක යක යා ච.

ඉත්ථිලඞ්ගෙ භාවෙ කාරකෙ ච ක්‍රියත්ථා අආදයො හොන්ත්‍යනො ච බහුලං-අ-භික්කනං භික්ඛීයතීති වා භික්ඛා-ආපච්චයො-ණො-කාරණං කාරා-චාරකං-යථාකථඤ්චි සද්දනිප්ඵන්ති රූළ්හිතො අත්ථනිච්චයො-භිද විදාරණෙ-ක්ති-භෙදනං භිජ්ජතෙති වා භිත්ති-රුජ භඞ්ගෙ-කො-රුජතීති රුජා-විද ඤාණෙ-යක-වෙදනං විදන්ති එතායාති වා විජ්ජා-අජ වජ ගමනෙ-ප පුද්ධො-යො-පබ්බජ නං පබ්බජ්ජා-''චවග්ගබයඤා''ති යොගවිභාගා වස්ස බකාරෙ ඤ්චිත්තං-වන්ද අභිවාදනත්ථුතිසු-අනො-වන්දනං වන්දනා.

ඉ කිති සරූපෙ.

ක්‍රියත්ථස්ස සරූපෙ'භිධෙයො ක්‍රියත්ථා පරෙ ඉ කි තී හොන්ති-ඉ-වච ඉච්චයං ධාතු එව වචි-කිම්හි-යුධි-ති-සරූපෙ තිම්හි කරො තිස්ස බොති විකරණස්ස ඤාතත්තා ''කත්තරි ලො''ති ලො-පවති-කථමකාරො ඉච්චාදි? සණන්තෙන කාරසද්දෙන ඡට්ඨීසමාසො-අස්ස කාරො අකාරො-භුජ පාලනජ්ඣොහාරෙසු.

සීලාභික්ඛඤ්ඤාවස්සකෙසු ණී.

ක්‍රියත්ථාණී හොති සීලාදීසු පතීයමානෙසු-උඤ්ඡං භුඤ්ජති සීලෙනාති උඤ්ඡභොජී-පා පානෙ-''අස්සාණපිම්හි යුක'' ඉති-යුක-ඛීරම්භික්ඛඤ්ඤම්පිබතීති ඛීරපායී-අවස්සං කරොතීති අවස්සකාරී, සතමවස්සං දදාතීති සතන්දායී.

කත්තරි භූතෙ ක්තවන්තු ක්තාවි.

භූතෙ පරිසමත්තෙ අත්තෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථාක්තන්තුක්තාවී හොන්ති කත්තර-අභුඤ්ජීති භුත්තවා, භුත්තාවී-සුසවකණෙ-අසුණී තිසුතවා, සුතාවී.

ක්තො භාවකම්මෙසු

භාවෙ කම්මෙව භූතෙ ක්තො හොති-ආස උපවෙසනෙ-ආසනමාසිතං-ඤ්ඤි-රුද රොදනෙ.

වා ක්වචි.

තෙ එ ඔ ආ ක්වචි වා න හොන්ති කානුබන්ධනාගමෙසු-රොදනං රුදිතං, රොදිතං-කරීයිත්ථාති කතො,

ගමාදිරානං ලොපො'න්තස්ස.

ගමාදිනං රකාරන්තානඤ්වාන්තස්ස ලොපො හොති තකාරාදො

කානුබන්ධෙ පච්චයෙ කත්වානකත්වාවජ්ජිතෙති රලොපො-යා පා පූණනෙ.

ගමනත්ථාකම්මකාධාරෙ ච.

ගමනත්ථතො අකම්මකතො ච ක්‍රියත්ථා ආධාරෙ ක්තො හොති කත්තරි භාවකම්මෙසු ච-යාතවන්තො'ස්මින්ති යාතං-(ඨානං)-යා තවන්තො යානා-යානං යාතං-යායිත්ථාති යාතො-(පථො)-ආසිතවන්තො'ස්මින්ති ආසිතං-(ඨානං)-ආසිතවන්තො ආසිතා-ආසන මාසිතං-ඤ්ඤි.

නෙතා කත්තරි වත්තමානෙ.

ආරද්ධාපරිසමත්තෙ අත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථා න්තො හොති කත්තරි.

කත්තරි ලො.

කුයත්ථතො අපරොක්ඛෙසු කත්තුවිහිතමානන්තදිසු ලො හොති-ලකාරො''ඤ්‍ඤි ලස්සෙ''-ති විසෙසනත්ථො-පවත්තීති පවන්තො-''මානො''ති කත්තරි මානො-පචමානො.

භාවකම්මෙසු

වත්තමානත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථා භාවෙ කම්මෙ ච මානො හොති.

ක්‍යො භාවකම්මෙස්වපරොක්ඛෙසු මානන්තත්‍යාදිසු

භාවකම්මවිහිතෙසු පරොක්ඛාවජ්ජිතෙසු මානන්තාදිසු පරෙසු ක්‍යො හොති ක්‍රියත්ථා-කකාරො අවුද්ධත්ථො-භාවෙ-භූයතෙති භූයමානං-කම්මෙ-පච්චතෙති පච්චමානො.

තෙ ස්සපුබ්බානාගතෙ

අනාරද්ධෙ අත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථා තෙ න්තමානා ස්සපුබ්බා හොන්ති සවිසයෙ-ඤ්‍ඤි-කත්තරි-පවිස්සතීති පවිස්සන්තො,පවිස්සමානො-භාවෙ-භූයිස්සතීති භූයිස්සමානං-කම්මෙ-පච්චිස්ස තෙති පච්චිස්සමානො-කර කරණෙ.

තුං තායෙ තවෙ භාවෙ භවිස්සතික්‍රියායං තදත්ථායං.

භවිස්සතිඅත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථා භාවෙ තුං තායෙ තවෙ හොන්ති ක්‍රියායං තදත්ථායං පතීයමානායං-''තුංතුනතබ්බෙසු වා''ති වා අකාරො-අඤ්ඤත්‍ර පරරූපං-කරණාය ගච්ඡති කාතුං ගච්ඡති කත්තුං, කත්තායෙ වා-තවෙ-''කරස්සා තවෙ''-ති ආ-කාතවෙ-භාවෙති කිං, කරිස්සාමීති ගච්ඡති-ක්‍රියායන්ති කිං, භික්ඛිස්සං ඉච්චස්ස ජටා-තදත්ථායන්ති කිං, ගච්ඡිස්සතො තෙ භවිස්සති භත්තං භොජනාය-ගහ උපාදානෙ.

පුබ්බෙකකත්තුකානං.

එකො කත්තා යෙසං බ්‍යාපාරානං තෙසු යො පුබ්බො තදත්ථතො ක්‍රියත්ථා තුනකත්වාන කත්වා හොන්ති භාවෙ-ඤ්‍ඤි.

එඉ ලස්ස ච.

එඉලානමෙ හොති ක්වචි-ගණ්හණං කත්වා යාති ගහෙතූන යාති, ගහෙත්වාන, ගහෙත්වා වා-අස්ස රුධාදිත්තා.

මං වා රුධාදීනං.

රුධාදීනං ක්වචි මං වා හොති පච්චයෙති පක්ඛෙ මං භවං අපි මනුබන්ධත්තා අකාරා පරො.

ණෙ නිග්ගහීතස්ස.

ගහස්ස නිග්ගහීතස්ස ණෙ හොති-ගණ්හි තුන, ගණ්හිත්වාන, ගණ්හිත්වා-එකකත්තුකානන්ති කිං, භුත්තස්මිං දෙවදත්තෙ යඤ්ඤදත්තො වජති-පුබ්බාති කිං, භුඤ්ජති ච පචති ච-අප්පත්වා නදිං පබ්බතො භවති අතික්කම්ම පකබ්බතං නදීති භූධාතුස්ස සබ්බත්ථ සම්භවා එකකත්තුකතා පුබ්බකාලතා ච ගම්‍යතෙ.

> යෙභුය්‍යාවුත්තියා ලිඞ්ගං දස්සිතං තත්ථ සබ්බසො;
> විසෙසො පන විඤ්ඤෙය්‍යො ඤෙයයො පාය්‍යානුසාරතො.

තබ්බාදයො.

ඉදානි ත්‍යාදයො වුච්චන්තෙ-පච පාකෙ-පච ඉති ඨිතෙ-ක්‍රියත්ථා බහුලම්ති ච සබ්බත්ථ වත්තතෙ.

වත්තමානෙති අන්ති සිථමිමතෙ අන්තෙ සෙ වෙග එම්හෙ.

වත්තමානෙ ආරද්ධා පරිසමත්තෙ අත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථාත්‍යාදයො හොන්ති-තෙසම්පනියමෙ.

පුබ්බපරච්ඡක්කානමෙකානෙකෙසු තුම්හාම්හසෙසෙසු ද්වෙද්වෙ මජ්ඣිමුත්තමපඨමා.

එකානෙකෙසුතුම්හාම්හසද්දවචනීයෙසුතදඤ්ඤසද්දවචනීයෙසු ච කාරකෙසු පුබ්බච්ඡක්කානං පරච්ඡක්කනඤ්ච මජ්ඣිමුත්තමපඨමා ද්වෙද්වෙ හොන්ති යථාක්කමං ක්‍රියත්ථාති එකම්හි වත්තබ්බෙ එකවචනං ති-ති අන්ති ඉති පඨමො ආදො නිද්දිට්ඨත්තා-සි ථ ඉති මජ්ඣිමො මජ්ඣි නිද්දිට්ඨෙත්තා-මි ම ඉති උත්තමො-උත්තමසද්දොයං සභාවතො තිප්පභූතීනමන්තද්වයමාහ-එවං පරච්ඡක්කෙපකි යථාක්කමං යොජනීයං-ත්‍යාදිසු පරභූතෙසු කත්තුකම්මභාව විහිතෙසු ක්‍යාලාදයොභවන්තීති ''ක්‍යො භාවකම්මෙස්වකකපරොක්ඛෙසු මානන්ත ත්‍යාදිසු කත්තරි ලො''ඉච්චාදිනා තෙසං විධානා ත්‍යාදයො කත්තු කම්මභාවෙස්වෙව විඤ්ඤායන්තීති කත්තරි තිම්හි ලො-පචති-බහුම්හි වත්තබ්බෙ අන්තිං

ක්වචි විකරණානං.

විකරණානං ක්වචි ලොපො හොතීති ලස්සාකාරස්ස ලොපො-පවන්ති-පචසි පචථ.

හිමිමෙස්වස්ස.

අකාරස්ස දීඝො හොති හිමිමෙසු-පචාමි පචාම-පරච්ඡක්කෙ-පචතෙ පචන්තෙ, පචසෙ පචව්හෙ,පචෙ පචාම්හෙ-කම්මෙ-ක්‍යො භාවකම්මෙස්වච්චාදිනා ක්‍යො.

ක්‍යස්ස.

ක්‍රියත්ථා පරස්ස ක්‍යස්ස ඊඤ වා හොති-ඤකාරො ආද්‍යාවයවත්ථො, පචීයති පච්චති.

ගුරුපුබ්බා රස්සාරෙ’න්තෙ’න්තීනං.

ගුරුපුබ්බස්මා රස්සා පරෙසං අන්තෙ’න්තිනං රෙ වා හොති-පචීයරෙ පචීයන්ති පච්චරෙ පච්චන්ති, පචීයසි පච්චසි පචීයථ පච්චථ, පචීයාමි පච්චාමි පචීයාම පච්චාම-පචීයතෙ, පච්චතෙ පචීයරෙ පචීයන්තෙ පච්චරෙ පච්චන්තෙ, පචීයසෙ පච්චසෙ පචීයව්හෙ පච්චව්හෙ, පචීයෙ පච්චෙ පචීයාම්හෙ පච්චාම්හෙ-භාවෙ-භූ සත්තායං-භාවස්සෙකත්තා එකවචනමෙව-තඤ්ච පඨමපුරිසෙයෙව සම්භවති-භූයති දෙවදත්තෙන, බූයතෙ වා-දෙවදත්තස්ස සම්පති භවනන්ති අත්ථො-නෙහිඤ බහුලං විධානා.

ක්‍රියත්ථා කත්තරි ත්‍යාදි කම්මස්මිඤ්ච සකම්මකා,
භාවෙ වා’කම්මකාකකම්මා’වචනිච්ඡායමඤ්ඤතො;

භවිස්සති ස්සති ස්සන්ති ස්සසි ස්සථ ස්සාමි ස්සාම ස්සතෙ ස්සන්තෙ ස්සසෙ ස්සව්හෙ ස්සං ස්සාම්හෙ.

භවිස්සති අනාරද්ධෙ අත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථා ස්සත්‍යාදයො හොන්ති.

අ ඊස්සාදිනං බ්‍යඤ්ජනස්සිඤ.

ක්‍රියත්ථා පරෙසං අආදීනං ඊආදීනංස්සාදීනඤ්ච බ්‍යඤ්ජනස්සිඤ්හෙකාති වා-වචත්ථීතවිභාසායං ස්සෙති ස්සාදීනංස්සච්චාදීනද්වාවයො අධිප්පෙතො-‘‘ඤි බ්‍යඤ්ජනස්සා’’ති සිද්ධෙපි ත්‍යාදිසු පරභූතෙසු එතෙ සමෙවාති නියමත්තොයමාරම්භො-ලස්සාකාරස්ස ලොපෙ-පචිස්සති පචිස්සරෙ පචිස්සන්ති, පචිස්සසි පචිස්සථ, පචිස්සාමි පචිස්සාම-පචිස්සතෙ පචිස්සරෙ

පවිස්සන්තෙ, පවිස්සසෙපවිස්සවිහෙ, පවිස්සං පවිස්සාම්හෙ-කම්මෙ-පවියිස්සති.

ක්‍යස්ස ස්සෙ.

ක්‍යස්ස වා ලොපො හොති ස්සෙ-පවිස්සති පච්චිස්සති, පවීයිස්සරෙ පචයිස්සන්ති පවිස්සරෙ පචස්සන්ති පච්චිස්සරෙ පච්චිස්සන්තිච්චාදි-කත්තුසමං-ක්‍යොව විසෙසො-භාවෙ-භූයිස්සති භවිස්සති, භූයිස්සතෙ භවිස්සතෙ.

නාමෙ ගරහාවම්හයෙසු.

නාමසද්දෙ නිපාතෙ සති ගරහායං විම්හයෙ ච ගම්‍යමානෙ ස්ස ත්‍යාදයො හොන්ති-ගරහායං-සාපි නාම පවිස්සතීච්චාදි-විම්බයෙ-අච්ඡරියං වත භො අබ්භූතං වත භො අන්ධො නාම පවිස්සතිච්චාදි.

භූතෙ ඊ උං ඕ ත්ථ ඉං ම්හා ආ ඌ සෙව්හං අ ම්හෙ.

භූතෙ පරිසමත්තෙ අත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථා ඊ ආදයො හොන්ති-භූතානජ්ජතනෙ වක්ඛමානත්තා ඉමෙ භූතනජ්ජතනෙ භූතසාමඤ්ඤෙ ච භවන්ති.

අහස්සුභයතො අඩ්ඪරත්තං වාව තදුපඩ්ඪකං,
අන්තො කත්වාන විඤ්ඤෙය්‍යො අහො අජ්ජනො ඉති;

තදඤ්ඤො පන යො කාලො සො'නජ්ජතනසඤ්ඤිතො.

ආඊස්සාදිස්වඤ්ඤ වා.

ආආදො ඊආදො ස්සාආදො ච ක්‍රියත්ථස්ස අඤ්ඤ වා හොති,

එය්‍යාථ ස්සෙ අ ආ ඊ ථානං ඕ අ අං ත්ථ ත්ථො වෙහාක.

ආසහචරිතොව අකාරො ගය්හතෙ-න පරොක්ඛෙ විහිතො-ථො පන'න්තෙ නිද්දෙසා ත්වාදිසම්බන්ධියෙව තස්සෙව වා නිස්සිතත්තා-නිස්සයකරණම්පි හි සුත්තකාරාචිණ්ණං-එය්‍යාථාදීනං ඔආදයො වා හොන්ති යථාක්කමන්ති ඊස්සවාත්ථො-අපචිත්ථො පචිත්ථො අපචත්ථො පචත්ථො.

ආඊඌම්හාස්සාස්සම්හානං වා.

එතෙසං වා රස්සො හොතීති පක්ඛෙ රස්සෙ ච-අපචි පචි අපචී පචී.

උංස්සිංස්වංසු.

උම්ච්චස්ස ඉංසු අංසු වා හොන්ති-අපවිංසු පවිංසු අපවංසු පවංසු අපවුං පවුං.

ඔස්ස අ ඉ ත්ථ ත්ථො.

ඔස්ස අආදයො වා හොන්ති-අපව පව අපවි පවි අපවිත්ථ පවිත්ථ අපවත්ථ පවත්ථ අපවිත්ථෙ පවිත්ථො අපවත්ථො පවත්ථො.

සි.

ඔස්ස සි වා හොති-අපවිසි පවිසි අපවසි පවසි අපවො පවො.

ම්හාත්ථාන මුඤ.

ම්හාත්ථානමුඤ වා හොති-ඊආදිසම්බන්ධිනමෙව ගහණං-අපවුත්ථ පවුත්ථ.

ඉංස්ස ච සිඤ.

ඉම්ච්චස්ස සිඤ වා හොති ම්හාත්ථානඤ්ච බහුලං-ඤකාරො ආදාවයවත්ථො-අපවසිත්ථ පවසිත්ථ අපවිත්ථ පවිත්ථ අපවත්ථ පවත්ථ, අපවිසිං පවිසිං අපවසිං පවසිං අපවිං පවිං, අපවුම්හ පවුම්හ අපවුම්හා පවුම්හා අපවම්හ පවම්හ අපවම්හා පවම්හා අපවසිම්හ පවසිම්හ අපවසිම්හා පවසිම්හා අපවිම්හ පවිම්හ අපවිම්හා පවිම්හා අපවම්හ පවම්හ අපවම්හා පවම්හා-පරච්ඡක්කෙ-අපවිත්ථ පවිත්ථ අපවත්ථ පවත්ථ අපව පව අපවා පවා, අපවු පවු අපවු පවු, අපවිසෙ පවිසෙ අපවසෙ පවසෙ, අපවිව්හං පවිව්හං අපවව්හං පවව්හං-අස්ස වා අමාදෙසෙ-අපවං පවං අපව පව අපවිම්හෙ පවිම්හෙ අපවම්හෙ පවම්හෙ-කම්මෙ-අපවීයිත්ථො පවියිත්ථො අපවීයත්ථො පවීයත්ථො අපච්චිත්ථො පච්චිත්ථො අපච්චත්ථො පච්චත්ථො අපවීයි පවීයි අපවීයී පවියී අපච්චි පච්චි අපච්චි පච්චි, අපවීයිංසු පවියිංසු අපච්චිංසු පච්චිංසු අපවියංසු පවීයංසු අපච්චංසු පච්චංසු අපවීයුං පවීයුං අපච්චුං පච්චුම්ච්චාදි-භාවෙ-අභූයිත්ථො භූයිත්ථො අභූයත්ථො භූයත්ථො අභූයි භූයි අභූයී භූයී, අභූයිත්ථ භූයිත්ථ අභූයත්ථ භූයත්ථ අභූය භූය අභයා භූයා-''සම්භාවනෙවා''ති ඉතො වෙති වත්තමානෙ.

මායොගෙ ඊආආදි.

මායොගෙ සති ඊආදයො ආආදයො ච වා හොන්ති-අසක්කාල ත්ථොයමාරම්භො-මා භවං පුනපි එවරූපමපවිත්ථො ඉච්චාදි-වාචි ධානතො ස්සත්‍යාදි එය්‍යාදි ත්වාදයොපි හොන්ති-මාභවං පවිස්සති, මා භවං පවෙය්‍ය, මා භවං පවතු ඉච්චාදි.

අනජ්ජතනෙ ආ ඌ ඔ ත්ථ අ මිහා ත්ථ ත්ථුං සෙව්හං ඉං මිහසෙ.

අවිජ්ජමානජ්ජතනෙ භූතත්ථෙවත්තමානතො ක්‍රියත්ථාආආදයො හොන්ති- වාත්ථෙ රස්සෙ ච-අපචත්ථ පචත්ථ අපච පච අපචා පචා, අපචු පචු අපචූ පචූ-ඔ- අපච පච අපචි පචි අපචත්ථ පචත්ථ අපචත්ථො පචත්ථො අපචසි පචසි අපචො පචො, අපචත්ථ පචත්ථ අපචං පචං අපචපච, අපචම්හ පචම්හ අපචම්හා පචම්හා-අපචත්ථ පචත්ථ, අපචත්ථුං පචත්ථුං, අපචසෙ පචසෙ, අපචව්හං පචව්හං. අපසිං පචසිං අපචිං පචිං, අපචම්හසෙ පචම්හසෙ-කම්මෙ-අපචීයත්ථ පචීයත්ථ අපච්චත්ථ පච්චත්ථ අපචීය පචීය අපචීයා පචීයා අපච්ච පච්ච අපච්චා පච්චා, අපචීයු පචීයු, අපචීයූ පචීයූ, අපච්චු පච්චු අපච්චූ පච්චූච්චාදි-භාවෙ- අභූයත්ථ භූයත්ථ අභූය භූය අභූයා භූයා-අභූයත්ථ භූයත්ථ-''මායොගෙ ර්ආආදි''ති ඉමිනා මායොගෙපි ආආදයො හොන්ති-මා භවං අපචිත්ථ ඉච්චාදි.

පරොක්ඛෙ අ උ එ ත්ථ අම්හ ත්ථරෙ ත්ථො ව්හො ඉම්හෙ.

අපච්චක්ඛෙ භූතානජ්ජතනත්ථෙ වත්තමානතො ක්‍රියත්ථා අආදයො හොන්ති-අපරොක්ඛෙසූති වචනා න විකරණුප්පත්ති.

පරොක්ඛායඤ්ච.

පරොක්ඛායං පඨමමෙකස්සරං සද්දරූපං ද්වෙ භවති.

ලොපො'නාදිබ්‍යඤ්ජනස්ස.

ද්විත්තෙ පුබ්බස්සාදිතො'ඤ්ඤස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ලොපො හොති-පපච ප්පචු'පපචෙ පපචිත්ථ-ඉඤ්භාවපක්ඛෙ සංයොගාදි ලොපොපපචත්ථ, පපච පපචිම්හ, පපචිත්ථ පපචත්ථ පපචිරෙ, පපචිත්ථො පපචත්ථො පපචිව්හො, පකපචි පපචිම්හෙ-එවං කම්මෙපි-භාවෙ-භූසා වුක.

අආදියු භූස්ස වුක හොති.

පුබ්බස්ස අ.

අආදිසු ද්වත්තෙ පුබ්බස්ස භූස්ස අ හොති.

චතුත්ථදුතියානං තතියපඨමා.

ද්විත්තෙ පුබ්බෙසං චතුත්ථදුතියානං තතියපඨමා හොන්ති යථාක්කමන්ති බකාරෙ-බභූව බභූවිත්ථ.

එය්‍යාදො වා'තිපත්තියං ස්සා සසංසුස්සෙ සසථස්සං ස්සම්හා ස්සථස්සිංසු සසසෙ ස්සව්හෙ ස්සිං ස්සාම්හසෙ.

එය්‍යාදො විසයෙ ක්‍රියාතිපත්තියං ස්සාදයො හොන්ති විහාසා-විධුරප්පච්චයොපනිපාතතො කාරණවෙකල්ලතො වා ක්‍රියායාතිපත්ති අනිප්ඵත්ති ක්‍රියාතිපත්ති-එතෙවස්සාදයො සාමත්ථියා තීතානාගතෙ ස්වෙවහොන්ති-න වත්තමානෙන තත්‍ර ක්‍රියාතිපත්‍යසම්භවා-ආර්ෂ ච්චාදිනාවා රස්සෙ-අපචිස්ස පචිස්ස අපචිස්සා පචිස්සා, අපචිස්සංසු පචිස්සංසු-ස්සෙස්ස එය්‍යාථාදීනා වා අකාරෙ-අපචිස්ස පචිස්ස අපචිස්සෙ පචිස්සෙ,අපචිස්සථ පචිස්සථ,අපචිස්සං පචිස්සං. අපචිස්සම්හ, පචිස්සම්හ, අපචිස්සම්හා පචිස්සම්හා, අපචිස්සථ පචිස්සථ, අපචිස්සිංසු පචිස්සිංසු, අපචිස්සසෙ පචිස්සසෙ, අපචිස්සව්හෙ පචිස්සව්හෙ, අපචිස්සිංපචිස්සිං, අපචිස්සාම්හයෙ පචිස්සාම්හසෙ-කම්මෙ-අපචීයිස්ස පචියිස්සඅපචීයිස්සා පචියිස්සා-ක්‍යස්ස වා ලොපෙ-අපචිස්ස පචිස්ස අපචිස්සා පචිස්සා අපච්චිස්ස පච්චිස්ස අපච්චිස්සාන පච්චිස්සා, අපචියිස්සංසු පචීයිස්සංසුඅපචිස්සංසු පචිස්සංසු. අපච්චිස්සංසු පච්චිස්සංසු, ඉච්චාදිභාවෙ-අභුයිස්ස භුයිස්ස අභුයිස්සා භුයිස්සා, අභුයිස්සථ භුයිස්සථ-වාති වකිං, දක්ඛිණෙනන චෙ ගමිස්සති නායකටම්පරියා භවිස්සති.

හෙතුඵලෙස්වෙය්‍ය එය්‍යුං එය්‍යාසි එය්‍යාථ එය්‍යාමි එය්‍යාම එථ එරං එථො එය්‍යව්හො එය්‍යං එය්‍යාම්හෙ.

හෙතුභූතායං ඵලභූතායඤ්ච ක්‍රියායං වත්තමානතො ක්‍රියත්ථ එය්‍යාදයො වා හොන්ති.

එයොය්‍යාසෙන්තං ටෙ.

එය්‍ය එය්‍යාසි එය්‍යාමිච්චෙසං ටෙ වා හොති-පචෙ පචෙය්‍ය.

එය්‍යුංස්සුං.

එය්‍යුමිච්චස්ස උං වා හොති-පචුං පචෙය්‍යුං,පචෙ පචෙය්‍යාසි,-වා ඔකාරෙ-පචෙය්‍යාථො පචෙය්‍යාථ, පචෙය්‍යාමි.

එය්‍යාමස්සෙමු ච

එය්‍යාමස්ස එමු වා හොති උ ච-පචෙමු පචෙය්‍යාමු පචෙය්‍යාමක, පචෙථ පචෙරං පචෙථො පචෙය්‍යව්හො, පචෙ පචෙය්‍යං පචෙය්‍යාම්හෙ-කම්මෙ-පචීයෙ පචීයො පච්චෙ පච්චෙය්‍ය, පචියුං පචීයෙය්‍යුං පච්චුං පච්චෙය්‍යුමිච්චාදි-භාවෙ-භූයෙ භූයෙය්‍ය, භූයෙථ.

පාතො පචෙය්‍ය ච භුඤ්ජෙ ඉච්චෙත්ථ පචනක්‍රියා

හෙතුභූතාති විඤ්ඤෙය්‍යා ඵලනත්වනුභවක්‍රියා.

සත්ත්‍ය රහෙස්වෙය්‍යාදි.

සත්තියං අරහත්ථෙච ක්‍රියත්ථා එය්‍යාදයො හොන්ති-භවං ඛලු භත්තං පචෙය්‍ය, භවං සමත්ථො, භවං අරහො.

සම්භාවනෙ වා.

සම්භාවනෙ ගම්‍යමානෙ ධාතුනා වුච්චමානෙ ච එය්‍යාදයො හොන්ති නවිභාසා-අපි භවං ගිලිතං පාසාණං පචෙය්‍ය උදරග්ගිනා-සම්භාවෙමි සද්දහාමි භවං පචෙය්‍ය,භවං පචිස්සති. භවං අපචි.

පඤ්හපත්ථනාවිධිසු.

පඤ්හාදිසු ක්‍රියත්තතො එය්‍යාදයො හොන්ති.

පඤ්හො සම්පුච්ඡනං ඉට්ඨා සිංසනං යාචනං දුවෙ
පත්ථනා භත්තියා වාථ න නවා ව්‍යාපාරණා විධි;

පඤ්හෙ, කිං සො භත්තං පචෙය්‍ය උදාහු බ්‍යඤ්ජනං වා-පත්ථනායං, අහො වත සො පචෙය්‍ය මෙ-විධිම්හි, භවං භත්තං පචෙය්‍ය.

තු අන්තු හි ථ මි ම තං අන්තං ස්සු ව්හො එ ආමසෙ.

පඤ්හපත්තනාවිධිස්වෙතෙ හොන්ති ක්‍රියත්ථතො-පචතු පචන්තු.

හිස්ස'තො ලොපො.

අතො පරස්ස හිස්ස වා ලොපො හොති-පච පචාහි-ථස්ස වා වෙභාක-පචව්හො පචථ,පචාමි පචාම, පචතං පචන්තං, පචස්සු පචව්හො, පචෙ පචාමසෙ-කම්මෙ-පචීයතු පච්චතු පචීයන්තු පච්චන්තු ඉච්චාදි-භාවෙ, භූයතු භූයතං-පචිතුං පයුත්තීති පචනිච්ඡායං.

පයොජකව්‍යාපාරෙ ණාපි ච.

කත්තාරං යො පයොජෙති තස්ස ව්‍යාපාරෙ ක්‍රියත්ථා ණි ණ්පි හොන්ති බහුලං-''අස්සාණනුබන්ධෙ''ති ආ-පයොජකව්‍යාපාරෙ ණිණපිනං විධානා තදන්තස්ස ක්‍රියත්ථතාති පාචිසද්දතො ත්‍යාදයො.

ණිණපායාපිහි වා.

ණායාදායන්තෙහි ක්‍රියත්ථෙහි අපරොක්කෙසුකත්තුවිහිත කමානන්තතයාදිසු ලො හොති විභාසා-‘‘යුවණ්ණානමෙ ඔප්පච්චයෙ’’ති එකාරෙ ‘‘ඤොනමයවා සරෙ’’ති අයාදෙසෙ ච-පාචයති-අඤ්ඤත්‍ර-පාචෙති-පාචයරෙ පාචයන්ති පාචෙන්තිච්චාදි-කම්මෙ-

දීඝො සරස්ස.

සරන්තස්ස ක්‍රියත්ථස්ස දීඝො හාති කො-පාචීයති පාචීයරෙ පාචීයන්තිච්චාදි-වුත්තනයෙන ඤෙයයං-පයොජකවයාපාරෙ ණිණපායන්තානං සකම්මකත්තා න නභාවෙ රූපනයො.

අකම්මකාපි හොන්තෙව ණිණපායන්තා සකම්මකා,
සකම්මකා ද්වීකම්මාස්සු ද්විකම්මා ච තිකම්මකා;

භවිස්සති-පාචයිස්සති පාචෙස්සති පාචයිස්සරෙ පාචයිස්සන්ති පාචෙස්සරෙ පාචෙස්සන්තිච්චාදි-කම්මෙ-පාචියිස්සති-කායලොපො-පාචිස්සතීච්චාදි-භූතෙ-අපාචයිත්ථො පාචයත්තො අපාචයත්ථො පාචයත්ථො අපාචෙත්ථො පාචෙත්ථො අපාචයි පාචයි. අපාචයී පාචයී අපාචයිංසු පාචයිංසු අපාචයංසු පාචයංසු.

ඤොත්තා සුං.

ඤාදෙසතො ඔආදෙසතො ච පරස්ස උම්ච්චස්ස සුං වා හොති-අපාචයසුං පාචයසුං අපාචෙසුං පාචෙසුං අපාචයුං පාචයුම්ච්චාදි-උස්ස සුමෙව විසෙසො-කම්මෙ-අපාචීයිත්ථො පාචීයිත්ථො අපාචීයත්ථො පාචීයත්ථො අපාචියි පාචීයි අපාචියී පාචීයි ඉච්චාදි-අනජ්ජතනෙ-අපාචයත්ථ පාචයත්ථ අපාචෙත්ථ කපාචෙත්ථ අපාචය පාචය අපාචයා පාචයා අපාචයු පාචයු අපාචයූ පාචයූ ඉච්චාදි-කම්මෙ-අපාචීයත්ථ පාචීයත්ථ අපාචීය පාචීය අපාචීයා පාචීයා ඉච්චාදි-පරොක්ඛෙ-

රස්සො පුබ්බස්ස.

ද්විත්තෙ පුබ්බස්ස සරො රස්සො හොති-පපාචය පපාචයු පපාචයෙ පපාචයිත්ථ පපාචෙත්ථ ඉච්චාදි-කම්මෙ-සබ්බං කත්තුසමං-අතපත්තියංඅපාචයිස්ස පාචයිස්ස අපාචයිස්සා පාචයිස්සා අපාචයිස්සංසු පාචයිස්සංසු ඉච්චාදි-කම්මෙ-අපාචියිස්ස පාචියිස්ස අපාචීයිස්සා පාචියිස්ස අපාචිස්ස පාචිස්ස අපාචිස්සා පාචිස්සා ඉච්චාදි-හෙතුඵලෙසු-පාචයෙ පාචයෙයයා පාචයුං පාචයෙයයුම්ච්චාදි-කම්මෙ-පාචීයෙ පාචීයෙයයුම්ච්චාදි-ත්වාදිසු-පාචයතු

පාවෙතු පාවයන්තු පාවෙන්තු ඉච්චාදි-කම්මෙ-පාවීයතු පාවීයන්තු ඉච්චාදි-ණාපිම්හි-පාවාපයති පාවාපෙතිච්චාදි නායන්තසමං-පාවයිතුම්පයුත්තිති ණායන්තතොපි ණී.

ණිණාපිනං තෙසු.

ණී ණාපිනං ලොපො නහොති තෙසු ණී ණාපිසු'තික පුබ්බණිලොපෙ-පාවයති පාවෙතිච්චාදි සබ්බත්ථඤෙයාං-ණාපිවෙවං.

භූවාදි නයො.

අධුනා විකරණප්පභෙදප්පකාසනත්ථං රුධාදීනං අටාඨගණනමාදිභූතස්සෙකෙකස්ස ක්‍රියත්ථස්ස කානි චි රූපානි උදාහරියන්තෙ-රුධ ආවරණෙ-ත්‍යාදි.

මඤ්ච රුධාදීනං.

රුධාදිතො අපරොක්ඛෙසුකත්තුවිහිතමානන්තත්‍යාදිසු ලොහොති මඤ්චාන්තසරා පරො-රුන්ධති රුන්ධරෙ රුන්ධන්තිච්චාදි-කම්මෙ-''මං වා රුධාදීන''න්ති වා මං-රුන්ධියති රුජ්ඣතීච්චාදි-පච්චිය සබ්බත්ථ ඤෙයාං.

රුධාදි නයො.

දිව කීළා විජිගිංසා වොහාරජ්ජුති ථුති ගතීසු.

දිවාදීහි යක.

දිවාදීහි ලවිසයෙ යක හොති-කකාරො කානුබන්ධකාරියත්ථො-එවමුපරිච-දිබ්බති දිබ්බරෙ දිබ්බන්තිච්චාදි-කම්මෙ-කිවීයති දිබ්බති දිවීයරෙ දිවියන්ති දිබ්බරෙ දිබ්බන්තිච්චාදි.

දිවාදි නයො.

තුද ව්‍යථනෙ.

තුදාදීහි කො.

තුදාදීහි ලවිසයෙ කො හොති-තුදති තුදන්තිච්චාදි-කම්මෙ-තුදීයති තුජ්ජති තුදීයරෙතුදියන්ති තුජ්ජරෙ තුදාන්තිච්චාදි.

තුදාදි නයො.

ජි ජයෙ.

ජ්‍යාදීහි ක්නා.

ජිආදීහි කලවිසයෙ ක්නා හොති-ජිනාති ජිනන්තිච්චාදි-කම්මෙ-ජියති ජියරෙ ජියන්තිච්චාදි.

ජ්‍යාදි නයො.

කී දබ්බවිනිමයෙ.

ක්‍යාදීහි ක්ණා.

කීආදීහී ලවිසයෙ කණා හොති.

නාණසු රස්සො.

නාණසු ක්‍රියත්ථස්ස රස්සො හොති-කිණති කිණන්තිච්චාදි-කම්මෙ-කීයති කීයරෙ කීයන්තිච්චාදී.

ක්‍යාදි නයො.

සු සවණෙ.

ස්වාදීහි කෙණා.

ස්වාදීහි ලවිසයෙ කෙණා හොති-සුණෙති සුණන්තිච්චාදි. කම්මෙ-සූයති සූයරෙ සූයන්තිච්චාදි.

ස්වාදි නයො.

තන විත්ථාරෙ.

තනාදිත්වො.

තනාදීහි ලවිසයෙ ඔ හොති-තනොති තනොන්තිච්චාදි. පරච්ඡක්කෙ.

ඔවිකරණස්සු පරච්ඡක්කෙ.

ඔවිකරණස්ස උ හොති පරච්ඡක්කවිසයෙ-තනුතෙ තත්වන්තෙ ඉච්චාදි-කම්මෙ-

තනස්සා වා.

තනස්ස ආ හොති වා කො-තායති තඤ්ඤාති තායරෙ තායන්ති තඤ්ඤරෙ තඤ්ඤන්තිච්චාන්දි.

තනාදි නයො.

චූර ථෙයො.

චුරාදිතො ණි.

චුරාදීහි ක්‍රියත්තෙහි සකත්ථෙ ණි පරො හොති බහුලං-චොරයති චොරති චොරයරෙ චොරයන්තිචොරෙන්තිච්චාදි-කම්මෙ-චොරියති චොරීයරෙ චොරීයන්තිච්චාදි.

චුරාදි නයො-ත්‍යාදයො.

පරත්ථාය මයා ලද්ධං කත්වාන පදසාධනං
පුඤ්ඤෙන තෙන ලොකො'යං සාධෙතු පදමච්චුනං;

සුද්ධාසයෙන පරිසුද්ධගුණොදිතෙන
සාරෙන සාරයතිසඞ්ඝනිසෙවිතෙන
රම්මෙ'නුරාධනගරෙ වසතම්බුජෙන
විද්වාලිතං නිජවිසුද්ධ කුලද්ධජෙන;

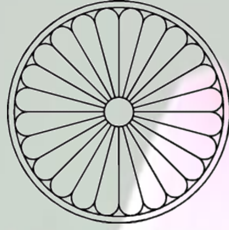
මානෙන්තෙන තථාගතං පටිපදායොගෙන සද්ධාලුනා
නිච්චාඛණ්ඩතපො'නලෙහි නිඛිලප්පාපාරිසන්තාපිතා
සද්ධම්මච්භයසීහතෙලථියා චාමීකරත්ථාලිනා
නානාවාදිකුදිට්ඨිභෙදපටුනා නවාණි කනවධූ සාමිනා;

සත්ථානං කරුණවතා ගතවතා කපාරම්පරං ධීමතා
ථෙරෙනාතුමපාදපඞ්ජරගතො යො සද්දසත්තාදිසු
මොග්ගල්ලායනවිස්සුතෙතිහ සුවච්ඡාපො විනීතො කයථා
සො'කාසී පියදස්සි නාම යතිදං ඛ්‍යාත්තං සුබප්පත්තියා;

චුත්තොව චුත්තමුපභොගිනියා සකාය
පිනප්පයොධරවනාපගසෙවිකාය
රම්භාවිහාරවධුයා තිලකාතුලෙන
සන්තෙන කප්පිණසමච්භයමාතුලෙන;

පදසාධනං නිට්ඨිතං.

පටුන

සබ්බදානං ධම්ම දානං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතිං ධම්ම රතිං ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං අනුවිචින්තයං;
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු - සද්ධම්මා න පරිහායති.

(ධම්මපදය භික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතප්පසත්ථො,
තරණීව සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීහි නමස්සනීයෙහා,
රසො රසානං පරමො තිලොකෙ.

මහාගදො මච්චුජරා පහානො,
සබ්බීතිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බත්ථි දානෙන ච කප්පරුක්ඛො,
චින්තාමණී භද්දඝටොව ධම්මො.

ධම්මං විනා නත්ථි පිතාව මාතා,
තමෙව තාණං සරණං පතිට්ඨා;
තස්මා හි භො කිච්චමඤ්ඤදප්පහාය,
සුණාථ ධාරෙථ චරාථ ධම්මෙ.

(රසවාහිනී)

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම දානය පිණිසයි.........